

Møte tirsdag den 3. mai 2016 kl. 10

President: Ole mic Thom messen

Dagsorden (nr. 71):

1. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om klageorganer for forbrukersaker (gjennomføring av direktiv 2013/11/EU og forordning nr. 524/2013) og endringer i enkelte andre lover (Innst. 244 L (2015–2016), jf. Prop. 32 L (2015–2016))
2. Interpellasjon fra representanten Arild Grande til kulturministeren:

«I den pågående flyktningssituasjonen har frivilligheten spilt en nøkkelrolle og sørget for at folk har blitt møtt med varme og med hjelpende hender. De frivilliges engasjement er også uvurderlig i arbeidet med å integrere alle som får opphold. Gjennom frivilligheten får nyankomne muligheten til å bli kjent med norsk dugnadskultur og ikke minst en mulighet til å engasjere seg og bli delaktig i lokalsamfunnet. Det arbeidet som gjøres av frivillig sektor, har et grenseløst potensial, og det er vår oppgave å legge til rette for at dette kan utnyttes fullt ut. I den kommende tiden må vi sørge for å gi frivilligheten en enda større plass i integreringsarbeidet.

Hvordan vil regjeringen arbeide for å understøtte og utvikle det gode arbeidet som gjøres av frivilligheten for å styrke integreringen i Norge?»
3. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Iselin Nybø, Hans Fredrik Grøvan, Kjell Ingolf Ropstad, Torill Eidsheim, Ingunn Foss, Sivert Bjørnstad, Åse Michaelsen, Terje Aasland og Odd Omland om strategi for utbygging av fiberkabler og grønne datasentre (Innst. 238 S (2015–2016), jf. Dokument 8:36 S (2015–2016))
4. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Böhler, Magne Rommetveit, Anna Ljunggren, Ruth Grung, Eirik Sivertsen, Marit Nybakk, Karianne O. Tung og Torstein Tvedt Solberg om lovhjemmel for lavutslippsoner (Innst. 239 L (2015–2016), jf. Dokument 8:35 L (2015–2016))
5. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås og Audun Lysbakken om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping (Innst. 242 S (2015–2016), jf. Dokument 8:47 S (2015–2016))
6. Interpellasjon fra representanten Kjersti Toppe til helse- og omsorgsministeren:

«På NRKs nettsider stod det 17. mars d.å: «Slår alarm om enslige mindreårige asylsøkere». Barne- og ungdomspsykiatrien på Nordlandssykehuset skriver i

et bekymringsbrev til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Fylkesmannen og Utlendingsdirektoratet (UDI) om sterkt traumatiserte barn de frykter ikke får god nok behandling. Det gjelder både mindreårige på mottak og de som er bosatt. Landsgruppen av helse-søstre NSF har innhentet erfaringer fra kommunene. De melder om mangelfull/uklar informasjon om kommunens plikter med hensyn til oppfølging av helsetilstand, varierende og til dels mangelfull struktur på arbeidet, uklare ansvarsforhold og mangelfulle ressurser til oppfølging.

Hva vil regjeringen gjøre for å sikre asylsøkere, særlig barn og unge, forsvarlig helsehjelp i kommune- og spesialisthelsetjenesten?»

7. Stortingets vedtak til lov om endringer i psykisk helsevernloven mv. (rettigheter og bruk av tvang på rusfeltet) (Lovvedtak 52 (2015–2016), jf. Innst. 236 L (2015–2016) og Prop. 40 L (2015–2016))
8. Stortingets vedtak til lov om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven) (Lovvedtak 53 (2015–2016), jf. Innst. 231 L (2015–2016) og Prop. 38 L (2015–2016))
9. Referat

Presidenten: The President of the Tunisian Assembly of the Representatives of the People, HE Mr. Mohamed Ennaceur, is on an official visit to Norway. He is present here today, and it is a great pleasure to wish him and his delegation welcome to Stortinget. This visit will strengthen the developing relations between our parliaments. I hope the guests will have an interesting and pleasant stay here with us, and that this visit will contribute to an even closer relationship between our parliaments. (Applaus i salen)

De innkalte vararepresentanter for Telemark fylke, Kristian *Norheim* og Hanne *Thürmer*, tar nå sete.

Fra Fremskrittspartiets stortingsgruppe foreligger søknad om sykepermisjon for representanten Ulf *Leirstein* fra og med 3. mai og inntil videre.

Denne søknaden foreslås behandlet straks og innvilget. – Det anses vedtatt.

Første vararepresentant for Østfold fylke, Håvard *Jensen*, er forhindret fra å møte under representanten Ulf *Leirstein*s permisjon på grunn av utenlandsopphold.

Vararepresentanten, Eva Kristin *Andersen*, foreslås innkalt for å møte i permisjonstiden. – Det anses også vedtatt.

Eva Kristin Andersen er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresidenter

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges to settepresidenter for Stortingets møte i dag, og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Lise Christoffersen og Hans Andreas Limi. Andre forslag foreligger ikke, og Lise Christoffersen og Hans Andreas Limi anses enstemmig valgt som settepresidenter for dagens møte.

Statsråd Solveig Horne overbrakte 5 kgl. proposisjoner (se under Referat).

Sak nr. 1 [10:03:31]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om klageorganer for forbrukersaker (gjennomføring av direktiv 2013/11/EU og forordning nr. 524/2013) og endringer i enkelte andre lover (Innst. 244 L (2015–2016), jf. Prop. 32 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det ikke blir gitt anledning til replikker, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Line Henriette Hjemdal overtok her presidentplassen.

Kårstein Eidem Løvaas (H) [10:04:33] (ordfører for saken): Takk til komiteen for arbeidet som er lagt ned i denne saken.

Vi har lang og god erfaring i Norge med utenrettslig klagebehandling. Tilbudet på forbrukerområdet baserer seg i hovedsak på en modell som består av Forbrukertvistutvalget og bransjevise klagenemnder. I tillegg mekler Forbrukerrådet i saker som hører inn under Forbrukertvistutvalgets saksområde, før saken eventuelt bringes inn for Forbrukertvistutvalget. Tilbudet er likevel ikke helt dekkende for alle varer og tjenester hvor det inngås kontrakt mellom forbruker og næringsdrivende, og det er både fordi ikke alle bransjer har klagenemnder som er helt dekkende for bransjen, og fordi forbrukere i økende grad handler over landegrensene.

De bransjevise klagenemndene holder ikke alltid tritt med bransjens utvikling av produkter, noe vi f.eks. ser når det gjelder kompliserte investeringsprodukter i finansbransjen. Derfor er det pågående arbeidet med en gjennomgang av forbrukerpolitikkens virkemiddelapparat viktig, noe jeg skal komme litt tilbake til.

Når det gjelder handel over landegrensene, foregår den både over internett og i forbindelse med reiser eller opphold i utlandet. EU arbeider med å høyne forbrukervernet, både nasjonalt og ved handel over landegrensene, og vedtok derfor i 2013 to rettsaker som har som formål å etablere et tilbud om utenrettslig klagebehandling av god kvalitet for de fleste forbrukerkontrakter. I tillegg skal det etableres en nettbasert klageportal som gjør det enkelt for forbrukere å klage i saker oppstått ved netthandel over landegrensene – en stadig økende handel.

Dagens forslag, som vi her behandler, omfatter en modell hvor kravene til nemnder i stor grad harmoniseres, dels

ved en godkjenningsordning for de avtalebaserte nemndene og dels ved endring av lover og forskrifter som regulerer øvrige nemnder. Nå kommer vi med andre ord nærmere en felles helhetlig lovgivning for klageorganer på forbrukerområdet.

Det er videre vår vurdering at Forbrukerrådets lange erfaring med meklingsordning, og at det kan vises til gode meklingsresultater, gjør det mest hensiktsmessig å legge denne oppgaven til Forbrukerrådet per i dag. Det er bra at sentrale aktører som blir berørt av forslaget, i store trekk er positive til det som nå foreslås. Det er likevel verdt å minne om at en del aktører er kritiske til Forbrukerrådets rolle som pådriver for forbrukerinteressene, og at den rollen kan være vanskelig å forene med nøytralitet i saksbehandling overfor partene.

Vi ser at partenes tillit til meklingsorganet er avgjørende for at tilbudet skal tas i bruk og fungere godt, og vi viser igjen til det pågående arbeidet med å vurdere det forbrukerpolitiske virkemiddelapparatet, hvor roller, oppgaver og organisering vurderes nærmere. Det er også hensiktsmessig å legge meklingsoppgaven til Forbrukerrådet på dette tidspunkt, men vi ser frem til en nærmere vurdering på det området.

Forbrukerpolitikk er et område i rivende utvikling, og vi tar i dag et viktig skritt på veien for å styrke forbrukernes rettigheter.

Statsråd Solveig Horne [10:07:55]: Vi har et bra klage tilbud i Norge, og fra 1. juli i fjor ble tilbudet styrket ved at Forbrukerrådet kan mekle i saker der det ikke finnes et annet tilbud utenom domstolene. Det betyr at forbrukerne allerede har et heldekkende tilbud. De som vil klage på en mislykket frisørbehandling, en velværetjeneste som ikke svarer til forventningene, eller en taxitur som ble for dyr, har nå muligheten til det.

Forslaget som nå er til behandling, vil medføre en ytterligere styrking av forbrukervernet. Det skjer ved at tilbudet kvalitetssikres ved krav til klageorganene, slik at forbrukerne kan føle seg trygge på at de får en ryddig og rettfærdig behandling av sine saker. At problemet blir løst, er ikke bare viktig for den enkelte som får sin rett, men også fordi klager gir viktige tilbakemeldinger til næringsdrivende om hva som ikke er bra nok.

Tilbudet vil etter hvert også få en sterkere europeisk dimensjon når formalitetene knyttet til EØS-avtalen er i orden. Da vil også den norske forbruker få tilgang til den europeiske klageportalen og til klageorganer i andre europeiske land.

Forslaget til lov om klageorgan for forbrukersaker etablerer en offentlig godkjenningsordning for nemnder og meklingsorganer. Det betyr at de klageorganene som ønsker det, kan søke om godkjenning. Det stilles bl.a. krav til klageorganene om maksimalt 90 dagers saksbehandlingstid. Og Forbrukerrådets meklingsordning gir et tilbud der det ikke finnes andre klageorganer som oppfyller kravene.

En forutsetning for at forbrukerne skal kunne klage, er at de vet om muligheten. Derfor får de næringsdrivende nå plikt til å informere om klage tilbudet. Loven gjennomfører EU-direktivet om alternativ tvisteløsning i forbrukersaker

og EU-forordningen om nettbasert tvisteløsning i forbrukersaker, og EU-regelverket kom fordi forbrukerne handler mer over landegrensene nå enn før. Muligheten til å få løst problemer på en god måte er viktig for å styrke tilliten til det indre marked.

Vi vet at norske forbrukere er aktive i det europeiske indre marked, bl.a. med netthandel, ferier og studieopphold. Derfor er det svært relevant for oss det som nå skjer for den norske forbrukeren. EU-regelverket medfører at alle land skal ha et kvalitetssikret, heldekkende tilbud, og EU-kommisjonen åpnet også en nettbasert klageportal for klager knyttet til e-handel 15. februar i år. En forbruker som f.eks. er misfornøyd med et hotellopphold i Kroatia, kan nå legge inn klagen på portalen og få resultatet fra et kroatisk klageorgan tilbake på sitt eget språk. EU-regelverket er ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen. Det har vært noen utfordringer, men vi håper at vi skal komme i mål snart, slik at Norge fullt ut kan bli en del av det felleseuropeiske samarbeidet tidlig i 2017. Da vil den norske forbrukeren kunne bruke klageportalen og europeiske lands klageorganer. Det styrker forbrukervernet og bidrar også til økt handel og konkurranse over landegrensene.

Jeg er glad for at komiteen er enig i de forslagene som i dag ligger til behandling. Lovforslaget vil gi forbrukeren et rimelig, lavterskel-klagetilbud for nesten alle typer varer og tjenester. Dette vil være til fordel også for de næringsdrivende ved at sakene nå behandles av en nøytral tredjepart. Det legges opp til at størsteparten av lovendringen skal tre i kraft 1. juli i år, men i tiden fram til Norge blir en del av det felleseuropeiske systemet, vil Forbruker Europa bistå ved klager knyttet til andre europeiske land.

Til slutt vil jeg ta med en liten gladmelding. Som jeg var inne på i starten, har vi allerede fått på plass denne ordningen, fra 1. juli i fjor. Forbrukerrådet melder om at det fra 1. juli 2015 til 18. mars 2016 har behandlet 336 klager på nye områder. Vi ser også at antallet innkomne klagesaker som behandles på nye områder, er økende, og løsningsprosenten til Forbrukerrådet på alle sakene for hele perioden er på 63 pst. Det vi har registrert en økning av klager på, er spesielt privatskoler, leie av bil og uenigheter knyttet til gavekort. Med den ordningen som nå trer i kraft, og som vi allerede har tyvstartet på, har altså forbrukerne i Norge fått et bedre tilbud enn det de har hatt før.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:12:47]

Interpellasjon fra representanten Arild Grande til kulturministeren:

«I den pågående flyktningssituasjonen har frivilligheten spilt en nøkkelrolle og sørget for at folk har blitt møtt med varme og med hjelpende hender. De frivilliges engasjement er også uvurderlig i arbeidet med å integrere alle som får opphold. Gjennom frivilligheten får nyankomne muligheten til å bli kjent med norsk dugnadskultur og ikke minst en mulighet til å engasjere seg og bli delaktig i lokalsamfunnet. Det arbeidet som gjøres av frivillig sektor,

har et grenseløst potensial, og det er vår oppgave å legge til rette for at dette kan utnyttes fullt ut. I den kommende tiden må vi sørge for å gi frivilligheten en enda større plass i integreringsarbeidet.

Hvordan vil regjeringen arbeide for å understøtte og utvikle det gode arbeidet som gjøres av frivilligheten for å styrke integreringen i Norge?»

Arild Grande (A) [10:13:51]: Over hele landet finnes det tusenvis av ildsjeler. Det er mennesker som gir av sin tid, sine krefter og sine ressurser – for saker de brenner for, og for et godt lokalsamfunn. Frivilligheten er noe av det fineste ved vårt samfunn.

Det finnes i dag rundt 100 000 frivillige lag og organisasjoner over hele landet. Disse sitter på en stor kompetanse, som vi kan bygge på i den store samfunnsdugnaden som Norge nå står overfor. 20 000 har meldt seg inn i Røde Kors på landsplan siden september. Det viser at det finnes mange som ønsker å bidra til at vi som samfunn lykkes. De frivillige er en fantastisk ressurs som viktige brobyggere i integreringsarbeidet. De gir verdifull kunnskap og veiledning til nyankomne flyktninger. Samtidig er de ambassadører i sine egne kretser og kan snakke om menneskene bak tallene.

Jeg har sett mange eksempler på dette i det siste. Tidligere i vår besøkte jeg Stella kvinnesenter, som er en del av kvinnesatsingen i Oslo Røde Kors. Oslo Røde Kors har 7 000 frivillige i sitt system, som stiller opp for enkeltmennesker. I Nærøy har de fokus på arbeid og kompetansebehov. De mener kartlegging av ressurser og kompetanse må settes i gang i det øyeblikket asylsøknaden er mottatt. Integrering handler om 24-timersmennesket, og ikke bare i offentlige kontorens åpningstid. Derfor er frivilligheten avgjørende.

I Hegra fikk de nylig nytt mottak. Kort tid etter at det ble kjent, ble bygningen utsatt for hærverk. Folk spurte seg: Hva kan vi gjøre for å snu dette til noe positivt for bygda? Idrettslaget, som ligger like ved, fattet vedtak om å tilby flyktninger god mottakelse og tilby aktiviteter. De som utførte hærverk, oppnådde det motsatte av det de ønsket.

I går besøkte jeg Sagene Internasjonale og Flerkulturelle Frivillighetssentral, Saiff, som viser oss hvordan man kan bygge gode lokalsamfunn. Den frivillige innsatsen gir resultater for den enkelte, på skolerresultater og i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Og like før denne debatten begynte, fikk jeg mail fra ExtraStiftelsen, som er frivillighetens egen stiftelse, som gir støtte til flere integreringsprosjekter for nyankomne flyktninger, og som melder fra om at de ønsker å bidra.

Andre gode aktiviteter jeg gjerne vil benytte anledningen til å nevne, er Kafe Verden i min hjemkommune Levanger, som drives på dugnad, og som er et flott møtested, bowlingkvelder i Mosvik, ekstra besteforeldre i Inderøy, høylandsmesterskap på sparkstøtting, svømmetrening i regi av Norsk Folkehjelp i Malm. I sum viser dette at det finnes mange gode krefter i vårt samfunn som ønsker å stille opp. Men dessverre opplever både folk og organisasjoner en del utfordringer når de ønsker å stille opp. Frie

midler til å prioritere egne aktiviteter for frivilligheten er viktig. Mange av midlene er imidlertid i dag prosjektbasert og krever søknadsrunder. Søknadsprosesser om midler tar mye tid. UDI har f.eks. satt av midler til frivillige organisasjoner, men krav til dokumentasjon og omstendelig regelverk gjør jobben vanskelig for frivilligheten.

Vi hører også om tidkrevende prosesser med politiattester, og at det er manglende tilgang til lokaler og anlegg. Noen kommuner er gode på dette, andre ikke. Asker, Skedsmo og Klæbu er kommuner som har satt samarbeid med frivilligheten i system – noe som andre kommuner kan lære av.

Så har vi dessverre en regjering som ikke gjør jobben sin. For det første har vi en regjering som virket totalt uforberedt på de høye ankomsttallene, til tross for at varsel-lampene hadde blinket lenge. For det andre har representanter for regjeringen brukt mer tid på å uttrykke frykt og å problematisere samt å komme med negative karakteristikk av andre partier framfor å gjøre den jobben en regjering faktisk har ansvaret for. For det tredje har regjeringen kuttet i viktige tiltak som kunne ha fremmet frivillighets rolle i integreringsarbeidet. Regjeringen har kuttet i norskopplæringen på mottak. Det er vi svært kritiske til. Vi vil videreføre 250 timer norskopplæring for asylsøkere i mottak og innføre plikt til å delta i norskopplæringen. Integreringen må starte fra dag én. Når regjeringen likevel kutter, blir det enda viktigere med språktiltak gjennom frivilligheten framover. Da må man styrke frivillighetens kapasitet.

Tidligere kunne organisasjoner i alle landets kommuner søke om midler fra støtteordningen for lokale integreringstiltak. I statsbudsjettet for 2015 ble denne posten kuttet med 5 mill. kr, og kun landets 20 største bosettingskommuner kan nå søke om IMDi-midler til frivillig aktivitet. Disse kommunene står for kun 25 pst. av den totale bosettingen i 2015. Vi foreslo 50 mill. kr mer til frivilligheten i vårt alternative budsjett. Videre foreslo vi 259,2 mill. kr mer i integreringstilskudd. Det ville kunne frigitt flere midler til frivillig arbeid i kommunene.

Arbeiderpartiet vil at det skal stilles krav om at mottakene skal samarbeide med frivillige organisasjoner, og at det settes av ressurser til dette i mottakene. Hensikten må være at asylsøkere får hjelp til norsktraining og sosialt samvær, samtidig som de oppfordres til å delta i frivillig arbeid. Vi vil styrke aktivitetstilbudet i mottakene og øke tilskuddet til frivillige organisasjoner som jobber med integrering av flyktinger med oppholdstillatelse. Midlene må også bidra til å spre Vox' opplæring av frivillige språkmedarbeidere fra Oslo og ut i hele landet.

I Dagbladet 8. februar forsikret statsråd Hofstad Helleland oss om at hun skal «redde flyktingene». Siden har vi verken hørt eller sett noe. Jeg vil derfor gi uttrykk for noen forventninger og stille noen spørsmål tilbake til statsråden: Hva vil statsråden bidra med for å gjøre hverdagen enklere for frivilligheten, slik at de faktisk slipper til, og slik at de kan gjøre den jobben de ønsker å gjøre? Hva vil statsråden gjøre for å sørge at frivilligheten får bedre økonomiske rammer i framtiden, og at økningen kommer som frie inntekter? Hva vil statsråden gjøre for å bidra til at

flere kommuner inngår forpliktende avtaler med frivilligheten?

I budsjettet for 2016 foreslo Arbeiderpartiet om lag 400 mill. kr mer til frivilligheten, økt grunntilskudd til barne- og ungdomsorganisasjonene, mer i momskompensasjon, mer til frivillighetssentraler og motstand mot å overføre sentralene til kommunerammer, økning i Frifond og mer i momskompensasjon ved bygging av idrettsanlegg samt en regelstyrt ordning som gir mer forutsigbarhet. Det ville utløst vesentlig større ressurser på den frivillige sektor enn det vi ser i dag.

Nylig la Arbeiderpartiets frivillighetsutvalg fram sin rapport. Utvalget peker på at dersom man styrker frivilligheten lokalt, vil både frivilligheten og Norges muligheter til å lykkes med et inkluderende samfunn styrkes. Derfor blir spørsmålet til statsråden: Hvordan vil regjeringen arbeide for å understøtte og utvikle det gode arbeidet som gjøres av frivilligheten for å styrke integreringen i Norge?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:21:58]: Jeg vil takke representanten Arild Grande for anledningen til å diskutere en av de sakene jeg mener er det viktigste vi står sammen om i vår tid, nemlig å sørge for at mennesker som kommer hit til landet, blir en integrert del av og en ressurs for de lokalsamfunnene de skal bo i.

Jeg er også helt enig med representanten Grande i at det mangfoldet av frivillige lag og foreninger vi har rundt om i hele Norge, er nøkkelen til å få til det jeg vil kalle «hverdagsintegrering», som også statsministeren kalte det i sin nyttårstale, og at det er frivillige lag som er nøkkelen til å få til det. Det er inkluderingen av nye mennesker, som skjer utenfor de offentlige kontorene og utenfor arbeidstiden, som er helt avgjørende for at vi mennesker opplever at vi er en del av et fellesskap. Derfor har også hverdagsintegrering og frivillighet fått et eget kapittel i den integreringsmeldingen som regjeringen legger frem 11. mai, og mange av de spørsmålene som interpellanten tar opp i dag, er noe som regjeringen vil komme tilbake til i fremleggelsen av integreringsmeldingen. Men at frivillighet er en stor del av den meldingen, det er helt klart, og det er også det vi har jobbet med den siste tiden.

Hele regjeringen er opptatt av hverdagsintegrering, og derfor er også mange av statsrådene ute og besøker frivilligheten rundt omkring i landet, ikke minst på jakt etter gode hverdagsintegreringseksempler. For at vi skal lykkes, er det nettopp en felles innsats fra regjeringen som skal til. Derfor har jeg lyst til å trekke frem noen få eksempler på noen av de besøkene vi har gjort. Jeg kan jo ikke legge frem hele listen her, men bl.a. så besøkte statsministeren «Unge møter eldre» i Stovner bydel her i Oslo i januar. Da jeg selv var i Bergen i februar, besøkte jeg frivillighetssentralen på Møhlenpris hvor jeg ble orientert om det gode integreringsarbeidet. Kommunal- og moderniseringsministeren har tett dialog med KS om hverdagsintegrering. Integreringsministeren besøkte senest i går leksehjelpprosjektet hos Røde Kors i Harstad, og i morgen skal jeg selv til Furuset på et besøk som jeg har gledet meg lenge til. Jeg skal nemlig besøke Sajandan som ble «Årets ildsjel», i turnhallen på Furuset, og se det fantastiske arbeidet

det som Sajandan gjør ikke bare for idretten, men også for integrering.

Jeg kunne ha fortsatt med listen, for den listen er veldig lang, og når vi er ute og besøker frivilligheten, så ser vi jo de mange fantastiske initiativene som er. Når vi har møter på kulturfeltet og frivillighetsfeltet, så er hverdagsintegrering et tema nesten utelukkende på alle møter, på konferanser, og det er veldig gledelig å se den bevisstheten og det engasjementet som er ute i det norske folk knyttet til hvordan man kan bidra til hverdagsintegrering. Her er regjeringen veldig opptatt av at vi skal lære av de gode eksemplene.

Noe av det som gir meg mest som kulturminister, er nettopp å treffe mennesker som driver med frivillig arbeid, det være seg innen kunst, idrett, kultur eller humanitær aktivitet. Det å se hvordan mennesker gir av seg selv for å glede andre, og å se hvilken glede det også gir en selv, er en berikelse.

Det er nettopp dette fellesskapet jeg mener er og blir nøkkelen til god integrering og til å inkludere innvandrere i de norske lokalsamfunnene. De aller fleste som har flyttet på seg i løpet av livet, vet hvordan det er å være ny på et nytt sted – ikke kjenne naboene, ikke vite hvor butikken er, ikke vite hvordan man kommer i kontakt med sivilsamfunnet, og det å ikke føle seg hjemme. Det er nettopp her frivillig sektor lenge har tatt et ansvar for inkludering og integrering. Det var veldig godt å se da jeg gikk på som kulturminister og hadde det første møtet med idretten, der idretten fortalte om det fondet de har opprettet for asylsøkere og flyktninger, hvordan man reiser rundt på asylmottak, bl.a. for å arrangere fotballkamp, sånn at de som sitter på asylmottak skal ha noe å fylle hverdagen med, og hvordan det å ta med seg fotballer og leggskinn gjør at man kan arrangere en aktivitet som gir mening og glede, og som gjør at man kan oppleve innhold i hverdagen sin.

Frivillig sektor har jo lenge tatt et ansvar for dette, og det imponerer meg. De har ikke sittet og ventet på at staten eller kommunen skal komme og fortelle dem at nå må dere gjøre det, nå må dere ta initiativet til det. Det er nettopp det som er så fantastisk med den norske frivilligheten, at initiativet kommer fra grasrota, fra enkeltpersonene, som i sitt lokalmiljø ser at her kan vi bidra, her kan vi gå inn og hjelpe. Det er det som kjennetegner frivilligheten, at de ikke skal styres fra staten eller kommunen, men det er nettopp det samspillet og det bidraget de selv kommer med, som kjennetegner det gode arbeidet. Derfor er det også viktig å ta vare på folks vilje til å bidra på den måten som fungerer best.

Regjeringen legger til rette for at kommunene i større grad bruker frivillige organisasjoners kompetanse og ressurser i møte med nyankomne innvandrere. Samarbeidet må bygge på frivillighetens allerede eksisterende aktiviteter, som f.eks. norsktraining, flyktningguide, mentorordninger, fritidsaktiviteter for barn og voksne, leksehjelp og informasjon om det norske samfunnet. Det å samarbeide med personer som selv har innvandrerbakgrunn, er helt klart en styrke i dette arbeidet. Frivillighetssentralene er en møteplass og samlingsarena for frivillighet, som vi kan satse på i denne sammenhengen.

I går var jeg i Helsinki på Nordisk ministerrådsmøte. Der var nettopp frivillighetens mulighet til å bidra i hverdagsintegreringen en av de sakene vi diskuterte mest. Der hadde vi med oss norske representanter som orienterte de andre nordiske kulturministrene om hvordan den norske frivilligheten også bidrar, hvordan samarbeidet med kommunene er. Og det vi løftet frem fra norsk side som den viktigste ressursen i dette arbeidet, var nettopp hvordan de innvandrerne som har kommet til Norge – som er integrert, og som er en del av det norske fellesskapet – kan bidra. I mye større grad må vi løfte frem dem, for de har opplevd dette selv. Det er en styrke, og det er også lettere for dem å nå frem til andre. Vi hadde en veldig god diskusjon i går i ministerrådsmøtet, og når Norge skal ha formannskapet for Nordisk ministerråd i 2017, så vil vi fra Kulturdepartementets side sette i gang et arbeid for å løfte det på dagsordenen og styrke det nordiske samarbeidet med vekt på deling og utveksling av kunnskap, ideer og erfaring mellom de nordiske landene, om hvordan vi kan legge bedre til rette for at både kulturlivet og frivilligheten kan være med og styrke arbeidet vårt videre.

Fellesskap basert på religion eller kulturell bakgrunn kan også være et viktig ankerfeste i en ny tilværelse, og mange innvandrere har et frivillig engasjement i slike sammenhenger. Som tros- og livssynsminister er jeg opptatt av at tros- og livssynssamfunnene også kan ha en viktig funksjon når det gjelder å gi mennesker en opplevelse av tilhørighet – ikke bare i trossamfunnene, men også i samfunnet generelt. Derfor vil regjeringen også gi økonomisk støtte til de sentrale aktørene i tros- og livssynsdialogen, slik som Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Norges Kristne Råd og Islamsk Råd Norge har ved regjeringen – ved Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet – begynt å arbeide med å utrede behovet for muligheten for en eventuell norsk utdanning for religiøse ledere, som vi vet er viktig.

Regjeringen er opptatt av at engasjementet vokser best nedenfra og opp, og derfor så har vi gjennom Frivillighetserklæringen anerkjent den samfunnsoppgaven frivilligheten har, at de selv skal få lov til å utvikle det arbeidet de mener er mest nyttig.

Jeg ser frem til en videre diskusjon i Stortinget om den viktige rollen sivilsamfunnet og frivillig sektor kan spille i integreringsarbeidet, ikke minst gjennom behandlingen av integreringsmeldingen, der regjeringen kommer til å presentere sine forslag til hvordan vi best mulig skal møte utfordringene på dette feltet.

Arild Grande (A) [10:32:13]: Jeg takker statsråden for svaret, selv om jeg nok hadde håpet at det var mer innhold enn retorikk i svaret. Jeg har forståelse for at en del av tiltakene som skal varsles, må avvente til integreringsmeldingen som er ventet den 11. mai, men i alle fall på statsrådets eget ansvarsområde hadde jeg kanskje forventet en litt mer offensiv holdning. Det eneste jeg hørte som kanskje var en nyhet, var at statsråden i 2017 vil igangsette et arbeid for å undersøke og vurdere. Det kan ikke akkurat sies å være framoverlent all den tid ankomstene og utfordringene knyttet til integrering skjer her og nå.

Da kan vi altså ikke bruke særlig mye tid i denne debatten på å diskutere nye tiltak fra regjeringen. Da må vi heller konsentrere oss om hva det er regjeringen faktisk har gjort hittil. Det er helt åpenbart for alle at den situasjonen som oppsto i fjor, med en stadig økning i asylankomster, var regjeringen helt uforberedt på. Vi har fra opposisjonen foreslått en lang rekke tiltak for å styrke frivillighetens muligheter, for nettopp å gi dem mulighetene som statsråden i og for seg selv peker på. Vi har fremmet forslag om økte rammer når det gjelder både tilskuddsordninger som gis for momskompensasjon, aktivitet, innkjøp og bygging, og også for å øke de frie inntektene til organisasjonene.

Når regjeringspartiene stemmer ned slike forslag, er de jo med på å vanskeliggjøre den jobben de selv hevder at de er opptatt av. Det gjøres kutt i budsjetten, som faktisk ville bidratt til integrering, og man er ikke interessert i å lytte til opposisjonens forslag.

Det er i og for seg interessant og hyggelig å høre at regjeringen har hatt enkelte besøk, men det inntrykket vi fikk av oppslaget i Dagbladet den 8. februar, var at det skal gjennomføres en storstilt reisevirksomhet, som kanskje kan danne et grunnlag for integreringsmeldingen. I opprøpsingen av de punktvis besøkene hørte jeg ikke et eneste eksempel på at statsråden faktisk har gjort det sammen med Listhaug, slik det egentlig var varslet i oppslaget. Det er jo kjedelig at den muligheten det ville gitt til at man kunne fått verdifull informasjon i integreringsmeldingen, ikke ble benyttet. Det vi også hører når vi spør frivilligheten om i hvilken grad de er involvert i dette arbeidet med meldingen, er at de så langt ikke har hørt noen verdens ting.

Jeg gjentar spørsmålet mitt til statsråden: Hva vil hun gjøre for å gjøre hverdagen enklere, for å bidra til mer midler og for at flere kommuner inngår samarbeid med frivilligheten?

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [10:35:35]: Jeg kan forsikre representanten Grande om at vi i tiden framover, både her i Stortinget og ute, skal diskutere hvordan vi skal gjøre integreringen best mulig. Vi skal få rikelig med tid til å løfte og se på de prosjektene og eksemplene som virker best mulig. Derfor har jeg, sammen med flere andre statsråder, prioritert å jobbe med integreringsmeldingen. Jeg ser frem til å fortsette besøkene mine rundt omkring i Norge – sammen med andre statsråder og alene – for å se på de tiltakene som virkelig er viktige, som virker, og som frivilligheten selv ønsker å reise.

For regjeringen har integreringsarbeidet veldig høy prioritet. For regjeringen er integreringsarbeidet viktigere enn antall medieoppslag. Jeg ser at Arbeiderpartiet er ute i pressen i dag og kritiserer at integreringsarbeidet handler om å få antall medieoppslag. Da blir jeg litt i stuss, for jeg tenker at dette er en felles dugnad som vi skal stå i fellesskap om. Det å faktisk diskutere innholdet og tiltakene er kanskje viktigere enn antall medieoppslag. Det håper jeg at Arbeiderpartiet er enig i. Det er ikke sånn hver gang en er ute på besøk, eller har møter med frivillige organisasjoner, at pressen er på døren og dekker hendelsen. Hvis det er ønskelig fra Arbeiderpartiets side, skal vi få lagt frem hele den utfyllende listen med de møtene og de aktivitetene vi

har, knyttet til integrering. Det er Arbeiderpartiet mer enn velkommen til å få mulighet til å se.

Regjeringen kommer til Stortinget med integreringsmeldingen i mai, og da kommer vi til å diskutere og svare på mange av spørsmålene som kommer her, og som jeg selvsagt ikke kan si noe om nå.

Jeg er glad for at vi får styrket den generelle ordningen til frivillig sektor, der momskompensasjonen nå er på 1,3 mrd. kr, frie midler som organisasjonene kan benytte. Idretten er en unik brobygger mellom mennesker. I spillemiddelfordelingen i statsråd sist fredag økte vi derfor avsetningen til idrettsanlegg i kommunene med ytterligere 1,2 mrd. kr. Vi sørget for at Oslo, sammen med 18 øvrige kommuner som inngår i en pressområdesatsing, får 15 pst. mer i spillemidler.

Regjeringen har vært målrettet i sin tildeling for å fremme bedre integrering. Derfor har vi også økt tilskuddet til aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner. Jeg håper det er svar på noen av de spørsmålene som representanten Grande stilte. Vi kommer tilbake med flere svar i integreringsmeldingen.

Hege Haukeland Liadal (A) [10:39:01]: Frivilligsentralene er blitt våre nye kinderegg i integreringsøyemed. De bidrar til at titusener har funnet en ekstra mening med tilværelsen i Norge – i ventetid, med varig opphold, betyr frivilligsentralene noe og gjør en forskjell for mennesker i hverdagen.

Stortinget – og politisk – er vi nok enig i dette. Stortinget verdsetter og hyller den aktivitet som skjer i hele landet via frivilligsentralene. Mer enn ellers treffer tilbudet også på tvers av aldersskiller og nasjonaliteter. På ulikt vis løses en rekke oppgaver som ligger utenfor kommunens kjerneoppgaver, basert på de frivilliges kompetanse og tilbud og behov som enkeltpersoner melder inn.

Frivilligsentralenes vekst er basert på et spleiselag mellom stat og ulikt lokalt engasjement. Noen er eid av organisasjoner, noen er kommunale, men felles for dem har vært at de fram til nå har mottatt et driftstilskudd fra staten.

For ikke mange uker siden besøkte jeg frivilligsentralenes årskonferanse i Hordaland. Her var den tydelige tilbakemeldingen en sterk bekymring for regjeringens iver etter å skyve ansvaret for tilskuddet over på kommunene, fra staten.

I Arbeiderpartiet har vi forståelse for bekymringen. Vi tror ikke tiden er inne til å endre finansiering, og ikke at det vil øke det tilbudet og den aktivitet som skjer ute i sentralene. Mest av alt virker det som om regjeringens iver etter å krysse av enda et såkalt forenklingstiltak, har vunnet over fornuften, mot frivillighetens ønske.

Hvis frivilligheten skal blomstre og ta ansvar i en krevende flyktnings situasjon i landet vårt, er det viktig å lytte til hva frivilligsentralene gir av tilbakemelding. En trenger ikke reise langt før den første kommer – og den er unison. Da kan eventuelt frivilligsentralene konsentrere seg om sin viktigste oppgave: organisere og utføre verdifullt frivillig arbeid, framfor å protestere mot det som regjeringen nå gjør.

Nøkkelen til godt frivillig integreringsarbeid er, for Ar-

beiderpartiet, å la frivilligsentralene få gode arbeidsforhold og en forutsigbar tilskuddsordning. For Arbeiderpartiet handler det derfor om at staten har en nær tilnærming til det arbeidet frivilligsentralene utfører, slik at tilskuddet fortsatt må være via staten og ikke via den kommunale rammen, slik regjeringen gjør.

Marit Arnstad (Sp) [10:42:22]: La meg først få lov å takke interpellanten for et interessant tema som vi har oppe til diskusjon.

I den politiske debatten og i media blir det ofte utfordringene knyttet til økt innvandring som får stor oppmerksomhet – utfordringene med bosetting, utfordringene med språkopplæring og utfordringene med å skaffe arbeid til dem som skal starte livet sitt i det norske samfunnet. Det er utfordringer, men det er også viktig å fokusere på både de mulighetene og de gode eksemplene som finnes innenfor integreringsarbeidet allerede.

Livet leves lokalt. Det gjelder også dem som kommer nye til Norge og skal finne fotfeste i et lokalsamfunn, og derfor må også mye av integreringsarbeidet skje lokalt. Mye av det som skjer lokalt, skjer gjennom frivillig sektor. Folk vil gjerne bidra. Vi ser at det er et stort engasjement i befolkningen for å kunne bidra og utgjøre en forskjell for dem som kommer til Norge.

Frivillige organisasjoner har åpenbart en viktig funksjon i det å være en arena for å inkludere og integrere mennesker som kommer til oss. Det finnes mange eksempler på det – interpellanten hadde noen, statsråden hadde også en del, og sjøl kunne jeg også bidratt med enkelte eksempler. Hvis vi tar idretten som eksempel, bidrar hver dag tusenvis av trenere med å tilrettelegge aktiviteter for å inkludere og skape rom for flest mulig i sine lokale idrettsmiljø. Mange idrettslag jobber nok med integreringsprosjektet uten at de sjøl ser på det som et integreringsprosjekt – men det er kanskje viktig, det også. Doktorgradsstipendiat Anne Tjønndal ved Nord universitet påpeker at det er slike integreringsprosjekt, som de sjøl ikke vet er integreringsprosjekt, som i realiteten ofte er de mest vellykkede. Det samme finner vi innenfor annet frivillig organisasjonsliv, både kulturorganisasjoner, barne- og ungdomsorganisasjoner, frivillighetssentraler og andre.

Eksemplene vi trekker fram, er viktige, men de rammebetingelsene som frivillig sektor har, er også viktige. En viktig del av det videre integreringsarbeidet blir sjølsagt de rammebetingelsene som en gir til frivillig sektor i det arbeidet den gjør, spesielt overfor innvandrere, men også generelt.

På den ene sida må jeg si at jeg syns kanskje det er litt enkelt av statsråden å prøve å avfeie de problemstillingene Arbeiderpartiet her tar opp, med at Arbeiderpartiet henger seg opp i antall oppslag i avisene. Det er nok et faktum som jeg tror mange kjenner på, at denne regjeringen gir et klart inntrykk av å stå sterkere på den foten som handler om innvandringsregulering, enn på den foten som handler om integrering. Og det skapes jo et bilde av at det ene er viktigere enn det andre. Det mangler rett og slett «trøkk» i det integreringsarbeidet som regjeringen skal stå for.

På den andre sida må jeg si at sjøl om frivillig sektor

gjør veldig mye og har potensial til å gjøre enda mer når det gjelder inkludering og integrering, må det offentlige være forsiktig med å pålegge disse frivillige organisasjonene en rolle eller å forsøke å styre aktiviteten deres. Det er viktig å respektere frivillig sektors autonomi, og at de først og fremst er til for sine medlemmer. Aktiviteten må være utgangspunktet for integreringsarbeidet.

Forskerne som har skrevet boka Fellesskap og forskjellighet, peker i den forbindelse på at det er viktig at myndigheter ikke ser på det frivillige arbeidet i nærmiljøene som en forlengelse av offentlig sektor, og at de frivillige organisasjonene ikke kan bli politikernes redskap, for da vil frivilligheten forvitte. Det kan kanskje være en påminnelse også til enkelte andre partier her i salen.

Frivillig sektor har utfordringer i arbeidet sitt, og det skal vi ta alvorlig og adressere på generell basis – hvordan frivillig sektor kan tilrettelegge for deltagelse uavhengig av funksjonsevne, alder, etnisitet og ulike økonomiske rammevilkår, og hva som er mulig å få til i den enkelte klubb og forening for å unngå at en på noen måte er sosialt ekskluderende. Sjøl om den kanskje mest vellykkede integreringen skjer som en naturlig del av organisasjonenes virksomhet, er det sjølsagt også viktig at det offentlige gir rammevilkår og bistår med midler som kan smøre det maskineriet som frivillig sektor er, slik at det blir lett å integrere uten at det kommer i konflikt eller skaper vanskelige dilemmaer med tanke på kjerneaktiviteten og oppfølgingen av resten av medlemsmassen.

Dette kunne vi sjølsagt diskutere i det vide og brede. Senterpartiet mener at det er mange eksempler på at denne regjeringen kan være mer lydhør overfor frivillig sektor enn det den har vært. Nå har vi igjen fått tall når det gjelder søknader om anlegg, og de viser jo at de midlene storting og regjering stiller til rådighet når det gjelder momskompensasjon, fortsatt ikke er tilstrekkelig for de sårt tiltrengte midlene til anleggssektoren.

Anette Trettebergstuen (A) [10:47:47]: Da statsråden overtok som kulturminister i fjor, ba hun om tid før hun skulle komme tilbake med sine planer for norsk kulturpolitikk, men det var én ting statsråden sa tydelig og klart allerede fra starten: Kulturen og frivilligheten skulle spille en hovedrolle i vårt møte med flyktningene. Statsråden sa også i sitt innlegg her i dag at det er hun som sitter med nøkkelen til den gode hverdagsintegreringen. Det er som musikk i Arbeiderpartiets ører. Inngangen til det norske samfunnet går nemlig gjennom kultur, idrett og frivillighet, slik statsråden sa i sitt innlegg. Vi slutter oss derfor til denne innsikten.

Men der slutter også min begeistring, for i statsrådens svar til interpellanten er det intet nytt og intet konkret. Integreringen har faktisk ikke tid til å vente på at statsråden og regjeringen skal finne ut hvordan de skal bruke denne nøkkelen. Folk lokalt, frivillighet, kultur og idrett er i gang med å integrere, de. De ber nettopp regjeringen komme på banen. Det holder ikke å reise rundt og se på prosjekter. Man må gi frivilligheten, idretten og kulturen det de ber om: muligheten til å kunne gjøre mer, fjerne hindre for integrering og bedre rammene. Statsrådets svar her i dag er

skuffende lite konkret og varsler intet nytt. Fotballbaner, symaskiner og vaffeljern kjøper ikke seg selv.

Vi i Arbeiderpartiet har forslagene til hva regjeringen må gjøre. Vi har fremmet dem alle, men dessverre blitt stemt ned.

Det første regjeringen må gjøre, er – som interpellanten også sa – virkelig å styrke frivilligheten. Å følge opp et stort antall frivillige og flyktninger på en god måte er et stort løft, og det løftet kan ikke frivilligheten ta alene. Det var årsaken til at Arbeiderpartiet i vårt budsjett foreslo å styrke bidraget til frivillig innsats med 400 mill. kr.

Det andre regjeringen nå må gjøre, er å følge opp løftene sine til idretten om å bygge og ruste opp idrettsanleggene. Idrettsanlegg og idrettslag over hele landet er viktig for hurtigintegrering ved at de inkluderer barn og unge i lek og fysisk aktivitet. Det er et gedigent behov for opprusting. Det var grunnen til at Arbeiderpartiet foreslo 200 mill. kr. til dette i vårt budsjett. Igjen ble vi nedstemt av regjeringspartiene.

Det tredje regjeringen og ministeren nå må gjøre, er å satse skikkelig på kultur. Arbeiderpartiets forslag om å bruke nesten 400 mill. kr. mer på kulturtiltak over hele landet, ble også nedstemt i denne sal av regjeringspartiene, som mente kulturdebatten handlet for mye om penger. For 400 mill. kr. mer ville vi fått mer aktivitet, bedre tilgjengelighet, mer deltagelse og mer liv og røre i alle deler av norsk kulturliv. Det er akkurat det vi trenger nå.

Kultur er ikke avkobling, det er tilkobling. Kultur skaper engasjement, binder folk sammen på tvers av kulturer, språk og opprinnelsesland. Om regjeringen virkelig var opptatt av frivillighetens, idrettens og kulturens muligheter til å bidra i integreringsarbeidet, ville det også vært naturlig at våre forslag hadde fått regjeringspartienes støtte. Slik ble det altså ikke.

Foreløpig har ikke integreringsministeren bidratt noe som helst til integrering – tvert imot, som interpellanten også pekte på. Jeg hadde håpet at kulturministerens utspill den dagen hun tok over, var et varsel om en endret kurs i hvert fall på kulturfeltet, på vegne av den blå-blå regjeringen. Det er det ingenting i svaret her i dag som tyder på – tvert imot. Hvis det er riktig at hun vil bruke denne nøkkelen til integrering, må dette reflekteres allerede i revidert statsbudsjett. Kulturen, frivilligheten og idretten må få et kraftig opprykk i statsbudsjettet til høsten. Det er på tide at kulturministeren tar nøkkelen hun har i sin hånd, og låser opp for et mer inkluderende fellesskap. Det haster.

Ib Thomsen (FrP) [10:52:43]: Frivilligheten er viktig i det norske samfunnet. Frivillig arbeid aktiviserer og engasjerer folk i det norske samfunnet og skaper en arena for samhandling. Dette kan bidra til å fremme toleranse mellom ulike grupper i befolkningen, noe mange av oss har god erfaring med.

Deltakelse i det frivillige liv bidrar også til at man får kontakter og nettverk, og det er ikke bare det å kjøpe vaffeljern, som Arbeiderpartiet var inne på, for 600 mill. kr; det er så mye, mye mer. Frivillige organisasjoner er en viktig møteplass, der samvær og deltakelse har en egenverdi utover organisasjonenes primære mål. Organisasjoner gir

identitet, tilhørighet og ikke minst selvtillit. Frivillige organisasjoner er viktige arenaer, noe vi alle er enig i, for integrering og inkludering.

Integrerings- og inkluderingsarbeidet skal ikke, og kan ikke, gjøres av myndighetene alene, men man har også et eget ansvar, og vi har et felles ansvar, alle sammen. Frivillige organisasjoner er viktige og nødvendige bidragsytere når det gjelder å oppfylle målet om et inkluderende samfunn for alle, med gode muligheter for deltakelse.

I Norge er det en stor frivillig sektor, og andelen av befolkningen som deltar i frivillig arbeid, er rekordhøy i internasjonal målestokk. Deltakelse i frivillige organisasjoner fremmer sosialt fellesskap, gir læring og kunnskap og bidrar til å utvikle demokratisk kompetanse.

En liten elite godt integrerte innvandrere med høy utdanning driver frivillig arbeid på nivå med nordmenn flest. Men det å kartlegge frivillig engasjement er viktig, for det kan si noe om status for integreringen av innvandrere i Norge. Sammen med arbeidsmarkedet er deltakelse i det norske sivilsamfunnet spesielt viktig for sosial og politisk integrering.

Det er sammenheng mellom frivillig arbeid generelt og sosial kapital, og mellom deltakelse i innvandrersorganisasjoner og religiøse organisasjoner og mangfold i sosiale nettverk. Selv om det finnes en sammenheng, vet jeg ikke hva som kommer først, og hva som kommer sist – om det å ha et mangfoldig sosialt nettverk fører til deltakelse, eller om deltakelse fører til et mer mangfoldig nettverk. Det kan også være andre faktorer som påvirker begge, både nettverk og deltakelse.

Det finnes ikke noe entydig svar på hvor mye frivillig arbeid innvandrere flest i Norge er med på. De frivillige organisasjoner er selv ansvarlige for sine egne aktiviteter og for å være inkluderende. Jeg har inntrykk av at mange frivillige organisasjoner rundt omkring i hele landet gjør en utrolig god jobb, og hvordan det hadde vært uten dem, vet jeg ikke.

Frivillighet og frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i det norske samfunn, over hele landet. Frivillig sektor har stor oppslutning i befolkningen. Over halvparten av den voksne befolkningen deltar i frivillig arbeid i løpet av et år, og det utføres i overkant av 113 000 årsverk i frivillige organisasjoner – så ja, disse er vi avhengig av.

Frivillig sektor og frivillige organisasjoner yter med andre ord uvurderlige bidrag til samfunnet og samfunnsutviklingen og ikke minst til den enkeltes livskvalitet.

Arild Grande (A) [10:57:22]: Spørsmålet i interpellasjonen var: Hva vil regjeringen gjøre for å understøtte og utvikle arbeidet som frivillig sektor gjør med integrering?

Ofte bidrar jo interpellasjoner til at det gis noen svar til Stortinget på de spørsmål Stortinget stiller, men i dag har det ikke kommet noe som helst, og det er mildt sagt overraskende.

Når vi snakker med frivilligheten, er det – oppsummert – særlig tre hovedområder frivilligheten er opptatt av at storsamfunnet kan være med og bidra på, slik at de kan løse de oppgavene de ønsker. Det ene er at det må bli enklere for frivilligheten å søke om midler, drive sin virksom-

het og å slippe til på mottak. Det andre er at det må gis mer midler, fortrinnsvis en økning i de frie inntektene til organisasjonene, og at det også må bli enklere å få tilgang på disse. Det tredje er at flere kommuner må inngå forpliktende samarbeid med frivilligheten, anerkjenne den rollen frivilligheten kan spille, og bidra til å utløse de gode kreftene.

Jeg finner også grunn til å stille spørsmålet: Hva er det statsråden har gjort for å bidra til at frivilligheten blir hørt i arbeidet med en stortingsmelding om integrering? Er organisasjonene tatt med på dialog og spurt om råd i grunnlagsarbeidet? Og når alle spørsmål fra opposisjonen i denne debatten blir dyttet inn i meldingen, hadde det vært greit med en avklaring på nettopp i hvilken grad statsråden har involvert frivilligheten i arbeidet.

En oppfordring til slutt: I går, under besøket hos Saiff, Sagene Internasjonale og Flerkulturelle Frivillighetssentral, møtte jeg Rama Jama, som ba meg viderebringe denne hilsenen til statsråden: Vil dere lykkes med integrering, må dere satse på frivilligsentraler! Mange frivilligsentraler frykter for framtiden nå som regjeringen ønsker å flytte ansvaret over til kommunene.

Kulturministeren har sagt at hun forventer at frivilligheten stiller opp på den samfunnsdugnaden som vi nå står midt oppe i, men hva vil statsråden gjøre for å stille opp for frivilligheten? Vi har ikke fått noen svar i dag, og det gjør meg bekymret. Arbeiderpartiet er klar til å ta ansvar. Vi har møter med frivilligheten, vi reiser rundt – jeg tror jeg alene har besøkt flere enn det som statsråden i sitt innlegg ramset opp at regjeringen hadde gjort. Vi er klare til å gjøre den jobben som regjeringen dessverre ikke virker å være opptatt av.

Statsråd Linda C. Hofstad Helleland [11:00:14]: Det er betryggende å vite at Arbeiderpartiet reiser ut, har møter og er på besøk, og kanskje vi også kan reise ut sammen? Det er jo hyggelig at regjeringen sammen med opposisjonen viser at det faktisk er viktig at vi står sammen og sikrer frivilligheten de beste forutsetninger for den jobben de ønsker å gjøre på dette feltet. Det hadde vært veldig hyggelig.

Så har jeg lyst til å trekke frem et poeng, som representanten Arnstad tok opp, nemlig at frivilligheten ikke skal være et redskap for noen politikere. Det er det faktisk viktig at vi har med oss. Vi skal legge til rette for, vi skal løfte den ressursen det er, trekke frem de eksemplene og tiltakene som virker, men hele utgangspunktet vårt må være respekt for frivillighetens autonomi. Og det håper jeg at vi tar med oss alle sammen.

KS og Frivillighet Norge er veldig sentrale aktører i dette arbeidet. De har etablert en plattform for samspill og samarbeid mellom frivilligheten og kommunal sektor. De gir oss konkrete råd hele veien om hvordan frivillige lag og foreninger i samarbeid med kommunene kan bidra til at nyankomne innvandrere får et godt møte med Norge, og det er helt avgjørende for oss.

Jeg vil også forsikre interpellanten om at vi vil fortsette den gode dialogen med de frivillige aktørene hele veien, det er helt sentralt, og vi er opptatt av at vi ikke skal komme og tre noen løsninger eller systemer eller tiltak ned over

hodet på frivilligheten. Det skal komme fra dem selv, og vi skal være med og tilrettelegge. Derfor skal regjeringen i samarbeid med KS og Frivillighet Norge avholde en stor integreringskonferanse om kompetansebygging og spredning av gode eksempler den 30. mai, og der er alle invitert til å være til stede. Jeg håper at vi skal få mange nye initiativ og forslag til tiltak som vi kan jobbe videre med.

Så har jeg svart på mange av de utfordringene som jeg har fått av interpellanten, om bedre rammevilkår for frivilligheten. Ikke minst kommer vi nå tilbake med en stortingsmelding om integrering som regjeringen har jobbet med i lang tid. Der vil det også komme svar på hvordan vi skal håndtere de videre integreringsutfordringene.

Men så har jeg lyst til å si: Det blir for enkelt å gjøre dette til bare en debatt om bevilgninger. Det er mye mer kompliserte spørsmål enn som så, som fortjener en bredere tilnærming. Vi må – som Frivillighetserklæringen også sier – invitere frivilligheten med i planleggingen, sammen med kommunene, og så har jeg tro på at vi skal finne gode løsninger på den store utfordringen som vi står midt oppe i.

Presidenten: Da er sak nr. 2 ferdigbehandlet.

Sak nr. 3 [11:03:29]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Ise-lin Nybø, Hans Fredrik Grøvan, Kjell Ingolf Ropstad, Torill Eidsheim, Ingunn Foss, Sivert Bjørnstad, Åse Michaelsen, Terje Aasland og Odd Omland om strategi for utbygging av fiberkabler og grønne datasentre (Innst. 238 S (2015–2016), jf. Dokument 8:36 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Marit Arnstad (Sp) [11:04:36] (ordfører for saken): Som presidenten refererte, er utgangspunktet for denne innstillingen et Dokument 8-forslag fra en rekke av Stortingets representanter, og problemstillingen de tar opp, er sjølsagt det faktum at Norge er et land med fantastisk rike naturressurser. Vi har fornybar energi i nærmest ubegrensede mengder, og det gir muligheter for Norge som land til å utvikle næringsveier på ulike områder – også når det gjelder spørsmålet om grønne datasentre, et nytt område for kraftintensiv industri.

Jeg er veldig glad for at en samlet komité og et bredt flertall står bak både merknader og forslag i innstillingen, og i den grad det er ytterligere kommentarer fra enkelte parti, regner jeg med at de vil redegjøre for sitt syn i saken.

I innstillingen ber komiteen fra Stortingets side, gjennom tre forslag til vedtak, om oppfølging på særlig tre områder. I det ene ber man om at Stortinget får seg forelagt en sak om etablering av flere fiberkabler til utlandet, i tråd med det som Dokument 8-forslaget tar til orde for – at man så raskt som mulig får etablert flere fiberkabler, bl.a. til Storbritannia og Tyskland. Det kan være med på å styrke grunnlaget for etablering av grønne datasentre og annen databasert næringsvirksomhet i Norge.

Det andre forslaget man også har samlet seg om, er forslaget om at regjeringen skal utarbeide en strategi for hvordan det kan legges bedre til rette for grønne datasentre i Norge. Vi er raskt framme med å påpeke at datasentre bør ha særlig store muligheter i Norge, men det å ha en grundig og systematisk gjennomgang av hva som må til for at man faktisk kan oppleve etablering av flere grønne datasentre i Norge, er viktig, og det er den strategien Stortinget i dag ber regjeringen om å utarbeide.

Det er også et flertall som ber om at det offentlige data-lagringsbehov blir bedre koordinert. Det er utvilsomt et potensial for en bedre samordning og koordinering av det offentlige datalagringsbehov, og det ber vi også regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med.

Forslagsstillerne peker på muligheten som den nye industrien kan gi oss når det gjelder et stort antall kompetansearbeidsplasser, og som også kan føre til betydelige investeringer i Norge. Det er det lett å være enig i, og tilgangen til fornybar kraft er en konkurransefordel for oss.

Det er også slik at Norge er et solid land med politisk sett god stabilitet og også en stabil geologi. Det er faktorer som også peker i retning av at den typen næringsvirksomhet som datasentre utgjør, kan det ligge godt til rette for i Norge.

Den kanskje største utfordringen vi står overfor, er nok å få på plass en god fiberkapasitet og også kunne koordinere markedet knyttet til fiberkapasitet bedre enn i dag. Der peker komiteen på behovet for en aktiv statlig politikk.

For å gjøre Norge til en attraktiv vertsnaasjon, har store datasentre fått redusert elavgift. Som det pekes på i dagens innstilling, er det per i dag ingen datasentre som har tilstrekkelig uttak for å oppnå redusert sats på elavgiften. Derfor er jeg glad for at et stort flertall i Stortinget i dag ønsker å vedta at datasentre med uttak under 5 MW også skal vurderes for en redusert sats i elavgiften. Det forslaget rommer en klar forventning om at regjeringen i neste års statsbudsjett kommer tilbake med en redusert sats for alle.

Fornybar energi, kraft i seg sjøl, er ikke nok. Fiberforbindelsen, som jeg har nevnt, må også være på plass. Forslaget er fremmet som en konsekvens av at det er gitt konsesjon til to nye kraftkabler fra Norge til Tyskland og England, at det er mulig å legge fiberkabel og kraftkabel sammen, og at det kan gi store besparelser. I innstillingen gir komiteen tydelig signal til regjeringen om at arbeidet med å legge til rette for grønne datasentre må intensiveres og prioriteres. Det haster med å komme i gang, og statsråden må gjerne komme med klare signal om når Stortinget kan forvente å få en sak tilbake om hvordan det kan etableres nye fiberkabler til Storbritannia og Tyskland.

Jeg vil gjerne understreke at man må sørge for at data-

sentre så ofte som mulig kan lokaliseres nær kraftkildene. Her er det kanskje en del delte meninger, men jeg mener at på denne måten kan man unngå energitap ved transport av kraft, det vil være en verdi i seg sjøl. Det vil også redusere behovet for investeringer i strømmettet, noe som også kan være viktig i årene framover.

På dette området er det offentlige en betydelig aktør. Derfor er det også viktig at vi søker en bedre koordinering av lagringsbehovet til ulike offentlige virksomheter. Det forslaget som foreligger fra flertallet i dag, er en oppfølging med hensyn til dette.

Anna Ljunggren (A) [11:09:59]: Mens jeg holder dette innlegget, vil det publiseres 500 000 Twitter-meldinger, og det vil bli sendt og mottatt over 1 000 millioner e-poster.

All datatrafikk lagres. Legger vi til rette for at datasentre kan etableres her i Norge, vil det bety flere nye arbeidsplasser basert på Norges fortrinn: fjell, med allerede utbygde haller, fjorder, med kaldt vann til kjøling, og rikelig med fornybar energi.

Internasjonale giganter som Facebook og Google har etablert datalagringsentre i Sverige og i Finland. Dette har ført til milliardinvesteringer og tusenvis av arbeidsplasser. Ifølge IT-bransjen, kraftnæringen og industrien kan også Norge ta del i denne veksten, dersom selskapene får like gode vilkår som i våre naboland, det være seg enten på Sørlandet, som flere av forlagsstillerne kommer fra, eller i mer – skal man si – arktiske strøk, f.eks. i Mo. Mo Industripark jobber med dette.

I en hall i Luleå på nesten 30 000 m² blir mye av trafikken fra 800 millioner Facebook-brukere driftet. Sentret har gitt Luleå 900 arbeidsplasser til nå. Flere internasjonale selskaper vurderer etablering i nord.

Det er nettopp dette som er bakgrunnen for representantforslaget fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre: et ønske om å legge bedre til rette for at datasentre lettere kan etablere seg i Norge. Forslagsstillerne mener at det må satses på en styrket internasjonal fiberinfrastruktur mot kontinentet. Dette er en sentral faktor, som må på plass for å nå målet om etablering av storskala datalagringsentre i Norge.

Statnett jobber nå med å etablere kraftkabler i Tyskland og i England. Disse prosjektene har fått konsesjon, men uten at fiberkabler er inkludert. Legging av fiberkabler kan skje som separate prosjekter eller sammen med etablering av annen infrastruktur, som strømkabler. Det er grunn til å tro at man kan oppnå synergieffekter på kostnadssiden ved å kombinere framføring av f.eks. strøm- og fiberkabler, men fagmiljøene er uenige om hvorvidt kombinerte strøm- og fiberkabler er ønsket av de aller største datasenteraktørene.

Det kan være noe å spare ved å legge kablene samtidig, med samme skip og i samme grøft, framfor å legge dem separat. Erfaringen med fiberkabelen som Statnett har lagt sammen med Skagerrak 4 – mellom Norge og Danmark – viser at når fiberforbindelsen først er på plass, kommer kundene etter hvert. Foruten Statnetts egen nytte

er nå store deler av denne fiberkabelen utleid på kommersiell basis.

Forslagene som vi skal votere over i dag, som saksordføreren har redegjort for på en god måte, vil bidra til at nye datasentre og annen databasert næringsvirksomhet kan etablere seg her i Norge.

Regjeringen har lagt fram stortingsmeldingen Digital agenda for Norge. Her vil regjeringen bl.a. legge til rette for samfunnsøkonomisk lønnsom etablering av fiberkabler til utlandet. Det står også et punkt der om å utarbeide en strategi for samfunnsøkonomisk lønnsom utvikling av store datasentre. Mange av de forslagene vi skal votere over i dag, er tatt med i den stortingsmeldingen som kommer til behandling i Stortinget senere.

Vi støtter de fire forslagene som det skal voteres over. Jeg vil bare knytte noen kommentarer til ett av dem. Under behandlingen av disse forslagene i komiteen kom det fram at det per i dag ikke er noe datasenter som får nyttiggjort seg den reduserte elavgiften som ble innført i år, altså i 2016, fordi de ikke har uttak over 5 MW. Vi i Arbeiderpartiet er derfor med på et forslag til vedtak om å be regjeringen «vurdere redusert elavgift også for datasentre med uttak under 5 MW som kraftkrevende industri med redusert sats i elavgiften».

Eirik Milde (H) [11:14:27]: Jeg vil takke forslagsstillerne for et konstruktivt og godt forslag – kanskje ikke så rart med tanke på partiene som står bak – men også komiteen for et minst like konstruktivt arbeid i saken. I forslaget løftes to viktige problemstillinger, for det første hvordan vi kan legge til rette for at det så raskt som mulig kan etableres flere fiberkabler til utlandet, bl.a. fra Norge til Storbritannia og Tyskland, og for det andre en strategi som beskriver hvordan myndighetene kan legge til rette for ytterligere etablering av grønne datasentre i Norge.

Høyre er opptatt både av det å få flere uavhengige fiberforbindelser til og fra Norge og av hvordan vi kan få etablert flere grønne datasentre. Vi trenger god kapasitet til konkurransedyktige priser, robuste og sikre forbindelser og en mulighet til å tilby skreddersydde løsninger eller såkalt mørk fiber. Dagens moderne samfunn er helt avhengig av disse datamotorveiene som fiberkabler representerer. Ikke minst fikk vi demonstrert det på Svalbard, som komiteen nylig besøkte, der bl.a. Ny-Ålesund er påkoblet med all sin avanserte forskning. For dem og for Longyearbyen, med forskning, utdanning og reiseliv som viktige næringer, blir dette sett på som et klart konkurransefortrinn.

Norge er i hovedsak knyttet til kontinentet via Sverige. I tillegg har vi tre hovedforbindelser med fiberoptiske sjøkabler. Det er også viktig å merke seg at behovet for gode fiberforbindelser ikke nødvendigvis er knyttet til grønne datasentre. Andre næringsaktører og samfunnet generelt vil ha nytte av disse investeringene. Høyre er derfor svært komfortabel med å være med på flertallsforslaget som ber regjeringen legge fram en sak om så raskt som mulig å etablere flere fiberkabler. Det er flere aktører, både statlige og private, som kan ha mulighet til å bidra her.

Det andre forslaget Høyre stiller seg bak i dag, er å be regjeringen legge fram en strategi for etablering av grønne

datasentre i Norge. Vi har et svært godt utgangspunkt med kaldt klima, godt fagmiljø og rikelig tilgang på ren og fornybar kraft. Regjeringen har jobbet aktivt for å få etablert slike sentre, og det kommer sikkert godt med at elavgiften for datasentre over 5 MW er redusert fra 2016.

Norge har et overskudd på kraftproduksjon, og datasentre kan bli viktige for landet vårt på samme måte som annen kraftkrevende industri har vært og fortsatt vil være viktig. Vi må utnytte de konkurransefordelene vannkraften representerer, og derigjennom bidra til grønn vekst i Norge. Ikke minst vil det åpne seg muligheter i de distriktene som befinner seg nær kraftkildene. Det offentlige har et klart potensial når det gjelder koordineringen av datalagringsbehovet sitt, og det står en samlet komité bak et forslag om å legge til rette for det. Digitaliseringsprosjektet i det offentlige, som er initiert av statsråd Sanner, vil heller ikke gjøre behovet mindre for datalagring i fremtiden.

Til slutt noen ord om forslaget Høyre ikke stiller seg bak i dag: Høyre tror ikke at det er noen god idé å fjerne grensen på 5 MW for redusert sats på elavgift. Tanken bak reduksjonen var jo nettopp å tiltrekke seg de store datasentrene, av typen Facebook i Luleå, som er anslått å gi 4 500 arbeidsplasser i et tiårsperspektiv. Ved å sette en slik grense gir vi et tydelig signal ut til markedet. Det er også flere forslag som adresserer krav om varmegjenvinning ved etablering av datasentre. Med tanke på all den varmen slike sentre produserer, er jeg overbevist om at aktører i næringslivet vil gjøre grundige vurderinger av dette selv. De vil etablere varmegjenvinning der det er fornuftig og økonomisk lønnsomt, og det er ikke sikkert de trenger et storting til å fortelle dem det.

Øyvind Korsberg (FrP) [11:18:42]: Det er et bredt politisk flertall av representantene som står bak dette forslaget, og det har vel gjort saksordføreren jobb for så vidt ganske enkel, men det har også vært gjort en god jobb.

Mange peker på at etablering av grønne datasentre skaper nye arbeidsplasser. Det gjør det også, men det har også en sikkerhetsdimensjon ved seg. I så måte er Norge et godt land å etablere seg i.

Teknologien innenfor ny IKT og fiber går raskere framover enn mange klarer å se for seg. Cyberkriminalitet og terror på vår digitale infrastruktur er en økende fare, som vi også må ruste oss for i fremtiden. Nye studier viser at den stadig økende internasjonale datatrafikken genererer større økonomiske verdier og vekst enn tradisjonell varehandel med fysisk transport av varer. Verdier i mange ulike former fraktes over digital infrastruktur, og vi må kunne stole på at disse verdiene fungerer optimalt og beskyttes på en god måte.

Etablering av grønne datasentre kan bli en ny stor næring for Norge, og vi har – som flere har vært inne på – de faktorene som gjør at vi har muligheten til å lykkes. Det som er interessant, er at vi finner private aktører langs hele kysten som er i startgropen for å investere i fiber. Her vil det være viktig å få til et godt samspill mellom private og offentlige aktører, der staten må være en pådriver og ikke minst legge til rette for denne etableringen – ikke nødvendigvis som eier, men som fasilitator for hele næringen.

Det vil være en god og robust politikk overfor de private aktørene.

Vi er blitt gjort kjent med at et stort datasenter bør minimum være tilkoblet tre separate fiberkabler til de store knutepunktene i Europa og USA. Gjennom regjeringens arbeid med dette er det viktig at vi får en samlet oversikt over det fibernettet man har tilgjengelig i Norge.

Et økende antall internasjonale fiberkabler vil gi oss flere ben å stå på dersom vi skulle bli utsatt for ulike angrep på vår digitale infrastruktur. Gjennom å ha en grundigere oversikt over det fibernettet vi har i Norge i dag, samtidig som vi kan arbeide for at flere fiberkabler kommer på plass, vil vi på en god måte kunne ivareta sikkerheten og sikre oss nye arbeidsplasser og økt kompetanse på det området.

Det skjer mye i Norden, også når det gjelder fiber til Asia. Derfor er det viktig at regjeringen følger med på hva våre nordiske naboer gjør og er i god dialog med dem, for å ivareta norske interesser, når det gjelder både offentlige aktører og private, norske aktører.

Helt avslutningsvis: Det er en rimelig samlet komité som står bak innstillingen. Det er ett punkt som regjeringspartiene ikke slutter seg til, og det er dette med å redusere redusert elavgift for datasentre med uttak under 5 MW. Jeg husker at da vi satt i opposisjon, foreslo vi reduksjon av den avgiften, men de rød-grønne gikk imot, fordi de ikke ville ha skattelettelse til de rike. Nå er rollene åpenbart blitt snudd om på for de rød-grønne.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:23:03]: Som forslagsstiller vil jeg først takke komiteene for godt arbeid. Det er viktig at det er et bredt flertall som stiller seg bak merknadene, og også innstillinga.

Det er flere her som har redegjort for potensialet i det å lykkes med å få etablert store grønne datasentre i Norge, så jeg skal ikke ta det om igjen. Jeg vil bare understreke viktigheten av både det å ta del i ringvirkningene som kan komme, og ikke minst at vi har så store muligheter gjennom tilgang på ren kraft – og alle andre forutsetninger som ligger til rette for at dette heller bør legges til Norge istedenfor at vår kraft brukes som reklame for senter som etableres i Danmark, der tilfeldigvis norske kraftkabler ender opp. Det er i alle fall viktig at man ser det i en større sammenheng, at mye av det vi diskuterer i dag, og det som ligger i innstillinga, er viktig for å kunne etablere datasentre, men det er også viktig i et sårbarhets- eller sikkerhetsperspektiv – så det er mange gode grunner for at en bør gå inn for den innstillinga som foreligger.

Jeg tenkte jeg ville trekke fram at dette vel er den tredje debatten rundt grønne datasentre i denne perioden. Først hadde vi debatten rundt avgiften, gjennom et representantforslag, og så hadde vi en interpellasjon i fjor vår, og nå har vi et nytt representantforslag, som i tillegg blir vedtatt. Det viser bare at det er en offensiv vilje fra stortingsflertallet til å gjøre ting, til å legge til rette. Og det skal vi også ta med oss: at det er en offensiv vilje til å markedsføre Norge og legge til rette for at Norge skal bli valgt av dem som ønsker å etablere seg.

Når det gjelder forslaget som går på fiberkapasitet,

er det, som flere har understreket, en av forutsetningene – selvsagt – for å kunne få etablering her. Det blir understreket gang på gang at det er mangel på mørk fiber og kabler ut av landet, og det er heller ikke god nok struktur i landet. Det betyr at vi må jobbe for å kunne tilrettelegge for det. Som foregående taler var inne på, viser en til at en i alle fall må ha tre separate punkter, eller veier, ut av landet, og helst opp mot de store landene, for å kunne få den tryggheten som de store selskapene trenger for å etablere datasentre her. I dag går veldig mye av trafikken gjennom Sverige, og da er vi også sårbare dersom noe skulle skje med den veien.

Det andre punktet med en strategi synes jeg også er veldig viktig. I vedtaket som blir fattet, står det ikke noe om tidspunkt, derfor er jeg interessert i å høre hva statsråden tenker om det. Avgiften er ett av de viktige virkemidlene for at Norge skal være attraktiv, og der har vi vært tydelige på at det var over 5 MW som var viktigst for de store grønne datasentrene, og som vi skriver i innstillinga, er det nettopp derfor vi gjorde det. Så er også Kristelig Folkeparti med på et forslag om å vurdere resten, altså de under 5 MW, og der er vi spent på vurderinga som statsråden sikkert vil komme med i budsjettet.

Når det gjelder strategien og det å se på kabler som ett av tiltakene, mener vi at det glapp en mulighet med Statnett-kabelen til Tyskland og for så vidt til Storbritannia. Det ble gitt konsesjon uten at det ble stilt krav om fiber. Det burde vært gjort. Det er ikke gjort. Men da vil vi i alle fall understreke at det så raskt som mulig må komme fiberkabler til utlandet. Derfor er vi glad for at Stortinget er så tydelig på det, og jeg forventer at regjeringa også kommer raskt med det.

I strategien er det minst like viktig å ha en offensiv tilnærming til å markedsføre Norge ute. Det er bare å se til nabolandene våre. Sverige har et eget selskap, det samme har Irland, som markedsfører tomter, som markedsfører tilgangen på kraft osv. for at det skal være enkelt for dem som ønsker å etablere seg. Den samme offensive holdningen må også Norge ha. Og da er det så banalt som at man har byggeklare tomter som ligger der, slik at de som fatter interesse, kan se at her er en «site», her kan det etableres – dere kan komme i morgen. Å ha den koordineringa der tror vi er viktig.

Avgiftene er på plass, men fiber må på plass internasjonalt, og også i landet. Minst like viktig er det å markedsføre oss som det gode og attraktive stedet Norge faktisk er for å kunne ta imot de aller største datasentrene. Og da, hvis vi lykkes med det, tror vi også at vi vil klare det. Det er mange datasentre som skal etableres, og dessverre har ikke Norge blitt valgt ennå. Vi tror at det bl.a. er på grunn av rammebetingelsene, at ting ikke har vært godt nok forberedt. Gjennom de vedtakene som vi fatter i dag, og en god oppfølging av regjeringa, legger vi alt til rette for at det skal komme. Og det ser vi positivt på.

Ola Elvestuen (V) [11:28:19] (komiteens leder): Jeg vil også først uttrykke tilfredshet med at det er så bred enighet om dette private forslaget, som jo også representantene Terje Breivik og Iselin Nybø, begge fra Venstre,

står bak, og at vi nå får en strategi for fiberkabler og grønne datasentre. Dette er ett ledd til i en prosess som det har vært jobbet med gjennom flere år, noe også representanten Ropstad pekte på. Det er en diskusjon som også har vært oppe i Stortinget flere ganger, både gjennom private forslag, interpellasjoner og i forbindelse med budsjettarbeid. Og det er i budsjettet vi har fått på plass det viktige grunnlaget for å få datasentre til Norge, nemlig ved at vi har fått en redusert elavgift, noe vi i Venstre er veldig godt fornøyd med. Vi setter også pris på det samarbeidet vi har hatt, spesielt med Kristelig Folkeparti, men også med regjeringspartiene, for å få det på plass.

Det er ikke noen tvil om at Norge egner seg veldig godt for større datasentre – vi har et kjølig klima og mange tilgjengelige tomter, enten det er i Lefdal Gruve i Nordfjord-eid eller andre steder der det egner seg godt. Og det spesielle med Norge er jo at med vår tilgang på fornybar energi er disse datasentrene, som bruker veldig mye energi, grønne datasentre – noe som er selve poenget med å få dette til Norge – at her kan vi gi et bidrag til å redusere de internasjonale klimagassutslippene samtidig som vi bygger opp under nytt norsk næringsliv.

Men som det er påpekt tidligere, holder det ikke bare å se på rammebetingelsene og å redusere elavgiften. Det er en helt grunnleggende betingelse for å få datasentre til Norge, men det andre som dette forslaget tar opp i seg, er behovet for å få bedre fiberforbindelser, både i Norge og til utlandet. Det er et stort engasjement for å få dette på plass. Det har vi ikke minst sett i de beslutningsprosessene vi har hatt for å få strømkabler til Tyskland og Storbritannia – f.eks. i Suldal i Rogaland, der det er et stort lokalt engasjement for dette, og samtidig også for å få på plass fiberforbindelser.

Vi forstår at vi burde vært tidligere ute, og at det burde ligge inne i prosessene på et tidligere stadium. Men når det ikke er tilfellet, trenger vi et nytt initiativ fra regjeringen. Vi trenger en strategi for å få på plass disse fiberforbindelsene. Det er jeg glad for at vi har.

Ellers: Fra Venstres side er det viktigste når det gjelder reduksjon i elavgiften, å se på de større datasentrene på over 5 MW. Det er på plass, men vi støtter likevel komiteens innstilling der man ber regjeringen gjøre en vurdering av om det også er behov for å se på dem som er mindre enn 5 MW, og der man ber om å få en sak om det å etablere flere fiberkabler til utlandet og en strategi for etableringen av grønne datasentre i Norge. Jeg tror også det siste punktet, som det er et flertall for, at man ber regjeringen legge til rette for at det offentliges datalagringsbehov blir bedre koordinert, er et viktig tema som vi må jobbe videre med.

Dette er en viktig sak om en næringsutvikling som kan få ganske stor betydning i Norge. Vi er, som det er påpekt tidligere her, i et konkurranseforhold ikke minst med våre skandinaviske naboland. De har vært tidligere ute, også med å få rammebetingelsene på plass. Nå følger vi i Norge etter. Vi har like gode rammebetingelser, og vi har de samme naturlige fortrinnene som de har – kanskje til og med bedre – gjennom fasilitetene vi har i gruver og andre steder. Nå er vi i ferd med å ta ett steg videre for å få på plass flere grønne datasentre i Norge. Det

er bra for norsk næringsutvikling, og det er også et godt miljøtiltak.

Lise Christoffersen hadde her overtatt presidentplassen.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:33:35]: La meg begynne med å si at jeg er positiv til å etablere nye arbeidsplasser innenfor et samfunnsnyttig område, som det å drive datasenter er. Jeg er positiv til å etablere datasentre i Norge.

Jeg er også positiv til at oppgaver som det er nødvendig å bruke elektrisitet til, må benytte nullutslippenergi, og det er slik elektrisitet vi har i Norge. Det er for øvrig en grunn til at oppvarming av bygg bør skje med andre energiformer enn elektrisitet, sånn at vi kan bruke elektrisiteten til det vi må bruke den til.

Jeg er også positiv til bygging av nye fiberkabler, og det er bra at regjeringen skal legge fram en sak om det.

Jeg er også positiv til samordningen av det offentliges behov for datasentre.

Men jeg er kritisk til at nye næringer må være avhengig av skattelette for å etablere seg. Vi trenger flere næringer som er i stand til å betale skatt i Norge, ikke flere som er avhengig av skattelette for å etablere seg. Vi gikk inn for redusert sats i elavgiften for store datasentre, men jeg mener det er behov for å ha is i magen i denne saken. I denne saken ønsker vi derfor heller å spille ballen over til regjeringen, sånn at de kan gjennomføre en grundig utredning for å vurdere hvordan vi skal gjennomføre en videre strategi for datasentre.

Jeg er også usikker på mengden kompetansearbeidsplasser. De mest håpefulle håper på tusenvis av arbeidsplasser, men det er uklare analyser på dette. Jeg skulle gjerne sett at vi fikk en grundigere gjennomgang fra regjeringens side før vi hoppet på det forslaget som ligger her.

Store datasentre har et høyt forbruk. De har en stabiliserende effekt på nettet. Små sentre har det ikke, og derfor synes vi det er fornuftig å begrense redusert elavgift til de store datasentrene.

Det jeg synes er hovedankepunktet mot den linjen flertallet har lagt seg på, er spørsmålet om varmegjenvinning. Flertallet sier at datasentre i Norge er grønne uansett, helt uavhengig av om de har varmegjenvinning eller ikke. Men energisløsning er ikke grønt. Hvis man ser på hva Det internasjonale energibyrået peker på som det viktigste vi må gjøre for å klare å stoppe de farlige klimaendringene, er det å satse stort på energieffektivisering.

Hva er et datasenter? Jo, et datasenter trenger strøm til to ting: Det trenger strøm til å drive servere og til å drive nedkjøling av de store serverne. I innstillingen støtter ikke flertallet forslaget fra oss om å stille krav til at man skal ha varmebruk og varmegjenvinning på datasentrene. Jeg synes det burde være et tankekors for alle partier når vi via Enova gir støtte i millionklassen til energieffektivisering, mens vi samtidig gir skattelette for å etablere datasentre som kaster all varmen ut i havet, potensielt sett. I senteret på Lambertseter – dere kan stikke opp på Lambertseter her i Oslo – brukes varmen fra kjøledisken til å varme opp det

øvrigt komplekset. På Universitetet i Bergen brukes varme fra datasentrene til å varme opp andre steder som har behov for oppvarming. Men i de prosjektene for store datasentre i Norge jeg har sett skisser av til nå, er det ikke lagt opp til stortiltet varmegjenvinning.

Vi ser nå en panikk i kraftbransjen på grunn av de lave strømprisene, og det er noe som fører til kortsiktighet. Jeg har sittet 15 år på Stortinget, og i løpet av den perioden har det to ganger vært klaget over strømkriser og altfor høye priser. Derfor mener jeg at når vi nå har mye kraft tilgjengelig, bør vi prioritere å bruke den kraften til å erstatte fossil kraftbruk gjennom å øke avgiftene på den fossile kraftbruken for å få folk og næringsliv til å velge nullutslippsbiler og nullutslippsløsninger istedenfor fossile energiløsninger. Vi må bruke den verdifulle elektrisiteten vår på den måten som er best. Det gjør vi ikke når vi kaster varmt kjølevann i fjordene. Det er det motsatte av grønt og det motsatte av den energieffektiviseringen som vi trenger, om vi skal nå verdens klimamål. Derfor mener jeg det er helt avgjørende i prosessen videre framover at vi stiller krav om at varmen fra datasentrene tas i bruk – ellers kommer vi om noen få år til å sitte her og si: Jøss, vi er nødt til å lage en stønadsordning gjennom Enova, slik at datasentrene kan ta varmen i bruk. Det blir liksom som å gi med begge hendene.

Jeg vil gjerne ta opp de to forslagene SV står alene om i innstillingen, og det forslaget som SV har sammen med Miljøpartiet De Grønne.

Presidenten: Representanten Heikki Eidsvoll Holmås har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:39:03]: Diskusjonen i dag er viktig fordi den i høyeste grad er framtidsrettet. Vi diskuterer infrastrukturbehovene for den digitale kommunikasjonen vi skal ha i framtida, og det blir mer og mer digital kommunikasjon, mer og mer digitalisering av ulike tjenester i det samfunnet vi bor i. Da er det viktig at vi utvikler infrastrukturen som skal ligge i bunnen. I dag diskuterer vi mye fiber, men den trådløse mobildatainfrastrukturen er også en viktig del av helheten. Da synes jeg det er viktig at Norge skal ligge i forkant. Vi skal være et sted der det er attraktivt å investere både i infrastruktur, i tech-selskap og i brukerapparatene i den forstand at vi skal gjøre det enklere å være innbygger i dette landet ved at en får tilgang til informasjon på en bedre måte.

Derfor la regjeringen for bare få uker siden fram en stortingsmelding om en digital agenda og en ekomplan. Der synliggjorde vi hvordan en fra statens side mener at vi kan digitalisere mer av samfunnet på en positiv måte for innbyggerne. Det handler om alt fra det som vi kjenner i dag, selvangivelse, som er blitt en mye enklere affære for de aller fleste nå enn det det var før, men det handler også om hvordan vi innenfor helsevesenet, innenfor utdanning, ja innenfor alle sektorer av livet, kan få informasjon fra det offentlige på en bedre måte og respondere på en bedre måte.

Innenfor samferdselssektoren handler det f.eks. om å kunne få tilgang til førerkortinformasjon om seg selv, det

handler om informasjon til de reisende i hverdagen, det handler om felles billett- og ruteplanleggingssystem, og det handler om noe så avansert som autonome kjøretøy. Skal en få til dette, må en ha regelverk og lovgivere på banen, en må ha markedsaktører og teknologiutviklere på banen, men det aller viktigste er å ha en infrastruktur i bunnen som klarer å håndtere store datamengder, som klarer å håndtere den kommunikasjonen som skal skje lynkjapt mellom aktører.

Dette arbeidet har regjeringen hatt mye fokus på ikke bare de siste månedene, men i de 30 månedene vi har sittet og styrt. Vi har lagt vekt på at vi skal utvikle god kapasitet, vi skal sikre robuste nett, og vi skal stimulere til utbygging der markedet selv ikke gjør den jobben. Det betyr at det er støtteordninger som videreføres nettopp for å hjelpe markedet. Derfor har vi lagt penger på bordet fra regjeringens side, vedtatt i Stortinget, for å sikre bedre batteribakcup på en del steder for å hjelpe distriktskommuner med å ha mer robust kapasitet og stille strengere krav til markedsaktørene. Vi opplever at det er en god diskusjon mellom markedsaktører og staten på dette området. Her er det godt samarbeid. Selv om aktørene konkurrerer seg imellom, har de veldig mange ting som de selv også ser det er behov for å stå sammen med myndighetene om for å få på plass.

Bransjen investerer milliardbeløp i ulike deler av fiber-nettet og telekominfrastrukturen. Det har vist seg å være en god strategi på tvers av flere regjeringer å la markedet få være i forkant, og det legger vi opp til videre. Så vil vi være med og stimulere til at dette skjer i større grad, og ikke minst gjelder det med tanke på store datasenter. Det er ikke før nå en er blitt oppmerksom på at det er en mulig investeringsplass og en mulig arbeidsplass. Det har også vært diskutert på tvers av mange regjeringer. Jeg er veldig glad for at det nå er så stor enighet om at vi skal bruke skatte- og avgiftssystemet til å stimulere til dette, noe vi ikke opplevde da vi selv satt i opposisjon.

For et halvt år siden var jeg og en del andre fra Samferdselsdepartementet og våre etater i USA. Vi var i San Francisco og møtte mange ulike dataaktører, alt fra de som utvikler app-er og systemer, til de som leverer og lager datasenter. De visste veldig godt hva som skjer i Norge. Jeg opplevde at når de utfordret oss med spørsmål, var det ikke fordi de lurte på svarene, men det var egentlig for å sjekke om politikerne visste hva slags land de styrte i. Det er gjennom Invest in Norway at Norge har en koordinerende oppgave overfor disse aktørene. Det er ikke sånn at det ikke finnes noen form for aktive utvalg av Norge mot disse aktørene, det gjøres det i høyeste grad, men Invest in Norway er med og koordinerer, og de var også med på disse møtene vi hadde.

Det som jeg opplevde, er at aktørene som vil investere i grønne datasenter, er veldig opptatt av at de også skal være med og eie infrastrukturen. Og så er det ikke alltid sånn at der politikerne ønsker å bygge ut infrastruktur ut fra hvor egne velgere bor, er der datasenteroperatørene selv planlegger å bygge ut. Det er litt av den delikate tilnærmingen vi må ha her, at mens vi skal være en pådriver politisk, må vi også se at vi må spille på lag med markedet og samtidig akseptere deres anonymitet inntil investere

ringer blir tatt, slik at vi faktisk får realisert flere prosjekter.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anna Ljunggren (A) [11:44:28]: Det vil jo bli flertall for et forslag her i dag om å be regjeringen legge fram en sak om hvordan det så raskt som mulig kan etableres flere fiberkabler til utlandet. Når er «så raskt som mulig» for statsråden?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:44:50]: «Så raskt som mulig» er så raskt som mulig, og jeg kan bare si at vi er allerede inne i det arbeidet. Da jeg var over i USA i november i fjor, var det nettopp for å se på hvordan vi kan være med på å gjøre Norge til et attraktivt sted for ulike store aktører. Vi møtte mange – både store og veldig, veldig store – nettopp for å høre hva de vektlegger når de ser på hvor de skal investere. En av de tingene de hadde fått med seg veldig tydelig, var redusert elavgift – det er rett på bunnlinja. Men det de også påpekte, er at de opplever at det er litt vanskelig å komme til Norge hvis en skal ha to års reguleringsplaner for å få lov til å bygge et datasenter. Det som var mitt inntrykk da vi spurte dem om hva de har planlagt, på kort og på lang sikt, var at «på kort sikt» er en måned for dem – «på lang sikt» er seks måneder. Hvis vi har en offentlig sektor som bruker et par år på å få planene på plass, taper vi i dette arbeidet. Derfor er det viktig at Invest in Norway og andre jobber med norske kommuner og jobber med disse aktørene, for at vi skal være forberedt på at forespørsler kan komme.

Anna Ljunggren (A) [11:45:59]: Da tolker jeg det som at vi allerede i statsbudsjettet som kommer til behandling til høsten, kan få se at enkelte av disse forslagene er tatt inn i statsbudsjettet, og da igjen vil bli behandlet i Stortinget.

Nå var det en rundebordskonferanse i regi av Samferdselsdepartementet i går som handlet om nettopp fiber og fiberkabler til utlandet – veldig bra. Jeg vil da spørre statsråden om han kan redegjøre for hva som kom fram på denne rundebordskonferansen. Er det enkelte deler av landet som utpeker seg? Jeg vet at det har vært jobbet med arealplaner i flere kommuner om nettopp å legge til rette for dette. Hvor mange arbeidsplasser vil dette kunne bety?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:46:44]: Vi vil naturlig nok rapportere om det arbeidet vi gjør i statsbudsjettet. La meg bare si at vi har ikke sittet og ventet på et vedtak som dette for at vi skulle sette i gang, men jeg er veldig glad for at det er så bred enighet om det som en ønsker å oppnå. Det gjør at regjeringen vet at vi har enda bedre backing når vi reiser rundt med vårt arbeid.

Jeg vil også nevne at for kort tid siden – to uker – var den finske transportministeren i Norge. Dette var et av temaene vi også diskuterte med dem – Finland har av historiske årsaker en nærmere tilknytning østover – og det er noe vi ønsker å samarbeide med dem om.

Så er det riktig at det var et møte i går. Vi har mange

ulike treffpunkt med bransjen. Noe av det som vi prøver å kartlegge – det skrev jeg også i brevet til komiteen – er: Er det områder her der markedsaktørene som sier de vil eie, allikevel ser at det er problemer med hensyn til koordinering eller størrelse, der gjerne staten må være med inn på banen for å være en katalysator eller på en måte bidra med smøremiddel for at investeringer kan skje? Den oppgaven er vi villig til å påta oss.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [11:48:00]: Jeg vil først gi honnør til statsråden for hans offensive holdning til å være med og realisere det som vedtas i Stortinget i dag, på en raskest mulig måte. Det er gitt konsesjon til flere utenlandskabler i senere tid uten at kravet om fiber samtidig skal legges med i konsesjonen. Nå er jeg klar over at det er Olje- og energidepartementet som gir konsesjon når det gjelder kraftkabler. Likevel forutsetter jeg at statsrådene samarbeider, og da er mitt spørsmål: Hva vil statsråden foreta seg framover med tanke på bedre å utnytte de mulighetene legging av kraftkabler gir for samtidig å kunne legge fiberkabler, med tanke på sparte penger og å få ting raskere til utførelse? Det gjelder fra Norge til utlandet.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:48:55]: Takk for godt samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre. Jeg opplever at Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre har satt ting på kartet på en bedre måte og fått til f.eks. lavere elavgift, som er viktig for aktørene.

Når det gjelder å prøve å utnytte synergien, at en når en først bygger en type infrastruktur, utnytter ressursene som legges inn, til å bygge annen infrastruktur, i håp om å spare penger, er det noe som er viktig for oss. Det ser vi på når vi bygger veier og jernbane, og det er det naturlig at en også vurderer når en bygger strømledning. Så har jeg i brevet til komiteen, som er vedlagt saken, gjort oppmerksom på at vi tok en runde med Statnett på dette. De gjorde sine vurderinger og mente at det ikke var særlig ressursbesparende å gjøre det samtidig. Men som jeg også skriver, som følge av dette sa allikevel Statnett at de ønsker å gå videre med et frittstående fiberprosjekt. Det viser også at vi har gitt signaler til Statnett som er annerledes enn det de har vært før. Så betyr ikke det at hver gang vi ser på et prosjekt, vil det komme ut med grønne tall og grønt lys, men det er viktig at vi bruker enhver anledning til å se på denne typen samarbeid.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:50:13]: Først vil jeg bare si at jeg synes det er veldig bra at statsråden er så offensiv og også kunnskapsrik på feltet. Første Dokument 8-forslaget Kristelig Folkeparti hadde på avgift, gikk naturligvis til finansministeren, men interpellasjonen gikk til næringsministeren, og nå er det samferdselsministeren. Jeg opplever at samferdselsministeren og departementet har tatt det koordinerende ansvaret, og det tror jeg er veldig riktig og viktig for at saken skal komme best mulig framover.

Så synes jeg også at statsråden påpekte noen sentrale ting. Han var inne på reguleringsplaner og det at det kan ta et par år før ting er klart. Det er ikke godt nok for de store

aktørene. Han pekte også på at det fins private initiativ og ønsker om å bidra, eventuelt investere i kabler, men at kanskje koordineringa må hjelpes eller smøres – jeg vet ikke helt hvilke ord statsråden brukte.

Derfor mener jeg at strategien som skal utarbeides, kanskje er noe av det viktigste. Jeg skulle gjerne ønske at fiberkablene ble bygd med en gang, og at det offentlige hadde eierskap av sikkerhetsgrunner og sårbarhetsgrunner, og også at det bare ble gjort. Den utålmodigheten som vi viser i dag etter at det skal komme raskest mulig, men også når det gjelder koordineringa, er viktig. Derfor er vi utålmodige på strategien.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:51:20]: Først: Jeg er veldig glad for at en av de endringene vi gjorde for et par år siden, var å samle alt ansvar for telekom mer i Samferdselsdepartementet når det gjelder infrastrukturen. Det er naturlig at eierskapet til Telenor ligger i Næringsdepartementet og avgiftspolitikken ligger i Finansdepartementet. Men det å ha alt som har med infrastruktur å gjøre, samlet i ett departement, har vært vesentlig for at vi skal se helheten. Ikke minst fordi vi nå jobber med Nasjonal transportplan, ser vi at digitaliseringen av transportsektoren vil være en av de viktigste tingene som vi må diskutere i forhold til tidligere nasjonale transportplaner. Da må en ha en grunnleggende telekommunikasjonsinfrastruktur i bunn for at det skal funke.

Så jobber vi veldig tett inn mot Invest in Norway. Som sagt var de med på den reisen vi hadde i California, og møtte aktørene. Vi har mye dialog også med dem i ettertid, og det vil være et godt samarbeid med dem som gjør at den strategien som jeg mener vi allerede er i gang med å gjennomføre, men som også må utbroderes ytterligere når vi legger den fram for Stortinget, vil være viktig.

Så er det også viktig å respektere at her er det mange private aktører som ikke ønsker å få utbrettet alle sine planer i offentligheten.

Marit Arnstad (Sp) [11:52:43]: Debatten her i dag har vist at på enkelte områder har vi kommet ganske langt, og på andre områder vil det være nødvendig med nye tiltak. Det er et veldig bredt flertall på Stortinget som i dag ber helt konkret om å få framlagt en sak om fiberkabler, og som ber om en strategi. De referatene som statsråden gir fra sin Amerika-tur, viser også at det er noen forventninger fra de private aktørene når det gjelder behandling og reguleringsplaner osv., som er viktig – desto viktigere at strategien kommer så raskt som mulig, desto viktigere at Stortinget får muligheten til å se en samlet strategi for hvordan man skal lette vilkårene for dem som ønsker å etablere et datasenter. Så spørsmålet til statsråden må være: Kan vi forvente at den strategien og den saken kommer til Stortinget i løpet av det neste halvåret?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:53:38]: Som nevnt mener jeg det er naturlig at vi har dette med i statsbudsjettet.

Så vil jeg også understreke, som jeg har sagt et par ganger, at det er ikke sånn at ingenting har skjedd de siste

årene. Tvert imot har vi tatt veldig mange nye grep de siste 30 månedene. Jeg har flere ganger nevnt Invest in Norway, som også jobber strukturert og planmessig mot aktørene i utlandet, og som jobber strukturert og planmessig mot mange aktører i Norge nettopp for at de skal klare å matche det vi har å tilby, med det som er ulike aktørers behov.

Det er helt naturlig samtidig at Invest in Norway ikke går ut og forteller om alt de gjør til enhver tid, for her er det veldig mange folk som skal investere penger. De ønsker ikke å få utbrettet sine investeringsplaner når de vet at det er mange konkurrenter som gjerne ønsker å investere i samme område, eller som har andre strategier for Europa. Det er derfor vi må ha litt fingerspitzgefühl med hva vi kommuniserer utad, og hva vi allikevel jobber med, så vi ikke gjør Norge til et lite attraktivt land, fordi folk er redd for at med en gang de snakker om Norge, blir alt offentliggjort.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [11:54:54]: Vanlige elforbrukere betaler i dag en ettøring av elavgiften sin til Enova. De pengene som går til Enova, brukes til energieffektivisering bl.a. i industrien for etterinstallering av varmegjenvinning, sånn som skjer på flere deler av industriverk rundt omkring over hele landet. Dette er vi for.

Men når vi nå legger opp til å etablere stor, ny varmekrevende industri i Norge, er det ikke da fornuftig å stille krav om varmegjenvinning og det å ta varmen i bruk fra starten av, som en del av forutsetningene når man får det skatteincentivet som ligger der? Spørsmålet mitt er rett og slett: Tenker statsråden at det er viktig å stille krav om at, eller se på hvordan, varmen fra disse datasentrene kan tas i bruk?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [11:55:57]: Det mener jeg blir et altfor snevert perspektiv hvis man skal utvikle et næringsliv i Norge. Vi må se hvordan en kan utvikle datasentre i Norge som er mer konkurransedyktige enn i andre land. Det kan hende de har enda dårligere energiregnskap i andre land. Da vil det være en fordel, mener jeg, globalt og for Norge at vi legger dem i Norge uansett, framfor at vi dytter dem ut av landet.

Så er det sånn at kostnader og bunnlinjen betyr mye for hvor disse etableres. Hvis man pålegger en bedrift kostnader uavhengig av hvilken nytte det har, men bare fordi en skal ha et prinsipielt krav om det, kan det hende at det er nok til at man ikke får aktører til Norge, selv om det fra et energi- og miljøperspektiv ville være fornuftig at en la seg til Norge.

For det tredje har vi altså et virkemiddelapparat allerede i dag for å stimulere til sånn som dette. Det kalles Enova. Jeg besøkte dem så sent som i går, og de skal være med og bidra til at vi bruker skattebetalernes penger og samfunnets ressurser på energigjenvinning på de stedene der det er mest mulig effektivt.

Derfor går ikke jeg og bekymrer meg for om dette blir et problem. Dette er jeg sikker på at vi løser. Men hvis vi dytter det foran oss hver gang vi treffer en markedsaktør, frykter jeg at det gjør at de gjerne snur ryggen til Norge og heller går til andre land. Det vil ikke jeg skal skje.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talerne som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Odd Omland (A) [11:57:25]: For det første vil jeg gjerne få gi uttrykk for som medforslagsstiller at jeg er svært tilfreds med innstillingen i saken og også den behandlingen som dette forslaget har fått i komiteen. At Stortinget nå ber regjeringen så raskt som mulig legge fram en sak om hvordan vi kan legge flere fiberkabler til utlandet, bl.a. til Storbritannia og Tyskland, vil forhåpentligvis bidra til at Norge styrker sitt grunnlag for etablering av grønne datasentre og databasert virksomhet. Norge har mange fortrinn, som veldig mange har vært inne på, med tanke på å lykkes med å tiltrekke seg noen av de kanskje bortimot 200 sentrene som forventes i Norden fram mot 2020. Det er stor tilgang på fornybar energi, stabil geologi og stødig politisk styre. Når vi nå har en konkurransedyktig elavgift og effektive direkte fiberforbindelser til Europa, legger det grunnlaget for å lykkes med etableringer.

Jeg synes også at det er veldig bra at det er et flertall i komiteen som ber regjeringen vurdere redusert elavgift også for datasentre med uttak under 5 MW. Det er også viktig for at aktører skal bli konkurransedyktige, særlig i oppbyggingsfasen, til de når grensen på 5 MW.

På Sørlandet har disse etableringene stort fokus for tiden, noe som vil være med på å kunne bidra positivt i den omstilling landsdelen er inne i. Bulk Eiendom på Støleheia i Vennesla har allerede igangsatt tomtarbeidene for etablering. Samtidig understreker de at forutsetningen er en redusert elavgift som er på plass, men det er også viktig at nye fiberforbindelser kommer på plass så fort som mulig.

Vår landsdel er jo et energiknutepunkt, og Statnett investerer nå flere titalls milliarder i regionen gjennom oppgradering av sentralnettet og nye utenlandsforbindelser, i tillegg til de allerede eksisterende. Kommunene i Lista-regionen er bl.a. ut ifra den store satsingen som staten her gjør, kommet langt i sine planer med å legge til rette for sånne etableringer.

Dagens vedtak i Stortinget i denne saken er etter min mening med på å bidra til å legge til rette for og er grunnlaget for en ny grønn industri i Norge. Statsrådens positive signaler i dag oppfattes som bra, og da regner jeg også med at regjeringen er med og følger aktivt opp dagens vedtak snarest mulig, og at staten er med og bidrar aktivt.

Ingunn Foss (H) [12:00:36]: Takk til de to komiteene for en positiv og offensiv holdning til dette forslaget.

Som flere har vært inne på, er datalagring en ny kraftintensiv industri som er i sterk vekst på verdensbasis. Behovet for sentral datalagring og -prosessering øker raskt i omfang og utbredelse. I spørsmål om lokalisering av datasentre skårer Norge høyt fordi vi kan tilby rimelig og sikker fornybar energi, kjølig klima, høyt utdanningsnivå, politisk stabilitet og forutsigbare investeringsmiljøer.

Norge har i tillegg overskudd på fornybar energi, og gjennom forbedringer i elavgiften har de økonomiske rammebetingelsene blitt kraftig forbedret. Fiberkabler til utlandet, bl.a. til Tyskland og Storbritannia, vil styrke

grunnlaget for etablering av grønne datasentre og annen databasert næringsvirksomhet i Norge.

I forbindelse med Statnetts konsesjon for etablering av kraftkabler til Tyskland og England ble det utredet om det var mulig å legge fiberkabel sammen med kraftkablene. Konklusjonen ble at det var en betydelig risiko for forsinkelser ved å gjøre det på denne måten, men at Statnett gjerne bidrar i prosjektet ut fra egen nytte av en fiberforbindelse. Undersøkelser viser at det også er stor kommersiell interesse for investering i dette markedet.

På Sørlandet har det vært jobbet lenge for å legge til rette for etablering av denne type industri, basert på god tilgang på fornybar energi. På Støleheia i Vennesla er bygging allerede i gang, og det er gjort kartlegging av andre aktuelle arealer i fylket. Flere av lokasjonene er også med i Energi Norges kartleggingsarbeid, og arbeidet er også koordinert opp mot Invest in Norway. Dette vil kunne bety etablering av nye arbeidsplasser, med vesentlige synergier i en landsdel som sårt trenger det, etter den store nedgangen i oljeindustrien.

Det er gledelig at et stort flertall i Stortinget ser nødvendigheten av dette, og vi ser fram til at regjeringen vil legge fram en sak for Stortinget om hvordan det så raskt som mulig kan etableres flere fiberkabler fra Norge til utlandet.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [12:02:56]: Det er gledelig, som flere allerede har konstatert, at energi- og miljøkomiteen legger fram en innstilling som understreker så sterkt viktigheten av at det blir satt fart i arbeidet med strategi for utbygging av fiberkabler til utlandet og etablering av grønne datasentre.

Så må vi bare konstatere at i mangel av en nasjonal strategi på dette området har Norge kommet på etterskudd i forhold til hva våre naboland har maktet å få til.

Det er ikke tvil om at Norge har mange gode forutsetninger for å kunne bli et attraktivt land for etablering av datasentre i årene framover. Det har flere allerede nevnt. Flaskehalsen i dag for å kunne gjøre Norge til en attraktiv nasjon for denne type virksomhet framover er uten tvil mangel på fiberforbindelse mellom Norge og utlandet, dvs. til sentrale deler av Europa. Tilstrekkelig fiberkapasitet handler ikke bare om nødvendig kapasitet for å frakte datainformasjon, det dreier seg også om å etablere en kapasitet som til enhver tid gir nødvendig sikkerhet.

I jakten på nye landbaserte arbeidsplasser i vårt eget land gir de datasentrene som er etablert i Nord-Sverige de senere år, et spennende perspektiv på de mulighetene for nye arbeidsplasser som datasentrene, med dertil hørende støttefunksjoner, kan bidra til også i vårt eget land. Det er ikke tvil om at med de naturlige forutsetningene Norge har for tilgang på fornybar energi, bør det være en sentral oppgave å ta denne i bruk for å skape ny virksomhet i vårt eget land. Nå bør vi sette alt inn på å ta fossekraften, den fornybare energien, i bruk for å skape ytterligere nye industriarbeidsplasser innenfor et nytt område. Jeg er derfor glad for at statsråden tydelig har slått fast at på dette området har Norge et stort konkurransefortrinn, som skal tas i bruk.

Vi har nå en situasjon, ikke minst på Sørlandet og på Vestlandet, hvor det skjer en kraftig nedbygging av ar-

beidsplasser innenfor olje og gass. Tusenvis rammes av permitteringer og oppsigelser. Det er en krisesituasjon. Derfor er vi glad for at vi har investorer som allerede har satt i gang, og som ser på muligheten for etablering av grønne datasentre. Det som de påpeker veldig tydelig, er at for å kunne få dette til må vi ha på plass fiberforbindelse mot utlandet.

Det er derfor en klar forventning fra Kristelig Folkepartis side at regjeringen ikke bare lager en strategi og legger til rette for dette gjennom planer, men at de også ser på hvordan de kan ta et økonomisk delansvar for å få dette til. På samme måte som staten har ansvaret for vei, jernbaneskinner og flyplasstruktur, er det naturlig at staten også tar et hovedansvar for å bygge fiberforbindelse til utlandet.

Tone-Helen Toften (A) [12:06:09]: Grønne datasentre er som skapt for Norge. Vi har god tilgang på naturlig kulde til nedkjøling av serverparker, noe som gir energi-effektivitet, Norge er geologisk stabilt, uten fare for jordskjelv eller andre store naturkatastrofer, og vi har økonomisk og politisk stabilitet, som gjør det trygt å investere i landet vårt. I tillegg har vi kompetent arbeidskraft og god bredbåndsinfrastruktur. Dette er også viktige kriterier som internasjonale kunder er opptatt av når de skal sikre sine data.

I statsbudsjettet for 2016 er det vedtatt redusert sats i elavgiften for datasentre med uttak over 5 MW. Dette er bra, og det legger til rette for etablering av grønne datasentre i Norge, men det er imidlertid få datasentre som er oppe i det forbruket ved oppstart av driften. Arbeiderpartiet er da også derfor med på et forslag om å be «regjeringen vurdere redusert elavgift også for datasentre med uttak under 5 MW».

Vårt svakeste punkt er at Norge per i dag ikke har tilstrekkelig fiberkapasitet til utlandet til å kunne tiltrekke seg store aktører. Samtidig ser vi at andre nasjoner, som vår nabo Finland, har vedtatt etablering av fiberkabler til Tyskland.

Den tradisjonelle måten å lagre data på har vært å gjøre det selv, men den tankegangen har endret seg kraftig de senere årene. I dag kan offentlige og private virksomheter kjøpe den lagringskapasiteten de har behov for, som tjeneste på internett.

Stadig flere virksomheter har stort behov for datalagring og ser seg om etter kostnadseffektive og fleksible løsninger for datalagring. Dette er også en grønn utvikling, da nettskyene og de løsningene øker utnyttelsen av kapasiteten betraktelig.

Markedet er internasjonalt. Datasentre kan levere lagrings- og prosessjenester på tvers av landegrensene. Utvikling av grønne datasentre rettet mot både norske og internasjonale virksomheter, utgjør en stor potensiell vekst- og utviklingsmulighet for den norske IKT-industrien, og mange steder i landet vårt er IKT-næringen klar til å levere. Jeg har bl.a. besøkt Mo Industripark og Arctic Circle Data Center, som er kommet langt med sine planer om etablering av et senter. Dette ligger i en industripark og med etablert infrastruktur og rikelig tilgang til miljøvennlig vann-

kraft. Men de påpeker også behovet for traseer med mørk fiber til utlandet.

Jeg er opptatt av den norske IKT-næringen og at den skal være konkurransedyktig og i stand til å levere tjenester på det internasjonale markedet. Jeg er opptatt av potensialet vi har for å fornye offentlig sektor gjennom effektiv IKT-drift, og i tillegg er etablering av miljøvennlige datasentre en god klimapolitikk.

I den framlagte stortingsmeldingen, Meld. St. 27, Digital agenda for Norge, med tilhørende ekomplan, som nå er til behandling, adresserer regjeringen utfordringen med etablering av flere fiberkabler, og da såkalt mørk kabel til markedet – og jeg siterer:

«Som utgangspunkt mener regjeringen at dersom det er et stort kommersielt behov fra mange aktører, er det grunn til å tro at tilbyderne ville være interessert i å etablere flere fiberkabler til utlandet.»

Videre i samme melding står det at en skal utrede hvordan det kan legges til rette for samfunnsøkonomisk lønnsom etablering av fiberkabler, og at det skal utarbeides en strategi. Dette synes å være en litt passiv tilnærming, da det haster – jeg understreker haster – å få på plass en fiberløsning som sikrer norske etablerere konkurransefortrinn. Jeg håper derfor at det brede politiske flertallet i Stortinget i denne saken bidrar til at regjeringen setter fart i det arbeidet.

Torill Eidsheim (H) [12:09:30]: Dei lærde stridest om bunting av fiber- og kraftkabel påverkar driftssikkerheita eller ei. Nokon hevdar at dette er heilt uproblematisk, mens andre er opptekne av at det er ein fordel å bygge separat med tanke på vedlikehald og moglegheiter for undersøkingar ved driftsstans.

Forslagsstillarane i dette Dokument 8-forslaget meiner det var viktig å få dette avklara, samtidig som forslaget òg er ei klar oppfordring til og eit ønskje om å optimalisere løysingane for å få nødvendig, framtidretta fiber raskast mogleg på plass. Rask realisering av nødvendig infrastruktur vil vere med på å styrkje Noreg som ein plass for etablering av grøne datasenter.

Ekomplanen, som skal behandlast i Stortinget som ein del av Digital agenda, vil skissere regjeringas vidare arbeid med å leggje til rette for denne typen industri i Noreg. Eitt av tiltaka som blir lansert i planen, er at vi no skal kartleggje etterspørsel etter og tilgang til infrastruktur som datasenter kan nyttiggjere seg. Med auka kunnskap vil vi kunne vite meir om kva som er nødvendig for å gjere sikre etableringar i Noreg.

Stortinget innvilga redusert elavgift frå 2016 til datasenter som brukar over 5 MW, og det er bra. Men å utvide dette til ei ordning med redusert elavgift også for dei som brukar under 5 MW, meiner vi kan gje utilsikta verknader. Datasenter er faktisk ikkje eit eintydig verksemdsogrep, og dersom ein skulle fjerne den grensa på kraftuttak som ein no har sett, finst det faktisk ikkje lenger noka moglegheit til ei fornuftig avgrensing. Difor går vi i Høgre inn for å behalde avtalen slik som han er.

Eg synest det er positivt å sjå at Stortinget viser eit breitt engasjement knytt til fiberkabling til utlandet. Vi må

sikre at vi no stimulerer til den raskaste, sikraste og mest kostnadseffektive utbygginga og drifta av denne typen infrastruktur. I utgangspunktet er det ikkje Statnett si oppgåve å byggje fiber, men om Statnett tek ei førarrolle og sørger for at ein går vidare med eit reint fiberkablingsprosjekt der ein eventuelt får inn eksterne investorar, vil det kunne vere eit positivt bidrag. Men det er òg viktig at det ikkje hemmar ulike internasjonale og nasjonale aktørar som har planane på bordet, og som treng raske avklaringsar av rammevilkår og potensial. Eg ser fram til regjeringas vidare arbeid på dette området.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [12:12:42]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Bøhler, Magne Rommetveit, Anna Ljunggren, Ruth Grung, Eirik Sivertsen, Marit Nybakk, Karianne O. Tung og Torstein Tvedt Solberg om lovhjemmel for lavutslippssoner (Innst. 239 L (2015–2016), jf. Dokument 8:35 L (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletida blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa innenfor den fordelte taletida, og at de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletida, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Rasmus Hansson (MDG) [12:13:56] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken og gi honnør til forslagsstillerne fra Arbeiderpartiet for et godt, gjennomarbeidet og velbegrunnet forslag i en viktig sak. Dessuten fortjener regjeringen skryt for samarbeidsvilje for å få denne saken i land. Derfor er vi i den hyggelige situasjonen at vi har et enstemmig storting som i dag går sammen om å gi kommunene i Norge et veldig viktig verktøy i kampen mot dårlig luftkvalitet i byene og klimagassutslipp.

Flere hundre europeiske byer har allerede gjennomført ulike former for lavutslippssoner, og tiltak er velprøvd i land som Tyskland, Italia, Nederland, Sverige og Danmark. I Norge har av ulike grunner dette virkemiddelet blitt liggende i skuffen i mange år, til tross for at utfordringene med luftkvaliteten og helsa i byene våre har vært store lenge. Mitt inntrykk er at det har eksistert en del uklarhet om hva slags typer lavutslippssoner det faktisk har vært lov å innføre, og på dette området har Samferdselsdepartementet nå gjort en veldig bra ryddejobb. Det er nå forstått og fastslått at det eksisterer hjemmel for en forbudsløsning, men at det fram til i dag ikke har vært lovhjemmel for den oblatløsningen som flere av landets storbyer har etterlyst. Grunnen til at det nå er viktig at vi vedtar en hjem-

mel for en oblatbasert lavutslippssoneløsning, er at en slik oblatløsning vil være et mer fleksibelt virkemiddel enn en ren forbudsløsning.

Oblatløsningen vil ikke hindre reiser som er helt nødvendige, og den legger til rette for en gradvis og forutsigbar omlegging av bilparken. En lavutslippssone som er regulert gjennom en oblatløsning, er dessuten lett å iverksette fordi den vil fungere omtrent som dagens velkjente piggdekkgebyrordning, og det er et elastisk virkemiddel som kan skjerpes eller mykes opp gjennom økte eller reduserte priser etter hvert som teknologi og krav til luftkvalitet, klimagassutslippskutt og andre ting endrer seg.

Jeg håper at dette enstemmige stortingsvedtaket betyr at helseproblemene med lokal luftforurensning i de store byene nå tas skikkelig på alvor i Stortinget og i storbyene. Det er på høy tid. Det er ganske spesielt at vi så lenge har latt dette problemet fortsette å ramme innbyggerne i de store byene våre når vi har kunnet gjøre noe med det, men altså valgt å la være å gjøre det. Lovhjemmelen har ligget i en skuff i departementet i årevis, først under den rød-grønne regjeringen, deretter under dagens regjering. Mange har betalt en høy pris med helsa si på grunn av denne nølingen.

Derfor håper jeg at enstemmigheten i denne saken er et tegn på at stadig flere partier nå innses at store og fundamentale endringer er nødvendig i norsk samferdselspolitikk, og det er flere grunner til det. For det første har hele verden nettopp vært samlet i Paris og signert en avtale der det i praksis står at vi må holde opp med å slippe ut klimagasser. Denne omstillingen krever kraftige virkemidler som gjør det rasjonelt å velge utslippsfrie løsninger. Den lovhjemmelen vi vedtar her i dag, er et slikt virkemiddel. Det er ikke et negativt virkemiddel, men det er et nødvendig virkemiddel som driver utviklingen i riktig og konstruktiv retning.

For det andre har vi i løpet av de siste årene fått stadig mer dokumentasjon på at lokal luftforurensning er svært skadelig for helsa. Antallet tapte leveår i Europa som følge av dårlig luft, er jo skremmende høyt, og det samme er omfanget av redusert livskvalitet, bevegelsesfrihet og luftveislidelser, som særlig rammer små barn, astmatikere og andre med ulike typer luftveislidelser. Vi er så smått i gang med å skjerpe disse grenseverdiene, men vi har altså fortsatt en lang vei å gå før vi innfrir Folkehelseinstituttets anbefalinger. Den nye lovhjemmelen som vi vedtar i dag, er et veldig viktig og konstruktivt skritt framover, men det gjenstår flere skritt.

Og for det tredje innses stadig flere at det er en ekstremt dårlig idé å basere samferdselspolitikken i byene våre på mer biltrafikk. Den aller knappeste ressursen vår i byene er areal, og biler er det minst arealsmarte transportmiddelet vi har.

Kommunene vil velge ulike løsninger for å redusere luftforurensningen, men det er uansett svært viktig at det nå jobbes på spreng for å få ferdigstilt forskriftene for oblatbaserte lavutslippssoner. Vi må få dette klart innen vinteren, og da kan vi imøtesee et nytt kapittel i arbeidet for en ren byluft.

Åsmund Aukrust (A) [12:19:20]: Først takk til saksordføreren for det jeg synes var et godt innlegg, men ikke minst for å ha gjort en veldig god jobb med å lede fram til at Stortinget i dag kan samle seg om et veldig viktig vedtak.

Dårlig luftkvalitet er globalt sett et av de aller største miljøproblemene vi har. Også her i Norge er dette et stort samfunnsproblem. Flere dager i året er luften så dårlig at den bokstavelig talt er dødsfarlig. Vi vet at etter de mest forurensende dagene er det større dødelighet. Det er ikke akseptabelt at små barn og syke mennesker blir advart mot å være ute. Det er mye snakk om at dette gjelder enkeltdager på vinteren, men det er jo mer alvorlig enn det. Det er ikke bare på ekstra kalde dager. Vi vet at det også i vår har vært advarsel mot å være ute, og vi vet hvor farlig det er på enkeltdager. Men samtidig vet vi at det aller mest alvorlige er langtidseffekten, den effekten vi får av å puste inn dårlig luft hver eneste dag.

Kommunene i Norge har ansvar for å gi sine innbyggere ren og frisk luft, men da må de også ha virkemidlene til å gjøre det. Vi har en regjering som ikke er en støttespiller for lokalpolitikernes ønske om å gjøre noe med luftkvaliteten i byene sine. Da det nye byrådet i Oslo sa de ville trappe opp arbeidet med å redusere antall biler og gjøre luften bedre, sa vår finansminister at dette minnet om et dårlig mareritt, og at nå ville folk ta igjen mot politikeren. Vi fikk også med oss at store deler av Siv Jensens landsmøtetale for en uke siden var en harselas med Oslo-politikernes arbeid for å bedre luftkvaliteten.

Høyre–Fremskrittsparti-regjeringen gjør ikke den jobben som kreves av dem. Tvert imot, de stritter imot. Initiativet ligger i Stortinget. Vedtaket gjøres ved at opposisjonen samler seg, ofte mot Høyres og Fremskrittspartiets stemmer.

Forslaget om lavutslippssoner ble, etter et representantforslag fra Venstre, enstemmig vedtatt i Stortinget den 17. mars 2015. 14 måneder har gått, og lite har skjedd. Derfor har ikke vi i Arbeiderpartiet hatt tid til å vente på en regjering som ikke følger opp Stortingets enstemmige vedtak. Lokalpolitikere ønsker det, og Stortinget har enstemmig vedtatt det. Noen klarere marsjordre for ministeren skulle det være vanskelig å se for seg. Likevel har lite skjedd. I Arbeiderpartiet tok vi derfor det uvanlige skrittet og fremmet en lovtekst her i Stortinget. Vi hadde ikke tid til å vente på en regjering som ikke handlet. Derfor er vi nå glad for at det vedtaket ser ut til å kunne bli enstemmig vedtatt i Stortinget i dag.

Til slutt: Jeg håper også at ministeren merker seg merknaden fra alle opposisjonspartiene om en innstramning i grenseverdien for svevestøv, basert på anbefalingen fra regjeringens egne fagorganer. Også på dette området har Høyre og Fremskrittspartiet tidligere stritt imot. Det er gjort vedtak i Stortinget mot Høyres og Fremskrittspartiets stemmer. Så håper jeg ministeren ser at stortingsflertallet nå har fått med seg at regjeringens egne fagorgan foreslår en innstramning. Det har Stortinget samlet seg om. Jeg håper regjeringen følger opp det som er stortingsflertallets vilje. Hvis ikke, får vi se om vi eventuelt må komme tilbake til nye representantforslag på det området også. Men det burde være unød-

vendig når det er åpenbart hva som er stortingsflertallets vilje.

Tina Bru (H) [12:22:58]: Dårlig luftkvalitet i storbyene er en utfordring, spesielt om vinteren når luften er kald. Vi har et alvorlig bakteppe for denne saken. Norge er felt i EFTA-domstolen for brudd på luftkvaliteten i perioden 2009–2012. Det er likevel gjennomført mange tiltak de senere årene som gjør at utviklingen tross alt går i riktig retning, og trenden viser at luftkvaliteten stadig blir bedre.

I 2014 viser tallene at grenseverdiene for svevestøv ikke ble overskredet i noen norske byer, men NO_x er fortsatt en utfordring, særlig i Oslo og Bergen. Variasjonen er i det hele tatt ganske stor mellom byer og i byene, fra år til år, avhengig av værforhold. Derfor er det viktig at vi gir kommunene de riktige verktøyene, slik at de kan treffe effektive tiltak i sitt område når det trengs.

Et godt samarbeid mellom stat, fylkeskommuner og kommuner er i det hele tatt en forutsetning for å lykkes i arbeidet med å bedre luftkvaliteten i byene. Det er gjennomført mange viktige tiltak, ikke minst i byen vi er i nå, for å hindre at situasjonen med akutt luftforurensning oppstår. Samtidig må vi fortsette å ha oppmerksomheten rettet mot de langsiktige tiltakene, som å bygge ut kollektivtransporten, slik at flere kan la bilen stå og heller velge tog, buss eller bane.

Det er viktig å legge til rette for syklistene, slik at de som skal ta korte reiser, kan reise med sykkel eller til fots fremfor å reise med bil. Teknologiu utvikling og nye alternative drivstoff til kollektivtrafikken og personbiler er også et viktig bidrag. Bilen står for mye av den lokale luftforurensningen, men busser og tungtransport slipper ut enda mer. Derfor er det viktig å sørge for at de bussene vi har, går på miljøvennlig drivstoff, slik at bioetanol, biogass, hydrogen eller strøm kan erstatte diesel. Enovas nye program for transportsektoren er særdeles viktig i denne sammenheng.

Vi trenger likevel flere virkemidler for å få bukt med dårlig luftkvalitet i de største byene våre. Jeg er derfor glad for at det er en samlet komité som i dag fremmer en innstilling for Stortinget om å gi kommunene hjemmel til å etablere lavutslippssoner. Selv om det ikke hørtes slik ut på det innlegget vi nettopp hørte fra Arbeiderpartiet, er det faktisk enighet om dette. Jeg vil faktisk gi honnør, jeg, til Arbeiderpartiet for å ha fremmet et fornuftig forslag, som gjør at komiteen har kunnet samle seg om en felles innstilling. Jeg vil i den sammenheng likevel understreke at forslaget som blir vedtatt her i dag, har vært grundig utredet av fagmyndighetene. Jeg vil også peke på at det finnes erfaringer fra mange andre europeiske byer som er med på å gi et godt grunnlag når lovhjemmelen skal utarbeides til en forskrift.

Det er positivt at vi i dag kan gi kommunene et nytt virkemiddel for å redusere luftforurensning. Lavutslippssoner kommer altså i tillegg til mange virkemidler vi allerede har, bl.a. piggdekkgebyr, parkeringsregulering, miljøfartsgrenser, bompenger, datokjøring og kjøreforbud. Lavutslippssoner kombinert med andre kraftfulle virkemidler, som utbygging av kollektivtrafikk og ny teknologi for både

buss og bil, gjør at vi kan se optimistisk på at den positive trenden med stadig bedre luft i storbyene kan fortsette.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [12:26:18]: Til tross for at luftkvaliteten i Norge har blitt mye bedre de siste 20 årene, har de største byene våre fremdeles formidable utfordringer, spesielt på kalde dager. Mange vinterdager når jeg kommer fra Oslo og lander på Vigra utenfor Ålesund, er det en skikkelig god følelse å trekke den friske sjølufta ned i lungene. Men nok om mine egne opplevelser.

Det har flere ganger blitt etterlyst et verktøy for disse utfordringene – et verktøy vi nå gir storbyene. En kan tenke seg en rekke innvendinger mot et system som lavutslippssoner, men innvendingene veier ikke opp viktigheten av at kommunene får en hjemmel, med samtykke fra departementet, til å innføre slike soner.

En kan også innvende at en slik hjemmel ikke bør gis gjennom behandlinga av et Dokument 8-forslag. Dette er et unntak i så måte. Lovteksten har vi blitt forsikret om at er kvalitetssikret.

Jeg peker også på Dokument 8-forslaget som ble forhandlet i fjor. Kristelig Folkeparti var en del av flertallet som ba regjeringa fremme en sak om dette. Da det dro ut i tid og vi fikk en ny vinter med de samme problemene, måtte det skjæres gjennom.

Det er ingen tvil om at luftforurensning er et stort problem i mange byer, og at dagens luftforurensningsnivå i flere byer og tettsteder i Norge bidrar til helseproblemer. Verdens helseorganisasjon vurderer luftforurensninga til å være en av de viktigste risikofaktorene med hensyn til for tidlig død og uønskede helseeffekter. Den største kilden til lokal luftforurensning i Norge er veitrafikken med utslipp av eksos og asfaltstøv.

Derfor er Kristelig Folkeparti glad for at en samlet komité gikk inn for ordninga som gir kommunene hjemmel i veitrafikkloven til å opprette lavutslippssoner. Jeg har ikke noe behov for å dele ut kritikk til verken forrige eller sittende regjering for at dette har tatt tid, selv om det med rette kan sies at dette burde vært på plass for lenge siden. Men nå er vi endelig kommet dit at vi er klare til å gi storbyene våre et middel til å gjøre noe med akutt luftforurensning fra biltrafikken. Jeg er glad for at det er en samlet komité som stiller seg bak hovedgrepet i innstillinga.

Sammen med Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne påpeker Kristelig Folkeparti at det noen steder vil kunne være hensiktsmessig å inkludere havner og farled i lavutslippssonene. Mange steder er skip ved kai en vesentlig kilde til utslippene som skaper problemer. Det er heldigvis en utvikling i positiv retning til å gjøre noe også med dette.

Ola Elvestuen (V) [12:29:42] (komiteens leder): Jeg må si at dette er en stor dag for norske byer. Jeg synes det er en stor dag selv også. Jeg tror jeg har jobbet for å få på plass lavutslippssoner og miljøsoner i Oslo i snart 15 år uten å ha hatt den lovhjemmelen som er nødvendig for å få det til. Dette er noe vi virkelig har grunn til å være fornøyd med.

I hele Europa er bylufta blitt dårligere på 2000-tallet, først og fremst fordi dieselbilene har fått en sånn voldsom

dominans. Det er et nasjonalt ansvar å ta tak i og redusere dette, men i mellomtiden må byene få verktøy for å kunne redusere luftforurensningen i egen by. Det som er viktig i dag, er todelt. Først er det det vedtaket vi gjør om at byene ved lovhjemmel får mulighet til å kunne innføre oblat og til å kunne ta betaling for kjøring i de sentrale delene av byen. Like viktig er den avklaringen som statsråden har gitt om at vi allerede har en lovhjemmel for å ha forbudssoner i sentrum av byene. Jeg må ærlig si at det er veldig gledelig, men det er også litt underlig at vi nå får avklart at vi kan det, når vi for noen år siden – med det samme lovverket – ikke hadde den muligheten. Men avklaringen er helt avgjørende. Når vi tidligere i diskusjonene om akutt luftforurensning på vinterstid på de mest forurensede dagene har fått avklart at man også kan ha midlertidig forbud, er vi nesten helt i mål på virkemiddelsiden når det gjelder utslippssoner. Det gjenstår bare at også Statens vegvesen er med på de akutte begrensningene når byene ønsker det, for å få det til.

Dette må også ses i sammenheng med flere ting vi har gjort. Jeg skal heller ikke fortelle hvem man skal klage på og ikke, men nå har vi i hvert fall i denne stortingsperioden delegert mange virkemidler til de store byene. De har fått noe så enkelt og viktig som skiltmyndighet. Det gjør det enklere å tilrettelegge for sykkel og sykkelveier. Vi er i en prosess hvor de skal få lov til å stille miljøkrav til drosjenæringen. Her det mye som gjøres samtidig, og det er sånn at byene nå har de virkemidlene som de trenger for å kunne ta tak i egen forurensning. Det er ingen unnskyldning for at staten ikke må bidra. Staten er en helt sentral medspiller for å få det til, men den store forskjellen fra tidligere mener jeg er at nå er det ingen tvil om at vi har et samspill mellom byene og staten for å få til en reduksjon i luftforurensningen lokalt. Det har tidligere vært tendenser til at man har skyldt på hverandre. Hvem er det egentlig som har ansvaret? Er det nasjonalt, eller er det lokalt?

Av andre ting har vi endret på avgiftssystemet, slik at bruk av biogass blir enklere for kollektivtransporten i de store byene. Vi er i gang med og er felles enige om at vi skal ha en hydrogenstrategi, en satsing på det. Og det er også en nasjonal satsing på det å elektrifisere kollektivtransporten. Det er mye som gjøres, og det er mye som gjøres samtidig.

Når det gjelder innretning, tror jeg egentlig at forbudssoner kanskje er et vel så egnet virkemiddel som oblatformer. Det er jo særlig inn mot varetransporten lokalt vi ikke har hatt virkemidler tidligere. Personbiltransporten med dieselbilene utgjør omtrent en tredjedel av utslippene, så er det tungtransporten, hvor man trenger omkjøringsveier, og så er det den interne varetransporten, hvor man ikke har hatt virkemidler tidligere. Nå får byene alle de virkemidlene de trenger for over tid å sørge for at varetransporten i de sentrale delene av byene ikke bare blir mindre forurensende, men også at vi kan ha et mål om nullutslipp. Det er et viktig steg for både å gjøre den bransjen miljøvennlig og også for å bedre luftsituasjonen i de store byene.

Marit Arnstad (Sp) [12:34:53]: Det er ingen tvil om at akutt luftforurensning er en stor utfordring for flere av

de norske storbyene, og at virkemidlene også er etterspurt og håndteres litt ulikt i de ulike byene.

I dagens sak er det en samlet komité som står sammen om å gi byene nok en hjemmel for innføring av tiltak. Jeg opplever at den samstemmigheten i komiteen også er litt knyttet til respekten for det flertallet som lå i Dokument 8-forslaget i fjor, der en ba om en sak om lavutslippssoner.

Så synes jeg det er grunn til å påpeke at saken også viser at en allerede har lovhjemler på en rekke områder. Man har allerede i dag en lovhjemmel om forbudssoner. En har også muligheten til å kunne bruke andre virkemidler, som datokjøring, miljødifferensiering, redusere bilbruken som sådan, og jeg synes det er viktig å legge vekt på det i denne saken. Men med den saken som behandles i dag, så får kommunene de virkemidlene som de sjøl ønsker.

Og så får jeg være den som – også på vegne av mitt parti – sier det som enkelte kanskje ikke ville sagt, men som jeg tror en del faktisk er opptatt av, og det er at å redusere den alminnelige bilbruken i byene er svært viktig, og at det å få ned den generelle bilbruken og få en overgang til mer kollektivtrafikk er svært viktig. Men det å se seg helt blind på bruken av dieselmotorer kan i noen sammenhenger bli for enøyd. Jeg er enig i at på noen av de verste dagene i en vinterperiode med akutt luftforurensning, så er det viktig, men i allmennhet tror jeg det er viktig at vi ser på bilbruken som sådan, ikke bare på bruken av dieselmotorer.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [12:37:08]: Vi følger i dag opp Stortingets enstemmige vedtak fra 15. mars 2015. Det var et vedtak i en serie av vedtak som Stortinget har fattet, som handler om luftforurensning, og som handler om miljøgrep, der Stortinget veldig klart følte at regjeringen ikke fulgte opp på den måten vi hadde forventet. Det gjaldt vedtaket om utslippskrav til drosjer, som regjeringen først sa nei til, men som regjeringspartiene på Stortinget var konstruktive og ble med på. Det gjaldt et spørsmål som ble debattert senest i spørretimen for noen uker siden, om at vi skulle ha nullutslipp i kollektivtrafikken i 2025, der statsråden vel svarte at det syntes han egentlig ikke var den beste måten å styre dette på. Det gjaldt spørsmålet om svevestøv, et forslag fra Miljøpartiet De Grønne som handlet om oppdatering av kunnskapen og innføringen av nye grenseverdier. Der var det slik at det var først da Stortinget behandlet saken, over ett år etter at dette ble kjent og anbefalt av både Vegvesenet og miljøetatene, at man kom på banen fra regjeringens side og sa at se her går vi ett skritt – ikke to skritt, men man går ett skritt i riktig retning.

Slik er det altså. Vi har også hatt en statsråd, altså Ketil Solvik-Olsen, som klart og tydelig har sagt ifra om at han mener at byene har hatt alle de virkemidlene de trengte for å gjøre noe med luftforurensningen, men der hans egne regjeringspartier på Stortinget var uenig med ham og mente at det var nødvendig at byene fikk flere virkemidler. Derfor har vi også fått til det flertallet som vi har. Jeg kan legge til at representantene fra regjeringspartiene i Oslo og Bergen før det siste valget mente at de ikke hadde nok virkemidler.

Vi har en statsråd som selv pleier å være raus med å levere ut kritikk til den forrige regjering for at vi gjorde end-

ringer i bilavgiftene som var med på å øke dieselandelen. Han nevner sjelden at vi var med på å gjøre noe med de tingene som førte til at dieselandelen gikk ned igjen, og han har ikke selv i løpet av den perioden han har sittet, fremmet ett eneste nytt forslag for å redusere dieselandelen. Det har han blitt presset til av opposisjonspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre.

Men denne oppsummeringen til side – jeg vil gjerne be om at statsråden svarer på et spørsmål: Vi fikk av statsråden et brev den 22. desember i fjor som var stilet til storbyene. Det var ganske oppklarende for det tilkjennega at det fantes en del virkemidler som storbyene ikke var kjent med, og som storbyene delvis på egenhånd kunne ta i bruk – som komitéleder Ola Elvestuen var inne på i spørsmålet om lavutslippssoner, jeg holdt på å si «forbudssoner», for kjøring av enkelte kjøretøyer – men også en rekke ting som handlet om bompenger, som man kunne søke staten om å få lov å ta i bruk. Og med det brevet vil jeg faktisk si at Ketil Solvik-Olsen på mange måter hadde rett i at det fantes virkemidler som byene hadde. Det var bare det at ingen hadde informert dem, at de ikke var kjent med det, og at det faktisk lå noen komplikasjoner der også. Men det har seg nemlig sånn at følgende er tilfelle: Vegloven § 27 gir rett til å innføre bompenger for vegfinansiering. Vegtrafikkloven § 7a gir mulighet for køprising. Jeg leser fra statsrådens brev:

«Formålet med køprising er trafikkregulering med sikte på å redusere lokale kø- og miljøproblemer. (...) Takstsystemet i en køprisingsordning kan utformes svært fleksibelt innenfor tid på døgnet og etter kjøretøyenes miljøegenskaper.»

Akkurat i disse dager foregår det forhandlinger om Oslopakke 3. Det er en bompengeaftale etter vegloven § 27 og handler om å finansiere en rekke kollektiv- og veiprosjekter og drift av kollektivtransport.

Derfor stiller jeg spørsmålet til statsråden: Hvis en av kommunene i Akershus eller Oslo kommune skulle søke om å få lov til å etablere en egen bomring, eller egne bomsnitt etter vegtrafikkloven § 7a, der formålet nettopp er å redusere de lokale miljøproblemene, kan statsråden si at de kan regne med å få medhold, hvis dette var godt utredet og vel begrunnet for å sikre luften til befolkningen? Kan de regne med rask behandling, og kan de regne med å få medhold til en slik søknad?

Jeg vil ta opp de forslagene vi har i saken, hvis de ikke er tatt opp.

Presidenten: De er ikke tatt opp, nei.

Da har representanten Heikki Eidsvoll Holmås tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:42:32]: Dette er en viktig debatt. Jeg opplever ikke at det er noen som er uenig i at vi skal bedre luftkvaliteten i byene, selv om en del røde partier prøver å gi inntrykk av det. Det vi derimot kan være uenige om, er hvilke virkemidler som faktisk gir resultatene. Det tror jeg det er grunnlag for å diskutere ganske mye.

Jeg er stolt over at regjeringen og flertallet som vi har

støtte fra på Stortinget, Venstre og Kristelig Folkeparti, i de siste 30 månedene har økt bevilgningene til jernbane med over 50 pst. Det er over 100 flere togavganger fra Oslo S hver dag sammenlignet med da vi overtok. Det gir folk bedre alternativ, for i alle de situasjonene som vi står i, må vi ikke glemme at folks behov for mobilitet ikke forsvinner som følge av dårlig luft. Den er like sterk for alle uansett om en blir plaget av dårlig luft i seg selv, eller om en for øvrig er frisk, men ikke kommer seg dit en skal.

Derfor er jeg også stolt over at en by som Oslo har opplevd at bevilgningene til belønningsordningen for kollektivtransport er rundt firedoblet etter regjeringsskiftet, bl.a. med sterke bidrag fra Venstre og Kristelig Folkeparti i budsjettforhandlingene. Der Oslo fikk 180 mill. kr totalt i 2012 og 2013, har de fått 715 mill. kr i 2014 og 2015 og 430 mill. kr bare i 2016. Det sier noe om en vilje til å ta problemet på alvor, både for å skape mobilitet og for å gi folk et bedre alternativ til bilen. I tillegg har vi tatt flere grep med å legge til rette for landstrøm, flere ladepunkter, og vi har fjernet avgift på biodiesel – mange tiltak som jeg tror vi deler med dette stortinget, men som også forrige regjering skrinla, som f.eks. avgiftsfri biodiesel. Alt dette er med på å gi en pakke som legger til rette for bedre luftkvalitet i byene.

Så er det også sånn, som representanten Eidsvoll Holmås var inne på, at grep fra den forrige regjering gjorde at dieseler fikk en uvanlig stor markedsandel i det norske markedet. Så de som i dag mener at det er et problem, er også de som har vært med og bidratt til at problemet oppsto. Dieseler hadde en markedsandel i 2011 på 75,7 pst. I 2015 var markedsandelen 40,8 pst. Jeg registrerer at regjeringen får kjeft for manglende tiltak, men markedet har uansett respondert ved nesten å halvere dieselsalget hvert år.

Så er jeg opptatt av at vi fra regjeringens side selvsagt skal gjennomføre de vedtak som Stortinget fatter. Det er rett og slett ikke riktig som noen røde politikere i denne debatten prøver å gi inntrykk av, at ingenting har skjedd siden vedtaket i mars i fjor. Vi har hatt møte med de lokale kommunene nettopp for å få høre hva de ønsker i en sånn lavutslippssonedebatt. Det møtet var tiltenkt før sommeren, så ble det utsatt til rett etter sommeren, men på grunn av valgkampen ble det utsatt til etter valget, og som følge av nye regimer i en del av byene, fant ikke det møtet sted før vi kom ut i november. Jeg synes det er trist at det tok så lang tid å gjennomføre, men forklaringen er altså rett og slett at vi måtte ha dem som skal være med å styre i byene, med på de diskusjonene.

Men vi sendte et oppdrag til Vegdirektoratet i tråd med det som Stortinget hadde vedtatt. Vi har nå fått svar fra Vegdirektoratet, og vi kommer til å sende en forskrift ut på høring, så det er ingen forsøk på trenering – ting tar tid når en skal gjennom alle demokratiske anstalter.

Så er det viktig at vi, når vi skal gjennomføre dette, sørger for at kommunene som innfører sånne soner, også kan dokumentere at problemet eksisterer, at det kommer fra biltrafikk, og at vi derfor løser problemene ved å gjøre sånne ting.

Det er også viktig at kommunene ser på andre utslipps-

punkter som kan være viktige. Det kan være havner, det kan være noe så enkelt som vedovner. En vedkubbe i en rentbrennende vedovn slipper ut like mye lokal forurensning som en ny dieselbil som kjører i 80-90 km i timen. Derfor er det mange grep en må ta her, og ikke bare se på veitrafikken i seg selv.

Så er det også litt interessant å huske historikken her. Forslaget om lavutslippssoner ble faktisk lagt fram av Vegdirektoratet allerede i 2008 og skrinlagt av den rød-grønne regjeringen. Den 1. oktober 2012 la Vegdirektoratet igjen fram forslag om lavutslippssoner, og dagen etterpå ble det igjen skrinlagt av den rød-grønne regjeringen. Så det er ikke sånn at vi har kommet til saker som har ligget i skuffen vår – vi har kommet til saker som er blitt kastet i søppelbøtta. Det er noe annet, og derfor er det veldig interessant å høre fra de rød-grønne partiene som nå mener at dette haster veldig: Hvorfor kastet de alle forslag i søppelbøtta da de selv styrte? En av forklaringene kan være at dette vil være administrativt krevende å gjennomføre, og kommunene må også ta inn over seg at før de stiller et sånt krav, skal de også kunne vise hvordan det skal gjennomføres. Det er ikke umulig, men det krever at en stikker bena godt, og det tror jeg at vi klarer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Bøhler (A) [12:48:00]: Jeg er først og fremst glad for at vi har en enstemmig innstilling her i dag og skal gjøre et viktig vedtak. Det er også fint at statsråden og departementet har deltatt i samarbeidet med komiteen om innstillingen. Det er jo slik at innstillingen er enstemmig nesten hele veien.

Statsråden og departementet skal gå i gang med prosesser sammen med de store byene, og det er ett punkt i innstillingen hvor ikke alle partiene er med. Det betyr jo ikke at andre partier er mot, men jeg vil gjerne høre statsrådets vurdering når det gjelder den delen av innstillingen som handler om at lavutslippssoner, f.eks. i Oslo, også vil kunne omfatte riksveier. For det er klart at f.eks. gjennom Oslo er det veldig vanskelig å tenke seg en effekt av lavutslippssoner hvis man ikke også får tatt med noen av riksveiene som går tett gjennom boområder. Der sier flertallet i komiteen, også Venstre og Kristelig Folkeparti er med på den delen av innstillingen, at riksveier må kunne omfattes, at man åpner for det. Jeg vil gjerne høre statsrådets vurdering.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:49:12]: Jeg synes ikke det er naturlig at jeg vurderer dem som ikke har vært med på den merknaden, men jeg har tidligere sagt at når sånne vurderinger skal gjøres, om riksveier skal involveres eller ikke, er det naturlig at det blir en rent faglig vurdering fra det lokale veivesenet. Og det står jeg ved. Det bør ikke være en politisk vurdering om en er for eller imot, men en bør se på det fra Vegvesenets side: Har dette en effekt eller ikke? På samme grunnlag bør også kommunene – før man innfører det – kunne vise til at bilene står for en vesentlig del av problemet, og derfor, hvis man har en sånn sone, får man løst en vesentlig del av problemet. Det

er ingen som tjener på at vi innfører tiltak som ikke har en effekt.

Så synes jeg også det er veldig bra at representanten Bøhler har vært opptatt av dette problemet. Jeg synes derimot den tilnærmingen Arbeiderpartiet har hatt i debatten, er litt rar når man vet at det var arbeiderpartiregjeringen som skrinla dette for noen få år siden, og som nå etterlyser handling, noe som de selv ikke viste i de foregående åtte årene. Det tyder jo på at det er mange som har hatt godt av at det har vært et regjeringsskifte her, ikke minst folk som trenger bedre luft.

Jan Bøhler (A) [12:50:16]: Jeg takker for svaret. Jeg oppfatter det som at statsråden absolutt åpner for at også riksveier skal kunne vurderes tatt med i disse prosessene med hvordan lavutslippssonene skal utformes i de enkelte byene, og det er bra.

Jeg har et spørsmål til, som også er knyttet til merkningen fra flertallet i komiteen, men ikke alle partiene, og det gjelder den merkningen som omtaler hvem som skal få benytte inntektene fra lavutslippssonene – oblatordningen eller gebyrordningen. Det er klart at de inntektene er en kompensasjon for lokal forurensning og da er noe annet enn det som er vanlig bompengefinansiering, som er øremerket samferdselsutbygging, veiprojekter osv. Det samme flertallet i komiteen sier at inntektene fra gebyrer og oblater i lavutslippssonen i utgangspunktet bør tilfalle kommunene. Så omtaler man selvsagt forbehold om at dette skal gå til miljøformål osv. Jeg vil gjerne høre statsrådets vurdering av også det punktet, for man skal jo inn i viktige prosesser her.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:51:23]: Lovverket her er ganske tydelig: Man har to ulike former for bompengefinansiering. Det ene er for å finansiere et konkret tiltak, f.eks. en vei eller en bro. Når det er betalt ned, skal bompengene fjernes. Så har man i en del byområder sagt at man skal ha bomringer som baseres på andre ting, der man bl.a. også bruker pengene på å drifte kollektivtransport. Jeg synes det er naturlig at hvis en innfører denne typen ordninger der man tar betalt, så er målsettingen her at man skal få færre til å kjøre bil for dermed å redusere problemene. Men de inntektene vil det være naturlig går til de samme formålene som man normalt har for en bomring, nemlig til utbedring av vei og kollektivløsninger, nettopp for å få trafikken til å flyte bedre. Det bør ikke ha den stimulans i seg at kommunene ser at det er en måte å kunne skattlegge bilister på etter eget ønske for å bruke pengene til helt andre formål enn de trafikkmessige.

Magne Rommetveit (A) [12:52:30]: Dei fleste talarene har latt partipolitikken liggja i denne saka og uttrykt glede over at eit fleirtal har samla seg bak representantforslaget. Eg merker meg likevel at statsråden ikkje klarer å visa den same rausheita, i alle fall slik eg oppfattar det, og viser til kva forgiengaren meinte i 2012. Men det har trass alt gått fire år sidan den tid. Det er kanskje ikkje så rart sidan vedtaket som ein legg opp til i dag, inneber at Stortinget i dag gjer den jobben som statsråden i mars i fjor

vart instruert av det same stortinget til å gjera. Ein statsråd som likar å framstilla seg som handlekrafta sjølv, etterlet i sitt svarbrev først og fremst eit inntrykk av å vera fanga av byråkratiet somling og tallause atterhald.

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:53:35]: Jeg ser at representanten Rommetveit har en ferdigskrevet replikk. Jeg har allerede svart på dette i mitt innlegg ved å vise til den tidslinjen som gikk fra da Stortinget gjorde sitt vedtak, til de møtene vi hadde med kommunene. Så hadde vi en bestilling til Vegdirektoratet, og nå har vi fått svar på den. Så jeg synes en burde hørt etter på det jeg sa i innlegget.

Jeg er helt enig i at de aller fleste som har holdt innlegg her i dag – spesielt honnør til Rasmus Hansson, som jeg ikke alltid er enig med i debatter, men som jeg synes her klarte å heve seg over partipolitikken – har hatt gode innlegg. De to som jeg registrerte at hele tiden skulle gå i tottene på dagens regjeringsparti, var representantene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Det er også derfor jeg hele tiden omtalte «de røde politikerne», ikke «de rød-grønne politikerne».

Jeg synes det er bra at vi får gjort vedtak. Jeg påpeker at det er store utfordringer for kommunene når det kommer til å gjennomføre dette, men det er likevel noe de har ønsket seg.

Jeg vil også bare minne om at vedtaket har blitt gjort av Arbeiderpartiet, og hvis Arbeiderpartiet ikke liker å bli minnet på det, er det egentlig mest trist for dem.

Ola Elvestuen (V) [12:54:54]: Jeg deler statsrådets mangeårige irritasjon over den rød-grønne regjeringen, men på en dag hvor alle er enige, har jeg lært meg at man ikke skal være langsint heller. Så i dag er det positivt at vi har en enighet om disse forslagene.

Men til selve saken: Det er klart at gjennom flere forslag har nå byene fått alle de virkemidlene som de egentlig trenger, og det påhviler dem nå et stort ansvar for hvordan de skal sette sammen virkemidlene, sånn at en oppnår det en ønsker, samtidig som en beholder aktivitetene i de sentrale delene av byene. Men dette samspillet trenger jo fortsatt å være der, både på det faglige og på det som er riksveiene i byene. Mitt spørsmål går da på de midlertidige forbudssonene på de mest forurensede dagene om vinteren: Vil statsråden også der gi tillatelse til at Statens vegvesen kan være med på det på et rent faglig grunnlag?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:56:05]: På dette området, som handler om luftkvalitet, har jeg flere ganger uttalt at jeg mener at vi her ikke skal drive partipolitikk. Her må vi sørge for at fagfolkene får lov til å ta grep hvis lokalpolitikkerne ønsker det. Men da må det ligge en vurdering til grunn om at det faktisk har en effekt. Hvis Vegvesenet mener at det å involvere riksveiene gir en god effekt, skal ikke jeg motsette meg det. Men vi vet at Vegvesenet under den forrige regjeringen sa nei til å innføre dette. Den forrige regjeringen aksepterte det. Det er der kompleksiteten i dette kommer inn. Hvis man lager en oblatordning i Oslo i dag der en ikke har automatisk sjekk av bilene, betyr det at hvis en skal gjennomføre dette 100 pst., så må en egent-

lig stoppe alle bilene på fylkesgrensen. En må også sjekke alle biler som står i Oslo – blir det kjørt til enhver tid? Det er mange av dem som bor innenfor Ring 1, Ring 2 eller Ring 3, som har dieselmotorer i dag. Hvordan skal en sørge for at dette skjer? En løser ingen problem hvis en lager en vanvittig kø på E6 og E18, nord, sør, øst og vest for Oslo, som følge av at alle biler skal stoppes. Da flytter en bare forurensingen, og det er vi heller ikke tjent med.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [12:57:24]: Det er helt riktig at jeg ikke er spesielt raus med statsråden. Jeg har prøvd med raushet overfor statsråden før, men jeg føler ikke at jeg får mengder av raushet tilbake, så jeg har sluttet med det.

Jeg brukte et minutt av innlegget mitt på å stille et konkret spørsmål som statsråden ikke svarte på. Det var det veldig konkrete spørsmålet om Oslopakke 3-forhandlingene. Nå pågår de. Det er forhandlinger etter vegtrafikkloven som handler om finansiering av det veisystemet som er her. Men det jeg spurte om, var den presiseringen og klargjøringen som kom som ny informasjon til meg, og som jeg var glad for at statsråden kom med 22. desember 2015, og det er: Hvis Oslo kommune, Bærum, Asker eller andre Akershus-kommuner skulle søke om å få til en trafikkregulering for å redusere lokale kø- og miljøproblemer etter vegtrafikkloven § 7a, ville de få rask behandling, og ville statsråden i utgangspunktet være positiv til en slikt søknad?

Statsråd Ketil Solvik-Olsen [12:58:26]: Jeg tror alle vet at det naturlig at jeg ikke forskutterer verken Oslopakke 3-forhandlinger eller hypotetiske ønsker om søknader. Men selvsagt vil en slikt sak bli behandlet så raskt som mulig og med skikkelig seriøsitet. Samtidig må en fra kommunene kunne påpeke at det faktisk er biltrafikken som skaper de miljøutfordringene som er. Jeg synes det er litt rart, når en alltid har snakket om at det er Oslo, Bergen og Trondheim sentrum som har problemene, at en her plutselig begynner å ta opp hypotetiske tilfeller om mindre steder rundt omkring. Da virker det som at motivasjonen for dette er en helt annen enn det som i hvert fall var min målsetting, nemlig å forbedre luftkvaliteten der det bor mange folk, og der det er mye trafikk.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Jan Bøhler (A) [12:59:49]: Jeg er veldig glad på vegne av alle som sliter med luftforurensning i byene i dag, for det vedtaket som skal fattes. Jeg takker miljø- og energikomiteen for at de har samarbeidet så godt om dette, og jeg takker særlig saksordføreren for en fin jobb. Spesielt vil jeg takke Venstre, Kristelig Folkeparti og Høyre, som aktivt har fulgt opp her i Stortinget det de har ment der hvor jeg kjenner best til dem, i Oslo bystyre, som jeg hadde håp om da jeg jobbet med dette lovforslaget, og jeg synes det er veldig realt at man følger opp på den måten. Så det skal de absolutt få honnør for herfra.

Det er ett punkt jeg gjerne vil understreke, og det er at når det gjelder NO₂, er 80–90 pst. av utslippene i all hovedsak knyttet til omfanget av biltrafikk, og ikke så mye til om det er vinter, vår eller sommer. For eksempel nå, den 12., 13. og 14. april, på veldig solfylte, flotte nesten sommerdager i Oslo, med 10–12 varmegrader midt på dagen – himmelen var klar – var det rødt på grunn av NO₂ i Oslo. Man kan se opp på himmelen og lure på hvorfor det er rødt. Jo, det er en nesten usynlig forurensning, og den skal være veldig høy hvis luften blir gul farget. Dette er knyttet til stillestående luft og knyttet til temperaturforhold i de øvre luftlag kontra de nedre, men det er først og fremst knyttet til omfanget av biltrafikk, og det kan altså gjelde hele året. Jeg vil bare advare litt mot å si at det bare er om vinteren, at dette må være klart til vinteren, slik man også sier i innstillingen fra energi- og miljøkomiteen. Jeg synes det skal komme på plass så fort som mulig, for NO₂ er et problem når som helst, utenom akkurat, kanskje, i fellesferien. Og det er NO₂ som er omtalt i innstillingen, og også Riksrevisjonen advarer mot at overskridelsene har blitt flere og ikke færre i de senere årene på grunn av omfanget av særlig dieseltafikk. Jeg vil gjerne understreke det.

Så er det ett punkt som jeg vil nevne når Ola Elvestuen sier at nå er vi nesten i mål med alle virkemidlene. Det er ett virkemiddel til som vi må passe på at vi også får på plass så snart det lar seg gjøre. Det er en lov hjemmel for miljødifferensierte avgifter i bompengering. Men det kan hjelpe – og det hjelper mye – å få oblater eller gebyrer, forhåndsbetalte gebyrer i lavutslippssonene, for de gebyrene kan også innrettes slik at når man leser dem opp mot Motorvognregisteret, kan man i hvert fall skille på noen hovedtyper i bilklassene når det gjelder hvor stort gebyret er.

Med dette vedtaket som fattes i dag om lavutslippssoner, forhåndsbetalte gebyrer, når vi også veldig langt med tanke på å kunne ta hensyn til utslippene fra den enkelte bil.

Svein Roald Hansen hadde her overtatt presidentplassen.

Nils Aage Jegstad (H) [13:03:11]: Det er mange sider ved denne saken som man kunne kommentere. Ett poeng som ikke er nevnt, som jeg tror kan bety ganske mye for forurensningen i byene, er mangelen på framkommelighet. Det er ikke noen tvil om at biler som står i kø, i seg selv er mer forurensende enn biler som man kan kjøre på veien, og som kommer fram.

Jeg vil også peke på at i alle slike saker hvor man skal heve avgiften for å oppnå et mål, finnes det en annen side ved det, og det er næringsvidet. Vi er alle interessert i å legge til rette for næringslivets muligheter til å drive dette landet, og det å ha framkommelighet på veiene våre er viktig for næringslivet. Det er ingen tvil om at vi alle ønsker at arbeidsreiser skal foretas kollektivt, ved sykkel eller gange. Det er ingen tvil om at vi vil at bilene skal være utslippsvennlige – og utslippsfrie. Vi skal huske på at det fortsatt vil være slik at godstransport vil foregå på hjul. Det vil fortsatt være slik at bussen er det viktigste kollektiv-

transportmidlet i byene, i hvert fall i de aller fleste byene. Selv i Oslo er bussen en større transportbærer enn trikk og t-bane. Det vil fortsatt være slik at til og fra arbeid vil privatbilen være et viktig element i vårt samfunn. Norge er slik, vi er ikke skrudd sammen til å kjøre kollektivt i alle ender og fasonger. Så det som er viktig, er at vi da får gjort de andre tiltakene. Det skal være rasjonelt å kjøre kollektivt, det skal være smart planlegging som gjør at vi reduserer det totale transportbehovet, både av nyttetransport og av arbeidstransport.

En må også være klar over at de store byene har sine utfordringer, men man må også ta hensyn til nabokommunen, man må ha et system for omkjøringsmuligheter på dårlige dager. Man kan ikke sperre E6 og E18 med avgifter hvis transporten skal fram. Man er nødt til å gjøre dette på en måte som gjør det mulig å kjøre rundt. Hvis man ikke har det in mente, vil man presse problemene ut på nabokommunenes dårlige fylkesveinett og kommunale veinett. Både Bergen og Oslo har muligheter allerede i dag, men E6 og E18 gjennom Oslo er fortsatt den viktigste veien for næringstransport fra nord til syd og fra øst til vest. Det må man ha in mente. Det kan ikke være slik at enkeltkommuner egenhendig kan avgiftsbelegge disse transportårene etter eget forgodtbefinnende.

Jeg deler selvfølgelig den oppfatningen at vi nå har fått et nettverk av virkemidler til kommunene som gjør dem i stand til å kunne styre dette – i den grad de skal det – på en rasjonell måte, men vi må også her kunne se helheten. Det er viktig med et samarbeid mellom kommune, fylke og stat når man inntar slike virkemidler.

Magne Rommetveit (A) [13:06:30]: Eg har skrive det eg skal seia, på førehand, for eg tenkte det var det greiaste.

Stortinget gjer i dag eit viktig vedtak når kommunane no får moglegheit til å oppretta lågutsleppssoner. Dette er eit grep som ei rekkje byområde har bedt om at Stortinget oppnar for.

Som representant frå Hordaland er eg glad for at byrådet i Bergen, som består av Venstre, Kristeleg Folkeparti og Arbeidarpartiet, no får endå eit verktøy for å handtera problema med lokal forureining. Alle som har vore i Bergen på dagar med høg luftforureining, forstår alvoret i situasjonen, og slik er det i fleire andre byar.

Som stortingsrepresentant er eg jo store delar av tida mi også her i Oslo, og det er ein hovudstad der problema kanskje er aller størst. Me som folkevalde på Stortinget må sorgja for at kommunane får handlingsrom til å fatta dei vedtaka som dei sjølv meiner er nødvendige for å sikra innbyggjarane si helse og velferd. Dagens vedtak er berre eit av fleire verkemiddel kommunane kan ta i bruk i periodar med høg luftforureining, men like fullt er det viktig, fordi kommunane veit sjølv kvar skoen trykkjer, og dei har sjølv bedt om å få denne moglegheita.

Eg er også glad for at det er eit breitt fleirtal som stiller seg bak representantforslaget. Eg vil spesielt takka eit fleirtal i transport- og kommunikasjonskomiteen, som består av Kristeleg Folkeparti, Venstre, Senterpartiet og Arbeidarpartiet, som i innstillinga til 2016-budsjettet samla seg i denne saka og etterlyste fortgang frå regjeringa.

Verkemiddelet me i dag gjev kommunane, kunne heilt sikkert vore gjort tilgjengeleg tidlegare. Eg opplever likevel at erfaringane frå dei seinaste par–tre vintrane har vist oss at me har eit akutt problem som kommunane må setjast i stand til å handtera.

Når eit samla storting samlar seg bak representantforslaget, viser det at Stortinget, når det er nødvendig, legg vekk taktikkeri og spel. Eg skal difor ikkje minna meir om kvifor representantforslaget vart fremja, men eg gler meg altså over at forslaget no vert vedteke.

Ruth Grung (A) [13:09:14]: Som representant fra Bergen og med bakgrunn som leder for komiteen for miljø- og byutvikling kan jeg bekrefte at det er nærmere ti år siden Bergen løftet opp denne problemstillingen, og jeg er særdeles glad for at vi nå samler alle byene bak forslaget fra Arbeiderpartiet og også hele Stortinget bak det som nå blir vedtatt.

Bergen er en by mellom syv fjell, og det gjør at når det er stillestående luft, står luften stille, men det er også en by der de fleste bor mellom fjellene og ikke oppå fjellene. Det er også en by hvor E39 går rett igjennom, og vi vet at det er utfordrende å lage lavutslippssoner der vi både skal sikre at folk kommer seg til arbeid, til skole, og gi god informasjon til innbyggerne. Så det å kombinere lavutslippssoner med intelligente trafikksystemer blir helt avgjørende, skal vi klare å få en by som Bergen til å fungere, som har sin natur rundt seg med de begrensninger som det gir per i dag.

Så har jeg lyst til å løfte fram dette med effekt. Det er helt rett, som statsråden er inne på, at vi bør sørge for at når vi først tar så drastiske grep, må vi vite at det har effekt. Men de som vet det best, er nettopp representantene i byene. Derfor har jeg lyst til å løfte fram den siden ved forslaget at vi her gir kommunepolitikerne det verktøyet som de har etterspurt så lenge, og som de trenger for å vurdere hva som gir best effekt for sin by og ut fra sitt utgangspunkt. Jeg er litt usikker på hvordan vi skal gjennomføre det i Bergen, men jeg vet iallfall at de er særdeles glad for at de har fått det og allerede har startet arbeidet.

De har også en utfordring med hensyn til utslipp fra boliger, og der har Bergen gjennom mange år investert i tilskudd for å bytte ut ovner. Men så viste det seg at i de fattigste bydelene, kanskje der hvor det er mest utslipp, er det leieboliger. Det betyr at de som eier boligen, ikke er interessert i å ta den investeringen, så der er det også utfordringer som Stortinget kanskje bør gripe fatt i.

Men så har jeg en gledelig melding til slutt, og det gjelder hva som gir effekt. Som lokalpolitiker har jeg kjempet imot deler av Høyre, og iallfall store deler av Fremskrittspartiet, for innføring av rushtidsavgift, og når den nå er innført, viser det seg at trafikken flyter, både trafikken til boliger og varetransporten, og det er vel bare Sotrasambandet som gjenstår hvor det alltid er trafikk. Så jeg tror det er viktig at vi alle sammen er litt ydmyk i forhold til de forslagene vi kjemper for, og de forslagene vi får igjennom.

Ola Elvestuen (V) [13:12:33]: Det er mange som har åren for forslaget. Jeg registrerer at det er med et borger-

lig flertall på Stortinget det faktisk blir vedtatt og gjennomført.

Men det som er viktig med denne saken, er at nå flyttes denne debatten ned til bystyrene, for nå handler det om hvordan man skal innføre disse lavutslippssonene. Det som er viktig, er at det ikke bare må bli spørsmål om hvorvidt forurenser betaler, men om hvilken effekt det gir for å redusere utslippene, både de lokale utslippene og klimagassutslipp.

Så må vi skille diskusjonen, for det er jo to. Den ene gjelder den akutte forurensningen som man får noen dager om vinteren. Da må man ha drastiske tiltak. De hjemlene har vi nå. Vi har også fått en bekreftelse fra statsråden om at her er det kun en faglig vurdering fra Statens vegvesen hvorvidt de også er med. Her har man nå muligheter.

Den andre saken vi har, der man nå får mye bedre virkemidler, gjelder den langsiktige, systematiske reduksjonen av utslipp i de store byene. Jeg er enig med Nils Aage Jegstad i at dette gjelder det å gjøre klokt. Man skal også gjøre det på en slik måte at man har næringslivet med seg. Jeg tror det er klokt av de store byene å se på hvordan man kan få enighet om hvilket tidsperspektiv man ønsker for å få inn endringene.

Vi har noen gode eksempler, ikke minst fra Oslo. Vi krevde fossilfri kollektivtrafikk fra 2020 – det ble vedtatt i 2010. Man har hatt en tiårsperiode hvor man kunne forbedre seg, og det kommer til å bli gjennomført. Det er ikke helt på plass, for lovhjemlene er ikke der. Vi ønsket å innføre miljøkrav og krav om nullutslipp i drosjenæringen – man satte en tidsfrist fram mot 2022. Det klarer de fint å innfri. Akkurat det samme mener jeg man trenger å gjøre når det gjelder varetransport. Man finner et tidspunkt da det skal være på plass, med kun nullutslippsløsninger inn til sentrum. Det klarer næringen å omstille seg til, og man kan få til en utvikling som er forutsigbar, og som gir resultater.

Nå har byene en stor mulighet til både å bringe den lokale forurensningen under kontroll og å forsterke det langsiktige arbeidet med å redusere klimagassutslipp. Byene har enda et virkemiddel for virkelig å ligge i front i den utviklingen, både i Norge og internasjonalt.

Heikki Eidsvoll Holmås (SV) [13:15:37]: Jeg er veldig enig i det siste som Ola Elvestuen sa. Hvis vi i god tid klarer å si fra dette huset og fra regjeringens side hvor vi vil hen om to år, om fem år, og gir tid til omstilling for næringslivet og for andre aktører – for bilindustri, for bensinstasjonsindustri – hadde det vært en lykke med tanke på å sørge for at næringslivet blir mer grønt.

Problemet nå, etter min oppfatning, er at vi har en altfor kortsiktig politikk. Det er altså stortingsflertallet som er nødt til å ta ledelsen, istedenfor at regjeringen gjør det, i disse viktige sakene. Men det går jo an å håpe på at det snur seg.

Jeg vil takke for samarbeidet i komiteen. Det har vært et godt samarbeid. Om dette med luftkvalitet synes jeg vi samarbeider godt i energi- og miljøkomiteen.

Kritikken min har gått på regjeringens evne og vilje til å følge opp dette. Jeg er glad for at statsråden fra Stortingets talerstol endelig innrømmer at han ikke har innført noen ny

politikk for å redusere de lokale utslippene fra biler, men at dette er noe som kommer fra den gamle, rød-grønne regjeringens politikk, der vi avgiftsbela lokal forurensning sterkere i engangsavgiften, og hadde en elbilpolitikk som var med på å drive gjennom den elbilendringen som har ført til en nedgang. Jeg vil si at debatten om diesel har også bidratt til at færre nå kjøper det i byene.

Statsråden sa at folk skal være glade for at vi har fått en ny regjering til å ta vare på luftkvaliteten. Men da vil jeg gripe fatt i det Tina Bru nevnte. Hun pekte nemlig på den EFTA-domstolssaken der vi ble dømt for overskridelser med hensyn til luftkvalitet. Riktignok dreide det seg om utslipp fram til 2012, utslipp i den rød-grønne perioden, men det viktigste, og det som var grunnen til at vi ble dømt, var at regjeringen ikke var i stand til å legge fram en handlingsplan for hvordan vi skulle redusere utslippene fra de største byene.

Vi har et vedtak fra Stortingets side om at regjeringen skal komme med en handlingsplan for bedre luftkvalitet. Hvis dette virkelig er noe som statsråden og regjeringen brenner for å få gjort noe med, kan det hende at statsråden kan fortelle oss når handlingsplanen for bedre luftkvalitet vil bli fremlagt. Så langt har vi ikke det klart for oss.

Så sier Jegstad at flyten i byene må være det aller, aller viktigste, og peker på E6 og E18, som går gjennom Oslo. Jeg mener at folks, innbyggernes, helse må være det første vi tar hensyn til. Hvis vi skal oppnå at næringslivet får kjøre igjennom, er vi nødt til å sørge for at de som ikke må kjøre, rett og slett må holde seg unna av hensyn til folks helse.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:18:42]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås og Audun Lysbakken om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping (Innst. 242 S (2015–2016), jf. Dokument 8:47 S (2015–2016))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Dag Terje Andersen (A) [13:19:26] (ordfører for saken): Som presidenten akkurat refererte til, skal vi nå behandle Dokument 8:47, om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping. I behandlingen av saken og i dokumentet, sånn som det foreligger, er det mye enighet om å

beskrive de utfordringene som sosial dumping og arbeidslivskriminalitet er for samfunnet. Vi ser stadig eksempler på at folk blir underbetalt, at de blir utnyttet, og at det er koblet opp imot kriminalitet i samfunnet vårt. Det undergraver det seriøse arbeidslivet. Vi har i mange år hatt en rekke eksempler, i landbruksnæringa, i bygg- og anleggssektoren, innenfor renhold, innenfor hotell og restaurant osv., og som sagt er det i stadig større grad også koblet opp mot kriminalitet.

Jeg skal ikke ta på meg å være fyllestgjørende for komiteens flertall. Jeg regner med at representanten Heggelund, som kommer etter meg, vil argumentere for flertallets syn, men jeg vil argumentere for hvorfor vi fra mindretallets side har en rekke forslag til tiltak som vi mener – selv om de ikke er uttømmende – kunne være riktige skritt i kampen mot sosial dumping.

Min vurdering er at når det gjelder dette saksområdet, er regjeringa utrolig passiv, og at det kommer tydelig fram av det svarbrev som komiteen har fått fra statsråden, til det aktuelle forslag. Når det gjelder offentlige anbud, sier regjeringa:

«Regjeringen vil på dette området avvente ytterligere regelverksendringer.»

Her er vi altså i en situasjon der norske kommuner, anført av f.eks. Skien, Telemark fylkeskommune og etter hvert en rekke andre kommuner og fylkeskommuner i Norge, faktisk går foran for å sette inn tiltak for å unngå at seriøse aktører skal utkonkurreres av useriøse. Til et annet forslag sier regjeringa at det er lite hensiktsmessig med konkrete regelendringer nå, og når det gjelder bemanningsbransjen, at en ikke vil gå inn for endringer nå, men at utviklinga vil bli fulgt videre.

Vi mener det er bruk for tiltak nå, at det er behov for tiltak nå, og at det haster. Vi mener at noen av de tiltak regjeringa så langt har gjort, faktisk har gått helt i gæren retning. Regjeringa har, mens den har sittet ved makta, opphevet likebehandlingsprinsippet knyttet til vikarbyrådirektivet. Den har avvirket den kollektive søksmålsretten, som var en mulighet for seriøse fagforbund og fagforeninger til å ta opp sosial dumping og få det avslørt og pådømt, og den har gått inn for å øke adgangen til å ansette folk midlertidig, selv om det ikke er en midlertidig jobb. Summen av dette er at tiltakene mot sosial dumping har blitt svekket.

Så har regjeringa – og de viser også til det i svarbrevet – hatt et møte med partene, som har drevet regjeringa til å sette inn noen tiltak mot sosial dumping. Men den erfaringa vi har, år etter år, måned etter måned, er at vi stadig får nye eksempler på at det finnes nye veier, f.eks. ved å ansette folk i såkalt fast ansettelse uten at de har lønn mellom oppdrag, som gjør at vi stadig trenger nye tiltak for å møte utviklinga.

Den forrige regjeringa, som ofte omtales av den nåværende regjeringa i denne salen, lagde tre handlingsplaner mot sosial dumping. Vi vet at de virket, men vi vet samtidig at det ble funnet nye veier for å unngå lover og regulering. Da er vi i en situasjon der vi stadig trenger å fremme nye forslag, gjerne i tillegg til dem mindretallet nå legger fram, for å møte en situasjon der seriøse arbeidsgivere blir utkonkurrert av useriøse.

Dette en av de tingene som bidrar til at vi får økte forskjeller i samfunnet vårt, fordi den useriøse delen av næringslivet også presser lønningene til de seriøse aktørene i de samme bransjene og må derfor stoppes. Derfor trenger vi handling nå. Derfor tar jeg opp de tolv forslag som er inntatt i innstillinga.

Presidenten: Representanten Dag Terje Andersen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Stefan Heggelund (H) [13:24:52]: Jeg har lyst til å takke representantene fra Sosialistisk Venstreparti. De reiser en viktig debatt. Det er en debatt vi ikke kan gi slipp på, en debatt hvor vi må være pågående. I forbindelse med disse forslagene viser jeg til statsrådets svarbrev, og vi støtter de meget grundige vurderingene som gjøres der.

Jeg vil også benytte anledningen til å gi skryt til den forrige regjeringen. I likhet med den regjeringen vi har nå, løftet den disse spørsmålene og fremmet flere gode forslag. Jeg hørte at representanten Andersen fra Arbeiderpartiet ikke var like raus med denne regjeringen som jeg er med hans regjering, men det er sånn Arbeiderpartiet er – de kan ikke ta imot innspill fra andre, de vet alltid best selv. Men så lenge vi representanter fra andre partier vet hva sannheten er i disse spørsmålene, er det ikke så farlig.

I går var også en viktig dag i kampen mot arbeidslivskriminalitet, da statsråden åpnet et nytt samlokalisert senter mot arbeidslivskriminalitet i Trondheim.

Denne problemstillingen er alvorlig. Vi har gjennom generasjoner i fellesskap bygget opp et trygt, forutsigbart og godt arbeidsliv. Ni av ti nordmenn trives på jobb. Vi aksepterer ikke trusler mot dette arbeidslivet. Vi aksepterer ikke at noen vil undergrave dette arbeidslivet. Vi aksepterer ikke at noen vil gjøre vårt felles arbeidsliv til sitt eget – med egne spilleregler, eller mangel på spilleregler – med arbeidsvilkår som ikke hører noe sted hjemme.

Vi vet at arbeidslivskriminalitet og sosial dumping handler om mer enn lønn, og de historiene vi hører om uakseptable lønns- og arbeidsvilkår, burde få det til å rive i sjela vår. Kampen mot arbeidslivskriminalitet handler selvfølgelig om hva slags arbeidsliv vi vil ha, hvilke strukturer vi vil at skal dominere, men først og fremst handler det om det enkelte menneske, den enkelte arbeidstager som rammes, og familiene som også blir berørt. Utfordringen må løses med kraftfulle tiltak.

Samtidig er dette en debatt som er for viktig for politiske polariseringer for å vinne enkle politiske poenger. Når det er såpass stor enighet om analysen av problemet og om virkemidlene som skal brukes, synes jeg oppslaget i Klassekampen i dag kanskje var noe unødvendig, selv om det var artig å kunne se at merknadene ble så godt referert til i et avisoppslag – det er det ikke så ofte vi ser. Sammen er vi nødt til å finne fram til gode løsninger, slik at arbeidslivskriminalitet ikke bare er noe vi er opptatt av i ord, men også i handling.

Regjeringen tar dette problemet på det største alvor. Sammen med partene utarbeidet regjeringen en strategi mot arbeidslivskriminalitet. Den ble godt mottatt og inneholder en rekke viktige føringer og tiltak.

Ved hver eneste korsvei har vi styrket Arbeidstilsynet. Det er viktig, slik at de kan fortsette en aktiv tilsyns- og kontrollvirksomhet.

Fagbevegelsen har også en viktig rolle å spille. Det er med bekymring vi har sett en dalende organisasjonsgrad over mange år. Men trepartssamarbeidet er unikt i kampen for vårt felles arbeidsliv. Det er grunnen til at vi viderefører fagforeningsfradraget, og at vi i samarbeid med organisasjonene har en ekstra innsats i bransjer med høy risiko for useriøse arbeidsforhold for å opplyse om fordelene ved å organisere seg.

Det er også viktig med god dialog og godt samarbeid etatene imellom. Derfor har regjeringen tredoblet innsatsen med koordinering og samordning.

Alle disse momentene er viktige elementer, men det er når det skjer samlet at kraften er størst. Kampen mot arbeidslivskriminalitet må være tverrfaglig, tverretattlig og tverrpolitisk, og jeg er glad for at jeg representerer et parti som ønsker å bidra til det.

Erlend Wiborg (FrP) [13:29:18]: Jeg vil begynne med å takke representantene fra SV for å fremme forslaget vi nå behandler. De er opptatt av det samme som vi alle er opptatt av, nemlig at alle norske arbeidstakere skal behandles anstendig og korrekt. Jeg vil også takke komiteen for godt samarbeid, og jeg er glad for at komiteen står samlet om intensjonene om et anstendig arbeidsliv, selv om vi kan være uenige om noen av virkemidlene og hvilke virkemidler som er mest effektive.

Samtidig må jeg ta meg den frihet å bemerke at forslaget først og fremst er et markeringsforslag fra SV. SV satt i regjering i åtte år. Mye av det de hevder har vokst frem, har i så fall vokst frem på deres vakt. Flere av undersøkelsene man viser til i forslaget, tar for seg de årene SV selv satt i regjering.

La meg også vise til at de årene SV satt i regjering, var år som var preget av sterk vekst i de offentlige budsjettene. Det var gode tider i Norge, men man så ikke behovet for omstilling i arbeidslivet og næringslivet. Men hvis vi ser litt på det store bildet, ser vi at arbeidslivet har endret seg de siste tiårene. Vi har gått fra et tradisjonelt industrisamfunn til et i større grad kompetanse- og teknologisamfunn. Endringene har vært store også for arbeidstakerne. Noen grupper har ikke klart å omstille seg og sliter med å holde seg i arbeid, og flere, spesielt yngre, sliter med å komme seg i jobb. Da er jeg glad for at vi gjorde endringene i arbeidsmiljøloven, slik at vi reduserte terskelen for å komme inn i arbeidslivet og skapte et mer fleksibelt arbeidsliv, som er tilpasset flere mennesker og behov enn det den tidligere arbeidsmiljøloven ga rom for.

Så har også arbeidsledigheten som vi har hatt i deler av Europa, gitt Norge muligheter og utfordringer. De fleste arbeidsinnvandrere som har kommet hit, har bidratt positivt. De har bidratt med sin kompetanse og arbeidskraft i næringer og virksomheter som har hatt behov for dem. Det er en vinn-vinn-situasjon. Jeg vil også være klar på at når arbeidsinnvandrere mister jobben nå når arbeidsledigheten har økt den senere tid, bør det være en selvfølge at man returnerer, da man ikke er reell arbeidsinnvand-

rer lenger hvis man ikke klarer å skaffe seg nytt arbeid i Norge.

Samtidig er det viktig å huske at det er dessverre noen arbeidsgivere som fristes til å tøyne lover og reguleringer og i noen tilfeller aktivt søker å omgå dem. Det er det vi må få satt en stopper for – viktigst av hensyn til den enkelte arbeidstaker, men ikke minst også av hensyn til en fair konkurranse i markedet.

Noe av det som kanskje har overrasket enkelte, er at arbeidsgivere som bryter loven, finner vi like gjerne i offentlig som i privat sektor. Det er nok å nevne de massive bruddene på arbeidsmiljøloven i Trondheim, der vi hadde skrekkeksempler som at en vikar hadde jobbet i snitt 74 timer i uken i 15 uker sammenhengende. Dette skjedde i kommunal regi. Det viser viktigheten av å ha et bredt blikk når vi skal få begrenset og helst stoppet dette.

Arbeid og helse er som hånd i hanske. Derfor må forebygging, inkludering, arbeidsmiljø og medbestemning være i fokus for et fremtidsrettet arbeidsliv. Det påvirker oss i resten av livet, i familien og i fritiden, og ikke minst påvirker det enkeltindividene. En av de viktigste faktorene for å få til dette arbeidslivet er at det er fleksibelt, med gode kontrollmekanismer. Da er jeg glad for at denne regjeringen har styrket Arbeidstilsynet, slik at vi i større grad kan få avdekket arbeidslivskriminalitet og useriøse arbeidsgivere, noe vi ser.

Men det er ikke kun Arbeidstilsynet som er nøkkelen her – det er samarbeidet mellom Arbeidstilsynet, Nav, UDI og politiet. Det tror jeg er den veien vi bør gå, og det er også den veien regjeringen har arbeidet etter, med stort hell.

Nylig hadde jeg et møte med brønn- og spesialborere, en gruppe under Maskinentreprenørenes Forbund. De var tydelige på at det er store utfordringer med useriøse aktører, og at det vokser. Men når mesteparten av de anbudene de har, kommer fra offentlig sektor, viser det at vi har en jobb å gjøre på de områdene vi styrer direkte selv.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [13:34:38]: Jeg vil også starte med å takke forslagsstillerne for å sette en veldig viktig sak på dagsordenen. Dette er et tema som Stortinget kommer tilbake til mange ganger, og det er veldig bra. For selv om det totale arbeidsmarkedet er ryddig og godt og hovedsakelig fungerer veldig bra – de aller fleste har det bra på jobb – vet man at sosial dumping og useriøse aktører dessverre også er en del av det markedet. For Kristelig Folkepartis del har vi gjennom budsjettforhandlingene, gjennom representantforslag – det ble vel behandlet i finanskomiteen – og også i andre sammenhenger vært opptatt av tiltak som kan sikre et anstendig arbeidsliv og bekjempe at sosial dumping og useriøse aktører får lov å vokse fram.

La meg understreke – det står også i merknadene – at handlingsplanen som regjeringa har utarbeidet mot arbeidslivskriminalitet, er veldig god. Den har fått god kritikk, og det synes jeg er veldig bra. Gjennom budsjettforliket i fjor høst framforhandlet vi at det skulle bygges enda flere arbeidslivskriminalitetssenter, og i går – dette var det vel Heggelund som sa – ble det femte åpnet i Trondheim. Uansett har vi sett god effekt av de sentrene og at det sannsynligvis er behov for enda flere av dem for å

bedre samarbeidet for å bekjempe de useriøse aktørene på markedet.

Denne regjeringa og flertallspartiene har også gjort en stor innsats for å bekjempe menneskehandel. Menneskehandel er noe som grenser opp mot sosial dumping, iallfall er det tilfeller der det går fra sosial dumping og over til at en rett og slett kan bli dømt for menneskehandel. Derfor er det satt i verk flere tiltak på justissida som også vil ha positiv virkning for å bekjempe de useriøse bedriftene.

Vi sitter jo ikke i komiteen, så jeg tar en kjapp gjennomgang av de forslagene vi ønsker å støtte. Vi kommer til å støtte forslag 1 og 2. De handler om skjerpede krav til det offentlige som innkjøper. Vi mener det er viktig at det offentlige går foran med et godt eksempel. Det er mange tilfeller der de gjør det i dag. Forslag 1 viser til Telemarksmodellen. En kunne også vist til Oslo, som har gode rutiner, men som man ser av forslaget som er utarbeidet av mindretallet i komiteen, viser en til seriositetsbestemmelsene som er framlagt av Difi, KS, BNL og Fellesforbundet. Dette er retningslinjer som er utarbeidet av partene i arbeidslivet, og derfor synes jeg det er viktig – når jeg leser statsrådets svar, ser jeg heller ikke noen veldig sterke innvendinger, kanskje en mener at det bør løse seg selv – at en fortsetter presset på at dette arbeidet må fortsette, i alle kommuner og i det offentlige, sånn at en kan ha best mulige retningslinjer for innkjøp. Det mener vi er viktig.

Forslag 2 er å innføre solidaransvar for offentlige byggherrer. Det støtter vi også. Selv om ikke det er blitt brukt så mye siden innføringa av solidaransvar i 2010, viser en evaluering fra Fafo at ordninga har vært disiplinerende for de store entreprenørene. Selv om det ikke har blitt brukt ofte, har det vært effektivt der det har blitt brukt. Enten har hovedentreprenøren betalt, eller så har hovedentreprenøren presset underleverandøren til å betale. Mange av arbeidsgiverne som var kritiske da det ble innført, har nå mildnet, ifølge Fafo. De sier også at flertallet av ledere innen bygg nå mener at solidaransvar hindrer useriositet. I dag stopper det jo med hovedentreprenøren. Byggherren stilles ikke ansvarlig for lønns- og arbeidsforhold hos leverandører, og derfor mener vi at det kan knyttes til større kontrakter og offentlige byggherrer. Det er nettopp det forslaget gjør. Når det er så gode erfaringer med ordninga som vi ser, taler det for utvidelse. Jeg ser heller ikke at statsråden argumenterer mot det, men at en videreutvikling av reglene må gjøres i tett samarbeid med partene i arbeidslivet. Det er jeg helt enig i, det forutsetter jeg også skal skje, så vi støtter det.

Det tredje forslaget vi ønsker å støtte, er forslag 8. Det handler om å utrede «muligheten for å gi næringsforbud for aktører som gjentatte ganger alvorlig bryter allmenngjøringsloven». Jeg opplever at regjeringa er enig i det, men vil ha det utredet. Det er akkurat det forslaget går ut på, nemlig å få det utredet, og derfor støtter vi også det forslaget.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [13:39:56]: Senterpartiet vil takke SV for forslaget, det er utrolig viktig. Men vi skal huske på at de tolv forslagene ikke er mer enn reparasjonstiltak. Senterpartiet stemmer for dem, men det er repara-

sjonstiltak i forhold til den endringa vi nå ser i arbeidslivet som følge av EØS-avtalen. Det er dessverre et forslag uten noen analyse, og det er også bare anmodningsvedtak, som avhenger av regjeringens vilje og kapasitet for framdrift. Jeg vil si det, for vi ser dette som så alvorlig at det må være en veldig klar analyse bak hvorfor vi er der vi er. Det er tilbudssjokket vi har fått i norsk arbeidsliv som følge av EØS-utvidelser i 2004–2007, som virkelig har satt fart i den negative utviklinga, og det har endret maktforholdet i arbeidslivet til fordel for dem som står i en annen tradisjon enn den samholdstradisjonen vi har i Norge.

Senterpartiet har også fremmet konkrete lovforslag der Stortinget har nødvendig oversikt. Vi fremmet forslag om å oppheve arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd når det gjelder muligheten til midlertidig ansettelse gjennom bemanningsforetak. På det punktet har det kommet interessant informasjon siden den behandlinga – dette ble nedstemt den 5. april i 2016 – og det er i statsrådets brev til meg av 7. april nå i år. Jeg spurte om oppheving av arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd ville innebære et brudd med Norges forpliktelser etter EØS-avtalen. Der skal statsråden ha honnør for å prate rett fram og si helt tydelig at en slik opphevelse ikke er å anse som i strid med EØS-avtalen. Det stiller den debatten i et nytt lys, og jeg håper at Arbeiderpartiet merker seg svaret og er med på forslag seinere hvor en altså endrer arbeidsmiljøloven på dette viktige punktet.

Ellers er det også fra SV, Arbeiderpartiet og Senterpartiet nå fremmet forslag om at «Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som presiserer begrepet «fast ansatt» i arbeidsmiljøloven». Det er viktig. Begrepet «fast ansatt» er brukt, men det er ikke definert, og det er viktig at vi nå får en presisering av hva som ligger i begrepet «fast ansettelse», eksempelvis med hensyn til stillingsbrøk, arbeidstid, lønn og godtgjørelser. Det er sentralt at vi får til det, og jeg er veldig glad for at også Arbeiderpartiet nå ble med på et slikt forslag. Det viser at vi kommer noe framover med tanke på Alvoret som er i situasjonen.

Når det gjelder Alvoret: Dette er noe som politiske partier ikke er alene om. Ikke minst er de offentlige institusjonene opptatt av det, og de offentlige institusjonene har gitt en rapport om arbeidsmarkeds kriminalitet i Norge, en situasjonsbeskrivelse for 2014, hvor både Arbeidstilsynet, kriminalomsorgen, Kripos, Mattilsynet, Nav, Politiets utlendingsenhet, skatteetaten, tollvesenet, Utlendingsdirektoratet og Økokrim – ja, det er vel ikke særlig mange flere – virkelig påpeker dette gjennom et sitat i innstillinga, hvor en påpeker sammenhengen mellom fri flyt av arbeidskraft og et arbeidsmarked som blir stadig mer krevende å kontrollere for å sikre at en følger norsk lov og det som er norske spilleregler. Det er vesentlig å ha en klar analyse, og Senterpartiet forbeholder seg retten til å ta fram det hver gang. Vi ser at analysen når stadig flere grupper, og det er vesentlig i diskusjonen omkring dette.

Til slutt: Lavere organisasjonskrav er det referert til, her er det en negativ utvikling. Vi prøver å møte det ved å beholde fagforeningsfradraget, men det er midlertidigheten, den stadig økende tilstrømminga av folk som er her i kor-

tere perioder, som medvirker til den reduserte organisasjonsgraden.

Så vil jeg presisere at det er systemet som har skylden for dette, det er ikke arbeidstakerne som arbeider i Norge. Jeg vil presisere at når flertallet anført av Høyre snakker om at det i hovedsak er ryddige og ordentlige arbeidsforhold i Norge, vet vi at det gjelder for over 50 pst. Det er en formulering som jeg vil be flertallet om å være forsiktig med å bruke, for det går i stadig feil retning. Dette er et stort og økende stridsspørsmål. Senterpartiets plassering er veldig tydelig på Samholds-Norges, ikke Markeds-Norges, side. Det trengs en modernisering av arbeidsmiljølovens møte med virkelighetens råskap: En definisjon av faste og midlertidige stillinger og å redusere bemanningselskaper er en del av dette.

Sveinung Rotevatn (V) [13:45:14]: Norsk arbeidsliv er som hovedregel prega av ryddige og anstendige forhold – heldigvis. Samtidig skal vi ikkje lukke auga for at det finst kjeltringar i alle bransjar som kan vere villige til å bryte lover og reglar, og at det finst dei som kanskje ikkje vil gå så langt, men som er villige til å tøyse desse reglane til det yste og jakte etter smothol for å få ein konkurransefordel. Desse useriøse og til dels ulovlege aktørane set arbeidstakarar i fare, og dei set dei seriøse bedriftene i fare sidan dei utnyttar urettferdige konkurransefordelar.

Difor er kampen for seriøsitet i arbeidslivet ein viktig kamp å ta. Skal vi klare å vinne han, treng vi at folkevalde, seriøse bedrifter og arbeidstakarar jobbar saman. Ikkje desto mindre: Ein tendens som fleirtalet i komiteen med rette åtvarar mot, er at arbeidsinnvandrarar får skylda for situasjonen i enkelte bransjar. Ja, utanlandske arbeidstakarar kan vere meir sårbare for utnytting frå skruppellause aktørar, men EØS-avtalen gjev altså først og fremst enorme moglegheiter for både norske og utanlandske arbeidstakarar til å søkje jobb andre plassar i Europa. Det er eit enormt gode for dei det gjeld, for Europa samla og for Noreg.

I den oppgangskonjunkturen Noreg har vore gjennom dei siste åra med eit enormt behov for arbeidskraft, har det vore ein kjempefordel å kunne rekruttere frå ein større arbeidsstyrke. Når vi no er inne i meir uroleg farvatn, ser vi at innvandringstakten har gått radikalt ned. Systemet fungerer, folk drar dit det er arbeidsplassar og moglegheiter.

Dei siste åra har regjering og storting gjennomført ei rekkje tiltak for å motarbeide utnytting og dårlege kår i arbeidslivet. Regjeringa har utarbeidd ein strategi mot arbeidslivskriminalitet i samarbeid med partane, som er vorten teken svært godt imot. Ein har også eit samarbeid med arbeidslivsorganisasjonane for å auke organisasjonsgraden i særleg utsette bransjar. Vidare har bransjeprogramma som er starta opp i utelivsbransjen og transportbransjen, vore viktige. Og trass i at motstanden mot lovfesta minstelønssatsar tradisjonelt har vore stor både i Stortinget og i Noreg, ser vi at allmenngjeringsvedtak breier om seg i stadig fleire bransjar, noko dei fleste av oss er einige om har vore nødvendig og positivt.

Lover og reglar er dessverre lite verde utan at dei blir følgde opp aktivt og handheva. Difor er Venstre særleg

glad for at vi ved kvart einaste statsbudsjett og budsjettforlik har vedteke auka løyvingar til Arbeidstilsynet. Det har òg fått konkret effekt ved at talet på tilsyn er trappa opp.

Så trur eg nok det kan vere behov for ytterlegare reguleringar for å få eit meir anstendig og seriøst arbeidsliv, særleg innanfor enkelte bransjar. Likevel meiner eg ikkje at dei tiltaka mindretalet føreslår i Dokument 8-forslaget, er særleg treffsikre, og i alle fall ikkje særleg gjennomtenkte. Nokre av desse forslaga, som f.eks. å auke fagforeiningsfrådraget, har store budsjettkonsekvensar og høyrer best heime i den diskusjonen, ikkje i eit Dokument 8-forslag. Andre forslag er potensielt svært inngripande, som å tvangsoppløse bedrifter eller innføre næringsforbod for enkeltpersonar. Ein kan gjerne føreslå nye og inngripande tiltak, men då er det i det minste å forvente at forslagsstillarane argumenterer for dei. Merknadene frå det raud-grøne mindretalet er ikkje desto mindre oppsiktsvekkjande tynn lesing. Det er noko drøvtyggjande motstand mot endringane i arbeidsmiljølova som vi gjorde for eit år sidan, så er det generelle mishagsytringar mot regjeringa, frå Senterpartiet er det ein harang mot EØS-avtalen, og så skriv ein til slutt at ein på denne bakgrunnen fremjar dei tolv forslaga, som altså ikkje er verken konkret omtalte eller grunngevrne i merknadene. Ei heller er kommentarane frå departementet svarte på eller omtalte.

Det er greitt nok at ein er i opposisjon. Venstre er også i opposisjon, men vi tek i det minste mål av oss til å halde ein viss seriøsitet i det vi føreslår i denne sal, og grunngevr kvifor vi meiner det er nødvendig å gjere store inngrep og endringar, når vi føreslår dei.

Så på den bakgrunnen kjem Venstre til å stemme imot forslaga frå mindretalet. Kampen mot utnytting og useriøse vilkår i arbeidslivet er viktig, og han skal fortsetje, og vi skal fortsetje det gode arbeidet med stadig å forbetre regelverket vårt. Men då krevst det grundig forarbeid og gjennomtenkte forslag.

Kirsti Bergstø (SV) [13:50:07]: Jeg vil starte med å takke saksordføreren for særleg godt arbeid. Jeg vil også benytte anledningen til å gratulere statsråden med åpningen av et nytt senter mot arbeidslivskriminalitet i Trondheim i går. Det er en viktig satsing. Derfor foreslo SV i vårt alternative statsbudsjett å øke midlene til å etablere flere sentre.

Jeg synes det er underlig at regjeringspartiene og Venstre i dag uttrykker at de vil stemme ned forslag som nettopp vil hindre useriøse forhold og bekjempe arbeidslivskriminalitet. Telemarks-modellen, som SV har foreslått skal legges til grunn for offentlige innkjøp, er jobbet fram nettopp på grunn av useriøse og uakseptable forhold.

I Skien ble det avdekket grove brudd på lønns- og arbeidsforholdene på en byggeplass i kommunal regi. Da hadde kommunen to valg: Det var enten å stille seg maktesløs som passiv tilskuer til hva offentlige midler ble brukt til, eller å ta grep ved å sette makt bak kravet, den makta man har ved å være innkjøper. Skien kommune valgte det siste, og dermed utviklet de Skiens-modellen mot sosial dumping, en effektiv og gjennomarbeidet modell jobbet fram av kommunen, Fellesforbundet og NHO.

Et godt sett med kriterier ble siden videreutviklet til Telemarks-modellen, og det brede tverrpolitiske grunnlaget og oppslutningen rundt det å ha et felles sett med krav til dem som skal konkurrere om oppdrag i offentlig regi, er imponerende. Modellen er så god og gjennomarbeidet at den har spredt seg til mange kommuner og fylkeskommuner, og SV jobber for at det arbeidet skal fortsette.

I saken vi behandler i dag, er det stor enighet om problembeskrivelsen: at sosial dumping er et problem, at useriøsitet må bekjempes, og at det må slås hardt ned på arbeidslivskriminalitet. Da synes jeg det er veldig spesielt at man ser problemet og erkjenner det, men likevel ikke er med på å jobbe fram løsninger som virker. Jeg hadde ikke forventet fullt gjennomslag for eller støtte til alle forslagene vi skal votere over i dag, men jeg hadde håpet på at vi iallfall kunne gå i lag om å stille noen krav til bruk av offentlige midler og krav til offentlige anskaffelser, se på Telemarks-modellen og virkningene av den og virkninger vi kunne håpe at den ga. For det er forskjell på å stille krav og å anbefale noe. For å fremme seriøse forhold må vi fortelle om verdien at det er det vi vil ha, det er det vi forfekter, det er faktisk det vi forfordeler.

Det viktigste i Telemarks-modellen er etter mitt syn krav til fagarbeidere, krav til lærlinger og krav til fast ansettelse. Det legger et seriøst grunnlag, og det luker ut useriøse aktører.

Jeg synes det er spesielt at vi i en tid med økende sosial dumping og med økende ledighet skal stå og se på at oppdrag på offentlige budsjetter går ut av landet framfor at norske firmaer som har fagarbeidere og leverer kvalitet, og som har lærlinger og satsar på framtiden for faget, skal få oppdrag. De mange avsløringene av useriøse forhold og sosial dumping på offentlige budsjetter, på byggeplasser i offentlig regi, kunne blitt møtt med en sterk og samlet bom i dag. Det skjer dessverre ikke. Det å spare noen kroner på et offentlig budsjett kan være veldig dyrt om den norske arbeidslivsmodellen er prisen for det.

Jeg håper at regjeringspartiene og Venstre ønsker å se på erfaringene fra Telemarks-modellen og de kommunene og fylkeskommunene som faktisk har gjennomført den, og også ser på de avslagene som har blitt gitt til dem som ikke lenger får mulighet til å være med i konkurransen. Og så håper jeg det er mulig å ta denne debatten på nytt med friske øyne og med erfaringsbasert argumentasjon, framfor polarisering, som vi er vitne til i dag.

Statsråd Anniken Hauglie [13:54:53]: Jeg vil først takke forslagsstillerne for å ta opp et viktig tema. Selv om hoveddelen av norsk arbeidsliv preges av ryddige og ordentlige forhold, er det betydelige utfordringer med useriøse arbeidsforhold og lovstridig virksomhet i enkelte bransjer. Tilbakemeldinger fra kontrolletatene tyder på at kriminaliteten er bedre organisert enn tidligere. Etatene rapporterer om lovbrudd som er mer systematiske, bedre planlagt og mer profesjonelt utført enn før.

Regjeringen har tatt tak i utfordringene. Myndighetene og partene i arbeidslivet har satt i gang et bredt samarbeid mot arbeidslivskriminalitet. Regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet er et fundament for dette arbeidet, og

som ledd i oppfølgingen av strategien holdt statsministeren toppmøte om arbeidslivskriminalitet i 2015 og i januar i år.

På statsministerens toppmøte ble det bl.a. trukket fram hvor viktig samarbeidet mellom etatene er. Det er nå etablert til sammen fem samlokaliserte enheter rundt om i landet, der Arbeidstilsynet, Nav, politiet og skatteetaten samarbeider for å forebygge og avdekke arbeidslivskriminalitet. Dette samarbeidet har på kort tid utviklet seg svært positivt, og etatene har oppnådd rask og stor effekt av innsatsen.

Slik forslagsstillerne også er inne på, må det offentlige gjennom sine anskaffelser gå foran i arbeidet med å fremme et seriøst arbeidsliv. Etter initiativ og medvirkning fra partene i arbeidslivet er det utarbeidet en rekke anbefalinger som gjør det lettere for kommunene og andre å gjøre denne jobben. Regjeringen har også lagt fram forslag til skjerping av regelverket om offentlige anskaffelser. Det skal som hovedregel stilles krav om bruk av lærlinger i bransjer der det er særlig behov for læreplasser. Det foreslås å pålegge oppdragsgiverne å stille krav om maksimalt antall ledd i kontraktskjeden ved offentlige anskaffelser i bransjer der det er særskilte utfordringer. Lovforslagene ligger nå til behandling i Stortinget. Selv har jeg gode erfaringer med dette fra Oslo, hvor det borgerlige byrådet iverksatte dette for noen år siden.

Det er behov for fleksible løsninger i et moderne arbeidsliv. Det er bred enighet om at fast ansettelse fortsatt skal være hovedmodellen i arbeidslivet. I tillegg kan det være behov for ulike mekanismer for å møte endringer i arbeidskraftbehov. Innleie fra bemanningsbransjen er et alternativ til midlertidige ansettelser for mange bedrifter. Det er viktig at de ulike problemstillingene rundt bemanningsbransjen blir sett i sammenheng og håndtert i god dialog med partene i arbeidslivet. Regjeringen er opptatt av å sikre at samtlige tiltak for et seriøst arbeidsliv er målrettede og velfungerende. Utviklingen og problemstillingene på dette området vil derfor bli fulgt videre.

Forslagsstillerne tar også opp allmenngjøringsordningen, som er et sentralt virkemiddel mot uakseptable lønns- og arbeidsvilkår. Det er viktig at ordningen fungerer effektivt. Partene i arbeidslivet har en svært sentral rolle i ordningen, ikke minst fordi lønnsdannelsen er partenes ansvar. Mitt syn er derfor at en eventuell videreutvikling av allmenngjøringsordningen må skje i samarbeid og forståelse med partene.

Kampen mot arbeidslivskriminalitet står høyt på regjeringens dagsorden. Det finnes ingen enkle tiltak som alene vil løse problemene knyttet til dette. Jeg er opptatt av å finne gode løsninger, samtidig som vi fortsetter det gode arbeidet som er påbegynt, med oppfølgingen av regjeringens strategi.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Dag Terje Andersen (A) [13:59:16]: Jeg skjønner at flertallets representanter ønsker å tone ned uenigheten på et område der det virkelig er stor politisk uenighet. Jeg beklager at alle de forslagene som i dag blir

framlagt, blir nedstemt – ikke noen får ytterligere utredning.

Jeg er enig med statsråden i at kanskje det viktigste virkemidlet som finnes mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, er partenes rolle. Derfor kunne jeg tenke meg å spørre: Kan statsråden likevel tenke seg å følge opp noen av de forslagene som i dag blir nedstemt, dersom partene er enige om at det er gode og meningsfulle forslag for å bekjempe sosial dumping?

Statsråd Anniken Hauglie [14:00:00]: Vi har i dag en rekke arenaer hvor vi samarbeider med partene og ulike problemstillinger tas opp. Mye av det de forslagene som er fremmet i dag, gjelder, er i stor grad allerede igangsatt eller gjort. Det er klart at hvis partene tar opp forskjellige problemstillinger, eller man ønsker å utrede ulike spørsmål nærmere, vil vi selvfølgelig være åpne for det. Det er flere av de spørsmålene som tas opp, som vi mener det først og fremst må være partenes ansvar og ikke minst partenes initiativ å ta opp.

Dag Terje Andersen (A) [14:00:36]: Til tross for det representanten Rotevatn sa, er det sånn at flere av de forslagene som ligger her, har vi i Arbeiderpartiet, selv om forslagene denne gangen kommer fra SV, hatt bred dialog med f.eks. Byggenæringens Landsforbund og Fellesforbundet om. Det er bred enighet i bransjen om at de vil være effektive for å bekjempe sosial dumping.

Jeg ser at alle forslagene dessverre ser ut til å bli nedstemt i dag, selv om noen av dem blir støttet av Kristelig Folkeparti – det setter vi pris på. Jeg vet at seriøse aktører på arbeidsgiversiden og seriøse fagforbund i fellesskap ønsker flere av disse forslagene gjennomført. Hvis statsråden kan bekrefte at dersom partene er enig i det, og det ellers ikke er noe til hinder for at noen av forslagene likevel kan bli gjennomført, kan det gå som med de 22 forslagene vi la fram tidligere en gang, og som ble nedstemt, men som i noen grad ble fulgt opp av regjeringa etterpå. De må drives fra skanse til skanse, men hvis statsråden nå bekrefter at hun kan flytte skansen ytterligere, har det kommet noe godt ut av dette.

Statsråd Anniken Hauglie [14:01:44]: Som jeg sa både i hovedinnlegget og i forrige svar, gjøres det mye arbeid på dette feltet, og regjeringen har iverksatt en rekke initiativ. Regjeringen er glad for både samarbeidet og de initiativene som kommer fra partene på dette området. Vi skal dra det lasset sammen med dem og også gå foran der det kreves. Jeg kan ikke gi noen garanti her og nå om at alt som kommer fra partene, skal gjennomføres, men vi er opptatt av å ha en god dialog og et godt samarbeid med partene, og jeg mener også at regjeringens tiltaksplan mot arbeidslivskriminalitet viser at her går vi foran – det er ikke bare ord, det er også handling. Vi har også styrket budsjettene mye på de ulike områdene som angår arbeidslivskriminalitet.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:02:37]: «Fri flyt av arbeidskraft er i utgangspunktet en ønsket utvikling in-

nenfor EU og EØS, men økt arbeidsinnvandring fører også til økt arbeidsmarkeds kriminalitet, på grunn av den store tilgangen av (billig) utenlandsk arbeidskraft. Dette gir større spillerom for kriminelle aktører, på en måte som truer med å undergrave sentrale lønns- og arbeidsbetingelser i deler av norsk arbeidsliv, og som fører til omfattende svart arbeid og annen økonomisk kriminalitet.»

Det er fra rapporten «Arbeidsmarkeds kriminalitet i Norge» – en situasjonsbeskrivelse fra en rekke offentlige instanser i 2014.

Mitt spørsmål er enkelt: Er statsråden enig i den analysen som er gitt av en rekke offentlige organer – Arbeidstilsynet, Kriminalomsorgen, Kripos, Mattilsynet, Nav, Politiets utlendingsenhet, skatteetaten, tollvesenet, Utlendingsdirektoratet og Økokrim? Det var dem jeg siterte.

Statsråd Anniken Hauglie [14:03:35]: Det er ingen tvil om at vi er en del av en global verden. Vi har på mange måter et internasjonalt arbeidsmarked, og vi merker det også her. Samtidig vil jeg si at fri flyt av arbeidskraft er noe vi har vært vant til i Norden i mange, mange år. Nå er vi også en del av det europeiske arbeidsmarkedet, og jeg mener det er positivt. Det er bra at man har mulighet til å ferdes fritt over landegrensene og søke arbeid der det er mulig. Men det betyr ikke at vi er for utnyttelse av utenlandsk arbeidskraft, eller at vi er for internasjonal kriminalitet. Tvert imot er det viktig at vi kjemper mot det. Derfor har vi styrket Arbeidstilsynet, derfor har vi satt kampen mot arbeidslivskriminalitet høyt på dagsordenen, og derfor har jeg, sammen med EU- og EØS-ministeren, tatt et initiativ overfor bl.a. Polen, Romania, Bulgaria og Litauen om et internasjonalt samarbeid for å løse problemene. Det er godt mottatt av disse landene. I går åpnet jeg mitt femte senter mot arbeidslivskriminalitet. Så dette setter vi høyt på dagsordenen, og det er tverrpolitisk enighet om at dette er noe vi skal bekjempe.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [14:04:39]: Spørsmålet var enkelt – om hun var enig i analysen. Svaret var komplisert å forstå. Det jeg sa, var bare hva statens egne organer helt nøkternt beskriver. De tar ikke stilling til systemet, de bare beskriver konsekvensene av systemet.

Senterpartiet mener det er opplagt at en må prøve å begrense de mulighetene som medvirker til dette. Ett av dem er at en bør begrense omfanget av bruk av bemanningsforetak. Og som jeg sa i mitt innlegg, er det befriende klart når statsråden i brev til meg av 18. april sier at det å oppheve arbeidsmiljøloven § 14-12 andre ledd ikke vil innebære en konflikt med EØS-avtalen.

Mitt spørsmål er: Vil statsråden være positiv til å oppheve den passusen, i og med at vi har regler om midlertidige ansettelser der bemanningsbyråer kan komme inn og dekke behovet?

Statsråd Anniken Hauglie [14:05:48]: Regjeringen er i likhet med representanten Lundteigen opptatt av å ha et seriøst og ordnet arbeidsliv der faste ansettelser i et topartsforhold skal være hovedretningen i norsk arbeidsliv.

Bruk av innleid arbeidskraft har vært på et relativt stabilt nivå de siste fem–seks årene. Det er om lag 1,5 pst. av arbeidsstyrken totalt sett. Vi ser også en nedgang i siste kvartal 2015. Vi følger utviklingen tett, men jeg ønsker ikke å gjøre noen begrensninger i den muligheten.

Stortinget har for ikke lenge siden behandlet et forslag om å oppheve § 14-12. Det ble nedstemt. Jeg kan også nevne at vi nå ser at ikke bare er det færre som kommer til Norge som arbeidsinnvandrere, vi ser også at flere arbeidsinnvandrere reiser tilbake. Det gjenspeiler også det arbeidsmarkedet vi nå har.

Kirsti Bergstø (SV) [14:06:55]: Mange kommuner og fylkeskommuner har innført Telemarks-modellen. Jeg lurer på om statsråden synes det bra, eller om hun synes det er dårlig. Og hvis statsråden synes det er bra, hvorfor er det ikke bra å bli enige om i dag å stille krav til innkjøp i offentlig regi? Og hvis statsråden synes det er dårlig, så vil jeg gjerne ha en forklaring på det.

Statsråd Anniken Hauglie [14:07:30]: Jeg synes det er veldig bra at kommuner og fylkeskommuner stiller krav i sine innkjøp og sine anskaffelser. Som tidligere byråd i Oslo gjorde vi det samme selv. Vi brukte vår innkjøpsmakt til å stille krav om både lærlinger og antall kontraktsledd. Jeg mener at det offentlige som en stor innkjøper bør bruke sin forbrukermakt til å påvirke arbeidsmarkedet og arbeidslivet på en positiv måte.

Regjeringen følger også dette opp i sine egne strategier, ved at man nå endrer anskaffelsesregelverket, bl.a. at man stiller krav om lærlinger, men også stiller krav om antall ledd i kontraktskjeden ved offentlige anskaffelser, og særlig i de bransjene hvor det er særskilte utfordringer. Så jeg mener at man i aller høyeste grad, både lokalt og nasjonalt, følger opp nettopp det som representanten er opptatt av.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Karin Andersen (SV) [14:08:42]: Når alle er enige om og sier at de forstår det alvorlige problemet med sosial dumping, og samtidig sier at Telemarks-modellen er bra, og så skal vi ikke gjøre det til en gjennomgående metode å jobbe på, så er det noe som skurrer. Jeg får ikke tak i hva det er, men i to tidligere stortingsperioder har jeg sittet i arbeids- og sosialkomiteen og jobbet med de handlingsplanene som regjeringen Stoltenberg la fram. Da var det en systematisk forskjell i Stortinget mellom de rød-grønne partiene og særlig Høyre og Fremskrittspartiet, som helt systematisk gjennom alle de årene stemte mot de virkningsfulle tiltakene mot sosial dumping, slik som utvidet avtaleplikt, påse-plikt, innsynsrett. Hvordan i all verden skal man kunne oppdage sosial dumping hvis ikke fagbevegelsen og de som jobber på byggeplassen, har innsynsrett, solidaransvar, kollektiv søksmålsrett, ulike godkjenningsordninger? Det var veldig mange av disse tiltakene som Høyre og Fremskrittspartiet da var helt systematisk imot. I starten sa de også hvorfor. De sa: Dette hindrer kon-

kurransse på lønn. Og det er det det handler om, dette handler om at arbeidsfolk skal ned i lønn. Etter hvert skjønnte jo disse partiene at det var det ikke lurt å si, så de sluttet å skrive det i merknadene sine. Men det er jo det dette handler om, det handler om at man mener at det man i dag kaller et fleksibelt arbeidsliv – som vil si et mer utrygt arbeidsliv og mer usikre arbeidsforhold – gjør at mange vil tjene dårligere.

Det er et veldig stort behov for at både risikoen for å bli tatt blir større, at straffen for dette øker, fordi dette er stjeling av mange hundre milliarder fra fellesskapet. Det er få ting som er så økonomisk lønnsomt som sosial dumping og svart arbeid. Jeg kommer akkurat nå, sammen med kommunalkomiteen, fra Statsbygg, vi har akkurat vært og snakket med dem. Så spør jeg dem, den store byggherren: Klarer dere dette? Er det enkelt? Så sier de: Nei, det trengs flere tiltak. Det er veldig vanskelig å avdekke dette, for det er veldig smarte folk som holder på med det, og det er store penger å hente.

Så hvis vi ikke får til dette, er det altså kjeltringene som vinner, og ærlige bedrifter som taper. Og vanlige folk får utrygge, farlige arbeidsforhold og lønninger de ikke kan leve av. Og det er stikk motsatt av det vi har gjort når vi har bygget opp Norge som et solidarisk, godt velferdssamfunn for alle.

Bente Stein Mathisen (H) [14:12:03]: Forslagsstillerne har tatt opp en viktig sak. Å jobbe for et anstendig arbeidsliv og bekjempe sosial dumping er viktig. Arbeidslivskriminalitet er alvorlig og må bekjempes, fordi den utnytter arbeidstakere, og fordi den truer velferdsstaten. Regjeringen tar dette på største alvor og er ikke passiv, slik representanten Dag Terje Andersen forfekter. Regjeringen har i samarbeid med partene i arbeidslivet utarbeidet en strategi mot arbeidslivskriminalitet, som har fått mange positive tilbakemeldinger. Samarbeidet mellom myndighetene og partene i arbeidslivet er viktig for å sikre seriøse arbeidsforhold og et anstendig arbeidsliv.

Vi har et problem med at useriøse aktører utfordrer den seriøse og lovlige delen av arbeidslivet. Det truer den norske modellen både ved at det bidrar til bortfall av skatteinntekter, og ved at det rokker ved en så grunnleggende verdi i arbeidslivet som tillit er.

Arbeidstilsynet og andre offentlige kontrolltater har i flere år arbeidet systematisk for å motvirke useriøse arbeidsforhold. Likevel avdekkes det fortsatt både kriminalitet og sosial dumping i norsk arbeidsliv. Sosial dumping rammer arbeidstakere som utnyttes, men også ansatte og eiere i virksomheter som underbys av useriøse aktører, blir rammet. De seriøse aktørene taper ofte i konkurransen med de useriøse. Derfor må tiltakene som settes inn, treffe riktig. Seriøse aktører i markedet har flere ganger opplevd å bli påført nye plikter og byrder gjennom økt lovgivning, men tiltakene har ikke truffet der det er behov for oppstramming. Tiltakene må være målrettet slik at det rammer de useriøse aktørene, som vi ønsker vekk. Treparts bransjeprogrammer er en viktig del av arbeidet mot useriøsitet. I 2012 startet et treparts bransjeprogram i renholdsbransjen, og fra 2014 er det også

bransjeprogrammer i utelivsbransjen og i transportbransjen.

Det er nødvendig med en bred mobilisering i hele arbeidslivet. Et viktig tiltak er å styrke samarbeidet mellom de offentlige kontrollatene, og det er fulgt opp med felles tiltak og et tettere samarbeid mellom politiet, skatteetaten og Arbeidstilsynet.

Denne regjeringen har bevilget midler til bedre koordinering og samlokalisering av enheter for å bekjempe arbeidslivskriminalitet. I 2015 ble det etablert enheter i byene Bergen, Stavanger og Oslo, og i går ble et nytt senter åpnet i Trondheim. På disse sentrene jobber medarbeidere fra Arbeidstilsynet, Nav, politiet og skatteetaten sammen om å gjennomføre felles tilsyn, veiledning og kontroll med utvalgte bransjer. Tilbakemeldingen er at dette er tiltak som virker. Skal vi lykkes, må arbeidet mot arbeidslivskriminalitet være tverrfaglig, tverrpolitisk og tverretatlig.

Debatten om arbeidslivskriminalitet og sosial dumping trenger ikke å være så polarisert som opposisjonen ofte legger opp til. Det er ikke konstruktivt at man i debatter og offentlige ordskifter blir tillagt meninger og holdninger som verken en selv eller partiene vi tilhører, står for. Vi må jobbe ... (presidenten klubber)

Presidenten: Da er tiden dessverre ute.

Bente Stein Mathisen (H) [14:15:09]: ... bedre tverrpolitisk. Takk!

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [14:15:18]

Interpellasjon fra representanten Kjersti Toppe til helse- og omsorgsministeren:

«På NRKs nettsider stod det 17. mars d.å: «Slår alarm om enslige mindreårige asylsøkere». Barne- og ungdomspsykiatrien på Nordlandssykehuset skriver i et bekymringsbrev til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, Fylkesmannen og Utlendingsdirektoratet (UDI) om sterkt traumatiserte barn de frykter ikke får god nok behandling. Det gjelder både mindreårige på mottak og de som er bosatt. Landsgruppen av helsesøstre NSF har innhentet erfaringer fra kommunene. De melder om mangelfull/uklar informasjon om kommunens plikter med hensyn til oppfølging av helsetilstand, varierende og til dels mangelfull struktur på arbeidet, uklare ansvarsforhold og mangelfulle ressurser til oppfølging.

Hva vil regjeringen gjøre for å sikre asylsøkere, særlig barn og unge, forsvarlig helsehjelp i kommune- og spesialisthelsetjenesten?»

Kjersti Toppe (Sp) [14:16:22]: Til liks med i resten av Europa har talet på asylsøkjarar i Noreg auka kraftig det siste året. Den store auken i talet på asylsøkjarar har òg skapt press på den norske helsetenesta. Helsetenesta er ofte eit av dei første kontaktpunkta for mange flyktingar når dei kjem – og seinare ved etablering.

Ansvar for helsetenester til asylsøkjarar i kommunane følgjer av kommunehelsetjenesteloven. Retten til helsehjelp gjeld frå dei kjem til Noreg for å søkja asyl. Retten omfattar både somatisk helsehjelp og psykisk helsehjelp frå kommunehelseteneste og spesialisthelseteneste, inkludert hjelp for rusmiddelproblem. Vaksne asylsøkjarar i statlege mottak har likevel ikkje rett til omsorgsteneste frå kommunen. Asylsøkjarar, flyktingar og dei som er førte saman att har altså i hovudregel same rett til helsetenester som resten av befolkninga.

Tidlegare i år vart det kjent gjennom media at helsesøstre over heile landet er bekymra for korleis dei spesielt skal kunna gi einslege mindreårige flyktingar eit godt nok tilbod. Særleg er dei bekymra for områda psykisk helse og smittevern. Landsgruppen av helsesøstre i Norsk Sykepleierforbund har innhenta erfaringar frå kommunane når det gjeld oppfølging av desse barna og ungdommane. Erfaringane kan oppsummerast med

- mangelfull og uklar informasjon om kommunane si plikt når det gjeld oppfølging av helsa til barn og ungdom
- varierende og til dels mangelfull struktur på arbeidet
- uklare ansvarsforhold
- mangelfulle ressurser til oppfølging

Helsestasjonar og helsesøstre får ifølgje Landsgruppen av helsesøstre ein langt større rolle i oppfølginga enn antatt. Dei må i stor grad avklara, koordinera og gjera den praktiske jobben der ute sjølve.

Norsk Sykepleierforbund har i vår etterlyst ei kartlegging eller ei undersøking for å avdekka sårbarheit hos einslege asylsøkjande barn, som eitt tiltak for å sikra ei målretta oppfølging av desse barna. NRK Buskerud hadde den 3. mars eit oppslag der ei helsesøster i Ringerike kommune og fylkesleiar for Sykepleierforbundet i Buskerud vart intervjuet. På Hvalsmoen transittmottak hadde det inn-til då vore ei helsesøster som hadde hatt aleineansvar for nærmare 850 personar.

«Jeg tror ikke det er godt nok kjent hva som er våre oppgaver når vi får nye landsmenn i vår kommune», uttalte helsesøstera og fylkesleiareren til media – og eg er einig.

Asylsøkjarar i Noreg har rett til hjelp frå kommunehelsetenesta og spesialisthelsetenesta. Vertskommunetilskotet skal ifølgje rundskrivet frå UDI sikra at bebuarar i statlege asylmottak også vert gitt eit tilbod innanfor førebyggjande helsetenester, spesielt når det gjeld psykososiale lidningar, oppfølging av vaksinasjonsprogram samt rådgiving innanfor kosthald og ernæring. Langvarig behandling av mindre alvorlege tilstander skal avgrensast og gjerast ut frå ei vurdering av det enkelte tilfellet.

Ifølgje UDIs rundskriv 2011–034, om krav til omsorgsarbeid for einslege mindreårige i mottak, skal mottaket sikra at den enkelte får den helsehjelpa han eller ho treng, både psykisk og fysisk. Mottaket skal leggja til rette for at den enkelte får hjelp til å takla psykiske plager som følgje av opplevingar frå krig, konflikt, flukt, tap og eksiltilvære. Det betyr at einslege mindreårige asylsøkjarar skal ha fulle rettar til helsehjelp.

Landsgruppen av helsesøstre si bekymringsmelding og

erfaringsinnhenting frå norske kommunar gir grunn til bekymring. Det er svært viktig at helsetilbodet til asylsøkjjarar og flyktningar er godt, og helsehjelpstilbodet til einslege mindreårige er spesielt viktig å vareta.

I desember 2015 behandla Stortinget ein interpellasjon frå representanten Ingvild Kjerkol om eit likelydande tema. I den debatten la helseministeren vekt på at som regel har asylsøkjjarar god helse. Det er dei friskaste og mest ressurssterke personane som ifølgje helse- og omsorgsministeren har ressursar til å reisa og søkja vern i andre land, og regjeringas erfaring frå i fjor var at dei som kom til landet, sett som gruppe, har lettare til moderate helseproblem. Kanskje dette er rett – kanskje ikkje. Fleire av dei som eg har snakka med i kommunane, melder om asylsøkjjarar som er traumatiserte når dei kjem, og som vert meir traumatiserte av opphaldet. Lang ventetid er for mange ei stor bær, og psykiske lidningar og problem er slett ikkje uvanleg.

Helse- og omsorgsministeren sa i debatten i desember i fjor at regjeringa ville følgja situasjonen når det gjeld helsehjelp til asylsøkjjarar, nøye, og viste heilt korrekt til at mange opplever traume som kan slå ut i psykiske helseutfordringar over tid når dette ikkje vert godt førebygd. Helse- og omsorgsministeren viste i fjor også til at det var etablert ein pool med frivillig helsepersonell som kan hjelpe kommunar som har kapasitetsproblem i helse- og omsorgstjenesta, og 600 personar meldte seg.

Han viste òg til at løyvingane til dei fem ressursentra for vald og traumatisk stress var auka og skulle brukast til å styrkja den faglege kompetansen til personellet i kommunane og spesialisthelsetenesta som arbeider med asylsøkjjarar, spesielt barn og unge.

Eg har lenge vore lettare kritisk til helse- og omsorgsministerens vektlegging av at asylsøkjjarar stort sett er friske, og at det frå regjeringa si side ikkje er lagt nok vekt på å rusta helsevesenet vårt for den nye situasjonen med mange fleire asylsøkjjarar. Det gjeld kommunehelsetenesta, men òg spesialisthelsetenesta, som tvert imot måtte tola auka effektiviseringskrav og mindre pengar til disposisjon i samband med tilleggsproposisjonen i fjor haust, som kom nettopp som eit resultat av den auka asyl- og flyktningstraumen. Poolen av helsearbeidarar i regi av Helsedirektoratet har etter det eg kjenner til, ikkje fungert.

Kommunane står fritt til å bestemme korleis dei vil organisera helsetenestetilbodet til asylsøkjjarar og flyktningar. Helsemyndigheitene anbefalar at kommunane sikrar lett tilgjengelege helsetenester for bebuarar, slik at dei enkelt kan få kontakt med helsepersonell. Mange kommunar har gode erfaringar med tverrfaglege flyktninghelseteam, som i Bergen kommune. Der har dei prioritert å tilby helseundersøking både på mottak og ved busetjing. Men nyleg kom Nasjonalt råd for kvalitet og prioritering i helse- og omsorgstjenesten med eit oppsiktsvekkjande vedtak, etter mitt syn. Etter det rådet kjenner til, føreligg det ikkje god dokumentasjon som gjer at rådet kan tilrå ein tidleg helse-samtale. Kartlegging av helsetilstanden til enkeltindivid kan ifølgje rådet skapa etiske utfordringar dersom det som vert avdekt, krev langvarig oppfølging som ikkje vert varertatt. Dei meiner at ved kapasitetsproblem kan ei meir ri-

sikobasert tilnærming representera ei meir riktig prioritering av ressursane i helsetenesta. Rådet vedtok altså ikkje å tilrå tidlege helsesamtalar for asylsøkjjarar. Dei vurderte ikkje den delen av helseundersøkinga som har smittevern som føremål.

Det finst i dag ein rettleiar for helsetenestetilbodet til asylsøkjjarar, flyktningar og dei som er førte saman att med familien sin, utarbeidd av Helsedirektoratet. Helsedirektoratet si anbefaling er, ifølgje rettleiaren, at tuberkulose-screening bør verta gjennomført omgåande, to dagar etter at ein er komen, seinast innan 14 dagar. Dette er det lite diskusjon om, men Helsedirektoratet anbefalar også at kommunen innan tre månader etter at ein er komen, tilbyr nettopp ei helseundersøking, inklusiv tilbod om testing for hiv, hepatitt og syfilis, til alle flyktningar og asylsøkjjarar for å kartleggja helsetilstand og eventuelle behov for psykisk og/eller somatisk oppfølging. I samband med denne helseundersøkinga bør det ifølgje rettleiaren også verta gitt informasjon om rett til helsehjelp og helsetenester og korleis ein skal gå fram ved sjukdom.

At det no vert stilt spørsmål ved ei slik tidleg helseundersøking, meiner eg gir stor grunn til bekymring, og eg vil lika å høyra vurderinga til helseministeren om rettleiaren frå Helsedirektoratet, om ei tidleg helseundersøking innan tre månader, framleis skal gjelda, eller om kommunane skal høyra på Nasjonalt råd for kvalitet og prioritering i helse- og omsorgstjenesten, som ikkje går inn for ei slik helseundersøking blant dei som nyleg har kome.

Rettleiaren anbefalar heller ikkje å ta ei helseundersøking ved busetjing i kommunen. Unntaket er overføringsflyktningar som flytter direkte til kommunen. Det kan òg diskutertast om det ikkje burde vore ei ny helseundersøking for alle òg ved busetjing.

Eg vil difor spørja helse- og omsorgsministeren om korleis regjeringa vil sikra eit godt og nødvendig helsetilbod til asylsøkjjarar, spesielt behovet for helsehjelp til einslege mindreårige asylsøkjjarar, og korleis dei alvorlege påpeikingane frå helsesøstrene vert følgde opp av regjeringa.

Statsråd Bent Høie [14:25:55]: I 2015 søkte 31 145 personer beskyttelse i Norge. Det er nesten en tredobling i forhold til 2014. Blant disse var det 5 297 enslige mindreårige asylsøkere. Det var også mange barn og unge som kom i følge med voksne. Ankomsttallene var særlig høye i perioden fra august til november. Det utfordret kapasiteten i alle våre velferdstjenester og i de samlede helse- og omsorgstjenestene.

Siden midten av desember har antallet søkere vært tydelig lavere, også for enslige mindreårige. Nå er det under gjennomsnittet for årstiden sammenlignet med tidligere år. Prognosene er imidlertid svært usikre. Vi gjennomgår erfaringer og forbereder oss på en mulig ny økning. Samtidig følger vi opp dem som har kommet.

Som oftest har asylsøkere god helse. Dette ser også ut til å gjelde for dem som har kommet til Norge i senere tid. Barn og unge asylsøkere er særlig sårbare. Vi vet at enslige mindreårige asylsøkere har risiko for å utvikle psykiske helseplager, og at en viss andel vil ha behov for psykisk helsehjelp. Mange av helseplagene kan tilskrives situasjo-

nen de befinner seg i – alene, uten nær familie eller trygge voksenpersoner i Norge. I tillegg melder de fylkeskommunale tannklinikene om stor pågang av asylsøkere og flyktninger som har behov for tannbehandling.

Asylsøkere som kommer til Norge, skal bli tatt imot på en god måte. Alle asylsøkerne har rett til helsetjenester som resten av befolkningen fra det tidspunktet de har fremmet søknad om asyl.

Ansvarsforholdene er i utgangspunktet klare, men i høst – med stor ankomst på kort tid – oppsto en krevende situasjon for mange kommuner og sykehus. God kommunikasjon mellom tjenestenivå og etater er avgjørende. Helsedirektoratet oppdaterer jevnlig veilederen om helsestjenestetilbudet til flyktninger, asylsøkere og familiegjenforente. Direktoratet har også, sammen med Utlendingsdirektoratet og Folkehelseinstituttet, sendt informasjon til fylkesmennene, helseforetakene og kommunene.

For å få mer kunnskap om situasjonen vil Helsedirektoratet utføre en kartlegging blant kommuner som har eller har hatt asylmottak. Formålet er å få en oversikt over kommunenes erfaringer. Helsedirektoratet vil også undersøke tjenestetilbudet til asylsøkere ved barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker og de distriktspsykiatriske sentrene og undersøke i hvilken grad BUP-ene og DPS-ene gir bistand til andre tjenester.

Det har kommet bekymringsmeldinger om at unge enslige asylsøkere ikke får tilbudet de har krav på. Det er ingen tvil om at kapasiteten i helsetjenestene er blitt utfordret i noen områder av landet som følge av økt asylankomst i fjor høst. Jeg registrerer at Landsgruppen av helsesøstre er bekymret for kapasiteten til å følge opp barn og unge. De regionale helseforetakene meldte om spesielle utfordringer innen psykisk helsevern i desember. I kommunene er tilgang på tolk meldt som en utfordring. De planlagte kartleggingene til Helsedirektoratet vil klargjøre omfanget av disse utfordringene.

Mye fungerer likevel bra. Forskning som er gjort før fjorårets økte asylankomster, viser at de fleste barn i mottak får helsetilbud fra de ordinære helsetjenestene, og at flertallet av mottakene mener at barn og unge får et godt tilbud. Mange enslige mindreårige klarer seg bra i utdanning og skole, viser tall fra SSB. Av dem som nå er i gruppen 18–29 år, var tre av fire i arbeid eller utdanning i 2014.

Regjeringen har flere tiltak for å sikre asylsøkere, særlig barn og unge, forsvarlig helsehjelp i kommune- og spesialisthelsetjenesten: For å styrke kompetansen til helsepersonell som arbeider med asylsøkere, spesielt barn og unge, ble det bevilget 5 mill. kr ekstra for 2015 til de fem ressursentrene for vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging. Styrkingen videreføres i 2016.

I løpet av våren arrangerer fylkesmennene, ressursentrene og IMDi fylkesvise konferanser om psykososial oppfølging av asylsøkere. Hensikten er å heve kompetansen i helsetjenesten om asylsøkeres og flyktningers psykiske helse og behov for psykososial oppfølging. Tiltakene skal bidra til et bredt kompetanseløft i tjenestene.

Videre er det for 2016 bevilget 11,1 mill. kr til de regionale helseforetakene til tuberkuloseundersøkelser. Nå melder sykehusene at de vil ha nødvendig kapasitet til røntgen-

undersøkelse gjennom samarbeid mellom helseregionene dersom det skulle komme like mange asylsøkere som sist høst. Til innkjøp av vaksinasjoner og til vaksinasjonsovervåkning er det bevilget 6 mill. kr i 2016.

I tillegg til bevilgninger som er direkte knyttet til helsestjenestetilbudet for asylsøkere, vil jeg vise til regjeringens overordnede satsing på helsetjenestetilbudet til befolkningen. Som sagt har asylsøkere de samme rettigheter til helsetjenester som befolkningen for øvrig. Asylsøkere skal i størst mulig grad få tilbud gjennom de ordinære helsestjenestene. Det viktigste vi kan gjøre for å sikre forsvarlig helsehjelp til asylsøkere, er derfor å styrke de ordinære helsetjenestene.

Kommunenes gjennomsnittlige utgifter i forbindelse med asylmottak skal dekkes. Blant annet for å bidra til at kommunene har kapasitet og ressurser til å gi lovpålagte helsetjenester til asylsøkere, ble grunntilskuddet og tilskuddet per beboer i ordinære mottak økt med 20 pst. i 2016-budsjettet.

Sentralt for en vellykket integreringspolitikk er et godt helsetilbud, også for nyankomne flyktninger. Regjeringen legger fram en melding om integreringspolitikken for Stortinget i midten av mai, hvor helsetilbud også skal omtales.

Enslige mindreårige som får innvilget oppholdstillatelse, skal bosettes i en kommune. Disse kommunene mottar et særskilt tilskudd i tillegg til integreringstilskuddet. For å bidra til økt bosetting mottar kommunene et ekstra engangstilskudd for hver enslige mindreårige de bosetter i 2016.

Regjeringen har satt i gang flere tiltak og bevilget betydelige midler til å styrke kapasiteten og kvaliteten i helsestjenestene for barn og unge i mottak og for dem som er bosatt i kommunene. Dette er nødvendige grep som vil bidra til at asylsøkere og flyktninger gis forsvarlig helsehjelp. Samtidig kan vi gjøre mye for å unngå at økte asylankomster belaster helsetjenestene unødige. God helse skapes ikke i helsetjenestene. Ved å sørge for at asylsøkere gis anledning til å leve et mest mulig normalt liv, vil vi forhindre utvikling av psykiske helseplager. Det er viktig å sørge for at barn og unge tidlig kan komme inn i barnehage, skole og fritidsaktiviteter. Det betyr også mye å se utover helsesektoren når en diskuterer disse spørsmålene.

For å bidra til god helse og vellykket integrering for asylsøkerne som kommer til Norge, er vi avhengig av at flere aktører spiller sammen. Det mener jeg at vi allerede er godt i gang med, og regjeringen vil som sagt snart legge fram en egen stortingsmelding om integreringspolitikken.

Kjersti Toppe (Sp) [14:33:47]: Takk for svaret frå helse- og omsorgsministeren. Det er mange tiltak som er sette i gang, og det er løyvd auke på ein god del område. Likevel er mi bekymring at trass i desse grepa som helse- og omsorgsministeren viste til, kjem det bekymringsmeldingar både frå helsesøstrer ute i kommunane og frå barne- og ungdomspsykiatrien om at helsevesenet ikkje er godt nok skodd for å ta vare på desse einslege mindreårige på ein god nok måte. Det synest eg er alvorleg, og eg håper og forventar at helse- og omsorgsministeren følger med på dette grundig i tida framover for å kunna

førebyggja betre og tilby likeverdige tenester òg etter lova.

Eg merka meg at ministeren ikkje svarte på det som eg tok opp i min interpellasjon, at Nasjonalt råd for prioritering i helse- og omsorgstenesta no ikkje rår til at det skal gjerast ei tidleg helseundersøking når ein kjem, noko som i dag ligg i rettleiaren frå Helsedirektoratet. Ei tidleg helseundersøking er etter mitt syn viktig for å kunna kartleggja korleis ein kan førebyggja særleg psykiske lidingar, og for å kunna plukka ut dei som treng ekstra hjelp. Så eg vil gjerne ha helseministeren si vurdering av dette.

No er det mange kommunar som har fått med seg at tidleg helsesamtale ikkje er viktig lenger, men dei gjer det kanskje likevel. I Bergen held dei framleis på dette, og ein har òg ei helsevurdering ved busetjing, som heller ikkje er noko krav i lova. Så vurderer helseministeren å styrkja kravet til helsetilbod gjennom retningslinjerunderskriv som ein måte å sikra eit meir likeverdig tilbod og ikkje så store variasjonar?

Til slutt vil eg gjerne ha ein kommentar til dette med helsehjelp til dei såkalla papirlause. Vi har hatt mange saker der ein gjennom media har vorte kjend med at helsevesenet i Noreg tar innvandringspolitiske omsyn, bl.a. vil eg visa til den vesle guten som hadde såkalla analatresi, som vart operert og fekk utlagt tarm, men fekk ikkje rekonstruksjon. Han vart sendt ut av landet, og dei opererte han i Tyskland, og vi er vorte skulda for at sjukehusa våre tar innvandringspolitiske omsyn.

Eg ønskjer ein kommentar til det òg.

Statsråd Bent Høie [14:37:11]: Jeg tenkte at denne oppfølgingen var en god anledning å svare på spørsmålet knyttet til Nasjonalt råd for prioritering i helse- og omsorgstjenestens anbefalinger om helseundersøkelser. Jeg er opptatt av at vi sikrer at alle i Norge, også asylsøkere og flyktninger, får den helsehjelpen de har behov for så tidlig som mulig. Da er det også viktig at vi prioriterer ressursene riktig.

Nasjonalt råd for prioritering i helse- og omsorgstjenesten anbefaler ikke at alle flyktninger og asylsøkere tilbys en tidlig helsesamtale. Rådet mener at kunnskapsgrunnlaget for dette er svakt. Anbefalingen om en slik undersøkelse er heller ikke utviklet med tanke på en situasjon med så stor tilstrømming av flyktninger som vi så i fjor høst. En kostbar helseundersøkelse med diskutabel effekt er ikke det beste tiltaket å sette inn nå. Jeg er enig med Rådet for prioritering i helse- og omsorgstjenesten i at helsetilbudet til flyktninger og asylsøkere må følge den samme prioriteringslogikken som helsetjenesten for øvrig. Det at Rådet for prioritering i helse- og omsorgstjenesten har vurdert dette og kommet med en anbefaling, er jeg glad for. Der sitter nå den fremste kompetansen på dette området, bl.a. Nasjonal kompetanseenheter for minoritetshelse. Det betyr ikke at vi ikke skal tilpasse tilbudet, men at vi i stedet for å gjennomføre store undersøkelser med usikker gevinst, må gå inn for tiltak som vi vet virker. Det kan bl.a. være å sikre kunnskap om helsetjenesten hos asylsøkere og flyktninger, skape tilgjengelighet, tilpasse tjenestene og ha et blikk på særlig sårbare grupper, som f.eks. enslige mindre-

årige asylsøkere. For å få dette til har vi styrket både vertskommunetilskuddet til kommuner med asylmottak, integreringstilskuddet og det særlige tilskuddet til bosetting av enslige mindreårige asylsøkere.

Vi fortsetter også arbeidet med å styrke de samme helse- og omsorgstjenestene både gjennom veksten i kommunenes frie inntekter og gjennom satsingen på spesialisthelsetjenesten.

Stortinget vil også snart få seg forelagt en egen stortingsmelding om prioritering i helsetjenesten. Det er viktig at vi tenker gjennom at hver gang vi gir et tilbud i helsetjenesten, gjør vi det på bekostning av andre pasienter. Jeg tror at Nasjonalt råd for prioritering i helse- og omsorgstjenesten har sett at det å gjennomføre store systematiske helseundersøkelser på en gruppe som gjennomgående har en stor andel friske mennesker, ikke er fornuftig, for det vil rett og slett gå ut over kommunenes mulighet og kapasitet til f.eks. å gi helsehjelp til grupper i det norske samfunn som i dag er syke, og som ikke får god nok helsehjelp.

Ruth Grung (A) [14:40:18]: Som interpellanten var inne på, har Arbeiderpartiet løftet opp denne problemstillingen tidligere i Stortinget. Det er viktig at vi holder tak i temaet, for det er en del usikkerhet. Og det er viktig at vi tar tak i de rette tingene og utfordringene som er underveis. Jeg er glad for at vi ikke har den samme unntakstilstanden i dag som vi hadde sist – at det kommer færre, slik at vi i sterkere grad kanskje klarer å tette hullene der vi kanskje ikke var gode nok sist.

Min bakgrunn er at jeg har oppsøkt en del kommuner, bl.a. Bømlo kommune, som er en av de kommunene som tar imot og bosetter flest i forhold til befolkningen, men som også har et asylmottak med mange barnefamilier. Det var imponerende hvor fort de hadde lært seg norsk. Det som er utfordringen, er at kommunen ikke helt vet hvordan de har det, for de har ikke råderett over situasjonen rundt dem. Det kommer barn, og det reiser barn – foreldre frivillig eller ikke frivillig – det er en utfordring i seg selv. Barna virker robuste, men det spørs hvor langt man skal reise. Bømlo er en øy – skal man ta dem med i båt? Har de traumatiske opplevelser knyttet til det? Det er veldig mange spørsmål man kjenner på når man er sammen med både dem og de ansatte. Man er redd for hvilke tema man skal ta opp med barna.

Men det går også på hvem som har tilsyn, hvem som godkjenner og avgjør om det er godt nok der de bor. Da vi samtalte med barna, var det en som var flink til å spille og hadde lyst til det, men pianoet var knust. En annen gutt sa at de hadde ødelagt bordtennisbordet. Hvordan er fasilitetene rundt dem? Det de kunne tenke seg, var å få gå på skolen hver dag, for det var friområdet deres. Det er noe med å skape en best mulig hverdag for dem, uansett om de får bli værende i Norge eller ikke.

Vi har også oppsøkt fengsler og psykiatri, osv. Det som ofte er en gjennomgående utfordring for en del av dem som kommer hit, er at vi ikke er kjent med helsehistoriene deres i forkant. Vi har ikke – nødvendigvis – språket. En del kulturer har heller ikke kultur og ord for det som går på psykisk helse.

Så vi har en del barrierer når det gjelder hvordan man når fram til dem på en god måte. Det er mye som går på å bygge opp god traumekunnskap, sånn at vi treffer de rette på rett måte.

Jeg har selv hatt en interpellasjon knyttet til Senter for Krisepsykologi. Med den tragiske ulykken som vi nå hadde på Vestlandet, ser jeg nok en gang at det er Atle Dyregrov som blir brukt, fordi han er den som er best på å behandle traumatiserte familier og gir den beste responsen. Det er også han som kanskje har lengst erfaring med både internasjonale og nasjonale kriser. Så en liten appell til slutt: Kunne vi ikke nå snart få på plass finansieringen av Senter for Krisepsykologi? Jeg vet ikke hvor gammel Dyregrov er, men føler at han nærmer seg pensjonsalderen. Jeg vet at han har fått tilbud om å bli en del av Folkehelseinstituttet, men uten at jeg kjenner alle detaljene, tror jeg ikke det er rett sted.

Det er om å gjøre å bygge opp kompetanse. Det er bra at kommunene blir lyttet til når det gjelder det de møter, og at man sørger for godt tilsyn på asylmottakene, sånn at det blir en mest mulig normal hverdag for de barna som bor der midlertidig eller skal bosette seg her for godt.

Kristin Ørmen Johnsen (H) [14:44:42]: Kjersti Toppe tar opp en viktig sak i interpellasjonen – forsvarlig helsehjelp til asylsøkere, med fokus på barn og unge.

Jeg har lyst til å si mest om enslige mindreårige asylsøkere, som vel er de som er mest utsatt – særlig på sin reise fra sitt opprinnelsesland, i mottakene når de ankommer dem, og også i kommunene. I fjor kom det faktisk 5 297. Det er mange. Det er klart at dette belaster vårt system, samtidig med de over 30 000 asylsøkere som ellers kom.

Min erfaring er særlig fra Drammen kommune, hvor vi har lang tradisjon for å ta vare på asylsøkere, arbeidsinnvandrere og ikke minst ganske mange enslige mindreårige asylsøkere. Erfaringen er at de klarer seg ganske bra. De er velfungerende i skolen, og de deltar på lik linje med andre i idrett og aktiviteter – og det handler jo om helse. Regjeringen har nettopp prioritert midler til å styrke skolehelsetjenesten og bestemt at vi skal ha psykologtjeneste i hver kommune. Så dette handler om både forebygging og behandling.

Jeg er også opptatt av, når vi snakker om helsen i mottakene – det er jo særlig den psykiske helsen som er utfordrende – at vi også ser på hvordan de frivillige jobber. Frivillige er ofte inngangsporten til kontakt – utenom med dem som staten har bestemt skal ha kontakt med deg – og kanskje gir det en trygghet og en mulighet inn i samfunnet. Jeg tror vi må tilrettelegge for at de frivillige får bedre arbeidsvilkår på de mange mottakene som vi har. Norske Kvinners Sanitetsforening og Røde Kors gjør en formidabel innsats, men de får ofte beskjed om at de kan komme på mottakene når det passer mottakene – så kanskje vi savner noen som kan koordinere tjenestene.

Når det gjelder den økonomiske støtten, er det sagt flere ting fra statsråden her. Grunntilskuddet til kommunene er økt i 2016 med 20 pst. per beboer i mottak. Kommuner som bosetter enslige mindreårige asylsøkere, får et ekstra tilskudd i 2016 for å motivere til bosetting. Vi har fått det

regionale ressurscenteret for traumer, og det er også styrket i 2016 med 5 mill. kr. Det som handler om somatikken – tuberkulose og vaksiner – er kanskje det som er viktigst å prioritere, og det er også styrket. Helsedirektoratet har også en veileder som oppdateres jevnlig.

Jeg synes det er viktig å prioritere dem som trenger det mest, sette inn ressursene på dem som er mest utsatt, og det er barn og unge. For meg framstår det litt underlig at vi skal bruke mange midler til uttømmende helseundersøkelser for nær 30 000, når vi vet at mange av dem som kommer, er ganske friske, og vi vet at noen av dem skal ut. Det er også sånn at når man er på et mottak, har man krav på hjelp. Hvis det skjer noe, blir man kjørt til sykehus og får en undersøkelse. Man får også en tannhelseundersøkelse når det er noe spesifikt.

Jeg tenker at vi bør vel egentlig få litt mer erfaring før vi setter i gang et storstilt apparat. Vi har allerede bevilget nær 9 mrd. kr i 2016 nettopp for å kunne ta imot dem som søker asyl i Norge på en god og verdig måte, og det skal vi fortsatt gjøre.

Vi får, som det har vært nevnt her, en integreringsmelding. Den kommer nå i mai, og da får vi også rikelig anledning til å diskutere hvordan vi skal prioritere tiltakene og ikke minst midlene til dem som trenger det.

Karin Andersen (SV) [14:49:31]: Representanten Ørmen Johnsen sa at vi er nødt til å få mer erfaring for å kunne evaluere.

Det er i hvert fall to ting vi vet noe om: Det ene er at det er viktig med helsesøstre, og at det hjelper å ha dem. Helsesøstrene sier nå fra om at de får for lite, så pengene til helsesøstre må øremerkes, ellers blir det ikke nødvendigvis helsesøstre av det. Det viser også de siste tallene. Det er kjempeviktig.

Det andre vi vet noe om, er helsetilstanden til enslige mindreårige asylsøkere. Det handler nok sikkert litt om tannhelse, men det handler mest om psykisk helse. Der har vi erfaringer for hvordan midlertidighet skaper psykisk uheldighet – nettopp det som regjeringen nå nettopp har foreslått at så å si alle de enslige mindreårige asylsøkerne skal oppleve. Da blir flere av dem veldig syke. Barneombudet har uttalt dette svært klart og viser til ulike rapporter, bl.a. en fra Folkehelseinstituttet i 2009 og «Levekår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere», fra 2013, som er en tjukk bok, og som jeg anbefaler folk å lese, for der står det noe om kvaliteten på mange punkter. Helse er viktig, og skolehelsetjenesten, altså helsesøstrene, er ufattelig viktige. Så det må på plass.

Jeg skal ikke ta stilling til om man skal ha denne fulle helseundersøkelsen. Det kan godt hende at man skal gjøre en utvelging der. Men da må man i hvert fall ha på plass personell med kompetanse på mottakene som kan sortere ut hvem som skal ha og ikke ha. I dag er det altfor lave krav til fagkompetanse hos dem som skal være i mottak, også hos dem som er i mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Det er krav til at én skal ha barnefaglig kompetanse, men det sies ingenting om hva den barnefaglige kompetansen skal være, og det er altfor få voksne som kan være der for de ungdommene som trenger noen å snakke med,

kanskje åpne seg for og fortelle hva som er problemet. For det er få ungdommer i verden som er så traumatiserte som de som har vært ute på disse vanskelige ferdene. Sett i lys av det er det fantastisk hvor bra det går med veldig mange av dem – fordi de fatter håp hvis de blir trygge, fordi de ønsker seg desperat mest av alt å legge alt det vonde bak seg og starte et liv der de kan få et liv. Men de er så desperat avhengige av at det er noen voksne der som har tid til dem, som har kompetanse til å hjelpe dem med faglige ting, men også med de rent menneskelige, sosiale tingene.

Så her vil jeg bare si at helseministeren bør ha stor interesse av det som skjer i innvandringspolitikken nå, for de innstramningene som denne regjeringen har foreslått, rammer nettopp midt i den gruppen av enslige mindreårige asylsøkere som skal settes på vent enda lenger. Hittil har det ikke vært noen tiltak for å bedre situasjonen for disse. Mange av dem venter lenge, lenge, lenge på verge som skal hjelpe dem. Sjøl har jeg tatt til orde for en ordning som jeg har kalt «En bessfar i livet sku' alle ha», at vi bør ha en slags flyktningguide, og at noen voksne mannfolk kan ta på seg den rollen. For det trengs også.

Så sier statsråden at det viktige er at man så fort som mulig lever et mest mulig normalt liv. Ja, det er jeg enig i, men da må vi sikre at de blir bosatt, og vi må sikre kvalitet i mottakene, for det er ikke normalt for 16–17-åringer å ha én voksen på 15–20 stykker å forholde seg til. Nei, de fleste har jo mor og far i tillegg. Det har ikke disse ungdommene. De har ingen å ty til, og derfor tyr de ofte til de gale miljøene, for det er de som ser dem og tar imot dem. Det er ikke mye god helse i å bli rekruttert verken til kriminalitet, misbruk eller andre fæle ting.

Dette er et veldig sammensatt problem, så man kan ikke se helse på dette området som noe helt avgrenset, mekanisk knyttet bare til kroppen. Det er veldig mye psykisk helse, og det er helhetlig, forebyggende arbeid vi er nødt til å gå inn med. Man må også hjelpe dem som faktisk er blitt skadet, og det er det veldig mange av dem som er blitt under en farlig reise mot det de håper skal bli et liv framover.

Jeg ber statsråden ha interesse for det som skjer nå – alle disse innstramningene regjeringen foreslår – og også å øremerke penger til skolehelsetjenesten, for det er helt nødvendig, ellers blir det ikke helsesøstre av det.

Ketil Kjenseth (V) [14:54:58]: Takk til representanten Kjersti Toppe som tar opp et viktig spørsmål.

Vi står i en situasjon der vi gjennom det siste året har fått oppleve dimensjonering av både kapasitet og kompetanse som en krevende utfordring. Det sier noe om hvilken mobilitet vi må planlegge for å ha for å rette oss mot asylsøkere som kommer til landet. Særlig utfordrende er det selvfølgelig for barn og unge og for noen av de aller minste.

Det er en sammensatt gruppe av barn og unge som kommer til Norge. Nå har Bømlo og Drammen blitt trukket fram som eksempler. Jeg kan bruke min egen kommune, Gjøvik, som et annet eksempel, som jeg ofte gjør. Der har vi et statlig omsorgssenter for enslige mindreårige. Det er klart at det har ført til at vi har en unik tilgang på spesi-

sert kompetanse for å møte barn og unge. Representanten Ørmen Johnsen nevnte en del av de tilskuddene som er gitt til kommunene. Gjøvik kommune er en av de kommunene som ikke har en kommunepsykolog – bare for å vise spennet mellom hva kommunen stiller opp med, og hva staten stiller opp med i en kommune. Heldigvis fungerer samarbeidet mellom Gjøvik kommune og det statlige omsorgssenteret veldig bra, men vi vet også at de statlige omsorgssentrene nå skal bygges ned og private aktører skal overta, så det å følge den kompetansen ut til de nye aktørene er en del av dette.

Teknologi har ikke vært nevnt så langt i debatten, og jeg synes det er viktig å nevne det. Tolketjenester har vært nevnt som en knapp kapasitet i kartleggingen og i de innledende samtalene. Det er viktig å bruke teknologi, og vi har nå autoriserte programmer for dette, slik at vi kan øke kapasiteten og ikke nødvendigvis trenger å transportere tolketjenesten så mye. Lagring av helseopplysninger er viktig, og det er viktig at vi bruker teknologien slik at vi ikke stadig må gjenta og repetere og stille barna de samme spørsmålene. Når språk er en utfordring allerede, er det unødvendig å gjenta det.

Jeg har heller ikke hørt at den somatiske delen av helsen har vært nevnt så mye her. Fagfolkene sier at dette henger nøye sammen, og ofte ser en de somatiske utslagene før det kommer til de psykiske. Derfor er den totale kapasiteten her viktig: legene, helsesøstrene og også andre deler av helsetjenesten som møter barn og unge og asylsøkere generelt. Det er viktig for å ha en status. Det kan gå mange år før de psykiske lidelsene slår ut for fullt. Derfor må vi ha kapasitet for å møte dette i åra framover. Samspillet mellom aktørene er derfor særlig viktig, og en debatt jeg er opptatt av, er at vi skal bygge opp under de kommunene som satser på å ha et mottaksapparat over tid, slik som Drammen og Bømlo. Gjøvik er også en av de kommunene som over lang tid har tatt imot mange innvandrere, asylsøkere og arbeidsinnvandrere i forhold til befolkningen, og derfor har man en høy grad av kompetanse i befolkningen.

Frivilligheten er det også viktig å mobilisere, og i Gjøvik kommune har et akutt mottak nå gått over til å bli et permanent mottak som er ganske stort. Jeg har nylig gått av som leder av Frivillighetssentralen, og vi prøvde å rekruttere frivillige, og det lyktes vi til en viss grad med rundt det mottaket, men det å mobilisere frivilligheten i den situasjonen vi har stått i det siste halvåret, var krevende, fordi mye av den frivilligheten allerede var tatt ut. Det sier noe om at vi skal ha en kapasitet og mobilitet over tid. Derfor er det også viktig å ha et øye på frivilligheten i dette arbeidet. Det er også viktig med hensyn til barn og unge å skape en normal situasjon og ikke sykeliggjøre dem, for de har en enorm tilpasningsevne, en enorm kapasitet til å utvikle seg, og det at vi spiller på mest mulig av det friske, er også viktig i den situasjonen vi er i og skal stå i i mange år framover.

Kjersti Toppe (Sp) [15:00:14]: Eg vil takka alle som deltok i debatten.

Eg meiner dette er eit veldig viktig felt, som kanskje ikkje like ofte vert nemnt når vi diskuterer asylfeltet. Bakgrunnen for interpellasjonen var at vi no har fått veldig

tydelege tilbakemeldingar frå sjølve helsetenesta, både frå kommunane med helsesøstrene og frå BUP, om at tilbodet og kapasiteten i helsevesenet er for knappe i forhold til det som er utfordringane. Slik kan vi ikkje ha det, og det er utruleg viktig at vi får retta opp i det. Det gjeld òg barne- og ungdomspsykiatrien, som ein kanskje ikkje har snakka like mykje om her.

Så har det òg vorte ein diskusjon om dette med tidlege helseundersøkingar hos alle. Eg merka meg at statsråden var klar på at han støtta det som Nasjonalt råd har anbefalt, nemleg at ein ikkje gjer det rutinemessig. Da har vi ein situasjon som er slik at den rettleiaren frå Helsedirektoratet som er det som kommunane held seg til, det som heiter IS-1022, som sist vart endra så seint som 9. desember 2015, da ikkje skal gjelda lenger, for i den er ein heilt klar på i punkt 2.3 at helseundersøking vert anbefalt gjord innan tre månader.

Eg er ikkje einig med helseministeren i denne saka. Eg har stor tru på ei slik tidleg helseundersøking. Ho er ikkje veldig omfattande, slik ein kan få inntrykk av i denne debatten, men det er meir ei kartlegging – og nettopp at ein kan få fram eventuelle behov for både psykisk og/eller somatisk oppfølging. Det er meir ein førebyggingsamtale. Ein kan f.eks. oppdaga ting som ubehandla diabetes, og eg trur det vert dyrt for helsevesenet å gå vekk frå dette prinsippet. Eg kan forstå at Nasjonalt råd kom med eit slikt vedtak i ein situasjon med veldig mange fleire, men eg trur at helsevesenet kan få dobbelt opp tilbake igjen ved ikkje å førebyggja på denne måten.

Kan helseministeren bekrefte at denne rettleiaren kjem til å verta endra, slik at det vert tydeleg for kommunane kva dei skal verta anbefalt?

Statsråd Bent Høie [15:03:34]: Til det siste spørsmålet: Som representanten også var inne på i sitt innlegg, er det slik at den veilederen i all hovedsak omfatter helseundersøkelser som er knyttet til smitteforebyggende tiltak, og det var ikke det som var temaet for diskusjonen til Nasjonalt råd for prioritering. Det var en utvidet helseundersøkelse for å ha en generell kartlegging av helseundersøkelsen til asylsøkere og også en kartlegging av den psykiske helsen. Så er det helsetjenestenes ansvar å følge opp de rådene som Nasjonalt råd for prioritering kommer med, inkludert Helsedirektoratet.

Det er et grunnleggende spørsmål representanten Grung stiller, når hun spør: Hvordan har de det? Jeg tror at mye av svaret på de utfordringene som representanten tok opp, nettopp handler om det å få til en rask bosetting, slik at en kommer inn i en situasjon med en normal hverdag, med skole, med aktivitet, med venner, med idrett, med fotball og en familie å forholde seg til. Det gjøres nå et voldsomt arbeid i kommunene for å få til en raskere bosetting, i en situasjon der vi har vært gjennom en veldig høy tilstrømning. Hvis en i kommunene har utfordringer knyttet til hvordan en skal håndtere denne situasjonen, har vi gode kompetansesentre som en kan søke råd hos. Men jeg er opptatt av at hovedløsningen på dette området ligger i å gi hjelp gjennom de ordinære helsetjenester, ikke bygge opp tjenester ved siden av.

Jeg synes det er et misforhold i interpellantens argu-

mentasjon. Hun har helt rett når hun beskriver hvordan en så høy tilstrømning som vi har hatt, har gjort at mange deler av tjenesten er blitt satt på prøve, både kommunehelsetjenesten i enkelte kommuner og spesialisthelsetjenestene, spesielt på steder med veldig høy ankomst for folk har kommet inn i det ordinære systemet, som i Østfold og i Finnmark, men også på de stedene som har fått midlertidige mottak. Denne kapasitetsutfordringen håndterer helsetjenesten. Det er fordi vi i Norge har en helsetjeneste med store ressurser som kan vri innsatsen sin inn på områder når de står i vanskelige situasjoner, og det er veldig bra. Men da synes jeg det er litt spesielt at interpellanten samtidig sier at det er oppsiktsvekkende at Nasjonalt råd for prioritering har kommet til den etter min oppfatning ganske naturlige konklusjonen at da er det ikke mest fornuftig å bruke de samme menneskene og gjennomføre samtaler med mennesker som i all hovedsak er friske, når vi samtidig ser at vi har en kapasitetsutfordring med å hjelpe dem som faktisk er syke.

Presidenten: Debatten i sak nr. 6 er dermed omme.

Sak nr. 7 [15:06:43]

Stortingets vedtak til lov om endringer i psykisk helsevernloven mv. (rettigheter og bruk av tvang på rusfellet) (Lovvedtak 52 (2015–2016), jf. Innst. 236 L (2015–2016) og Prop. 40 L (2015–2016))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 8 [15:07:00]

Stortingets vedtak til lov om skatteforvaltning (skatteforvaltningsloven) (Lovvedtak 53 (2015–2016), jf. Innst. 231 L (2015–2016) og Prop. 38 L (2015–2016))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er vi klare til å gå til votering. Det er et par skarpe voteringer, så presidenten håper det er talt riktig.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

lov
om klageorganer for forbrukersaker
(gjennomføring av direktiv 2013/11/EU og
forordning nr. 524/2013) og endringer i enkelte
andre lover

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1 *Virkeområde*

Loven gjelder klageorganer som behandler forbrukersaker, og som søker om godkjenning eller som er godkjent

i medhold av denne loven. Loven gjelder også Forbrukerrådet, med mindre annet er bestemt i eller i medhold av loven.

Loven § 27 gjelder også klageorganer som er opprettet med hjemmel i annen lov og som tilfredsstiller kravene i direktiv 2013/11/EU om alternativ tvisteløsning i forbrukersaker.

Loven gjelder ikke saker om

- a) helsetjenester som ytes av helsepersonell, jf. helsepersonelloven § 3,
- b) offentlig tilbud om videregående eller høyere utdanning,
- c) ikke-økonomiske tjenester av allmenn interesse,
- d) kjøp og salg av fast eiendom.

Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen i den utstrekning Kongen bestemmer. Kongen kan gjøre unntak fra loven og fastsette slike særlige regler som de stedlige forholdene tilsier.

§ 2 Definisjoner

I loven menes med

- a) forbruker: en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet,
- b) klageorgan: nemnd og meklingsorgan som definert i bokstav c og d,
- c) nemnd: kollegialt organ som gir rådgivende uttalelse eller treffer bindende avgjørelse,
- d) meklingsorgan: organ som bistår med å oppnå en minnelig løsning,
- e) forbrukersak: sak om vare- og tjenestekontrakter mellom næringsdrivende og forbruker,
- f) innmeldt klageorgan: klageorgan som etter § 27 er meldt til EFTA-statenes faste komité for oppføring på EU-kommisjonens liste over klageorganer som oppfyller kravene i direktiv 2013/11/EU om alternativ tvisteløsning i forbrukersaker.

Kapittel 2. Godkjenning av klageorgan mv.

§ 3 Søknad om å bli godkjent som klageorgan mv.

Et klageorgan kan godkjennes etter søknad dersom det oppfyller kravene i loven. Forbrukerrådet skal ikke søke om godkjenning. Departementet er godkjenningsmyndighet.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om hvilke opplysninger som skal gis i søknaden om godkjenning og om hvordan opplysningene skal gis.

§ 4 Endringer av krav

Dersom krav i eller gitt i medhold av denne loven endres, gjelder endringene også klageorganer som er godkjent. Det samme skal gjelde dersom nye krav gis i eller i medhold av denne loven.

§ 5 Stiftelsesgrunnlag og vedtekter

Klageorganet skal være etablert ved lov eller avtale mellom en eller flere bransjer og Forbrukerrådet eller en annen organisasjon som representerer forbrukerne på et

bestemt saksområde. Kravet gjelder ikke for Forbrukerrådet.

Klageorganet skal ha vedtekter. Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om vedtektenes innhold.

§ 6 Klageorganets saksområde. Beløpsgrenser

Klageorganet skal ha et klart definert saksområde.

Klageorganet kan fastsette at det bare skal behandle tvister om krav som overstiger en viss sum. Summen må ikke settes så høy at den i vesentlig grad svekker forbrukerens adgang til å få saker behandlet. Klageorganet kan også sette en øvre grense for tvistesummen.

Klageorganet skal ikke behandle saker om inndrivelse av krav som klagerens motpart har erkjent.

Klageorganet skal behandle saker mellom næringsdrivende etablert i Norge og forbruker bosatt i Norge eller i andre EØS-stater.

Klageorganet skal behandle klage fra forbruker som har et reelt behov for å få avgjort kravet mot den næringsdrivende. Klageorganet kan gi næringsdrivende klageadgang på tilsvarende vilkår.

§ 7 Klagefrist. Gebyr

Klageorganet kan fastsette frist for å bringe saker inn for klageorganet. Fristen kan ikke settes kortere enn ett år etter at klageren har inngitt skriftlig klage til motparten.

Klageorganet kan kreve saksbehandlingsgebyr. For forbrukere kan gebyret bare utgjøre et mindre beløp.

§ 8 Krav til leder, nemndmedlemmer, meklere og saksbehandlere

Ledere, nemndmedlemmer, meklere og saksbehandlere i klageorganet skal ved ansettelsen eller oppnevningen opplyse om ethvert forhold som kan påvirke deres upartiskhet. Personer nevnt i første punktum skal ikke være underlagt instruks fra partene eller deres representanter, og ansettelsen eller oppnevningen skal være av en slik varighet at kravet til upartiskhet sikres. Godtgjørelse skal være uavhengig av resultatet i saken.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om krav til kompetanse og upartiskhet for klageorganers ledere, nemndmedlemmer, meklere og saksbehandlere.

§ 9 Klageorganets rapporterings- og opplysningsplikt

Klageorganet plikter til enhver tid å gi departementet de opplysningene som departementet krever for å kunne ivareta sin godkjenningsmyndighet. Klageorganet skal uten unødige opphold opplyse departementet om endringer i forhold til hva som ble opplyst i søknaden om godkjenning.

Klageorganet skal utarbeide årsrapport. Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om rapportens innhold, formidling til departementet og offentliggjøring.

§ 10 Tilbakekallelse av godkjenning

Godkjente klageorganer skal følge kravene i eller gitt i medhold av loven for å opprettholde godkjenningen.

Finner departementet at klageorganets virksomhet ikke lenger oppfyller kravene i loven, skal klageorganet gis en frist på tre måneder til å rette forholdet. Blir forholdet ikke rettet innen fristen, skal departementet tilbakekalle godkjenningen.

Et klageorgan som får godkjenningen tilbakekalt, skal straks informere partene i saker som er til behandling om tilbakekallelsen og hvilke virkninger den får for deres sak. Klageorganet skal informere partene om muligheten til å trekke saken og om adgangen til å få saken meklet av Forbrukerrådet, jf. § 23. Informasjonen skal gis skriftlig.

Kapittel 3. Krav til saksbehandlingen i godkjent klageorgan

§ 11 Upartiskhet, habilitet og taushetsplikt

Klageorganet skal opptre upartisk.

Forvaltningslovens regler om habilitet og taushetsplikt får anvendelse for leder, nemndmedlemmer, meklere og andre saksbehandlere.

§ 12 Klagen

Klageorganet skal legge til rette for at forbrukeren kan inngi klage både elektronisk og på papir. Etter anmodning skal klageorganet gi forbrukeren bistand med å sette opp klagen.

Klageorganet skal kunne motta og behandle klager gjennom EUs nettbaserte klageportal i henhold til kravene i forordning om nettbasert tvisteløsning i forbrukersaker, jf. § 28.

§ 13 Bistand fra tredjepart

Klagebehandling skal tilbys også i de tilfeller partene får juridisk bistand av en tredjepart. Klageorganet skal informere partene om dette før klagebehandlingen begynner.

§ 14 Avvisning

Klageorganet kan avvise en sak dersom

- a) klageren ikke har forsøkt å løse saken direkte med motparten,
- b) klagen er useriøs eller grunnløs,
- c) saken er under behandling eller har blitt behandlet av et innmeldt klageorgan, eller av domstol,
- d) tvistesummen er under eller over fastsatt grense, jf. § 6 annet ledd,
- e) fristen for å klage er oversittet, jf. § 7 første ledd,
- f) saken ikke lar seg behandle uten at dette i særlig grad går utover klageorganets effektivitet.

Vedtaket om avvisning skal være begrunnet. Vedtaket skal meddeles partene innen tre uker fra klageorganet mottok klagen, eller fra det tidspunkt klageorganet mottok nødvendig dokumentasjon for å kunne ta stilling til om saken kan avvises.

Forbrukerrådets vedtak om avvisning av en sak kan ikke påklages.

§ 15 Utveksling av informasjon

Klageorganet skal oversende partene klagen, saksdokumenter, argumenter, bevis og fakta som den andre parten har

framlagt, samt eventuelle erklæringer og uttalelser fra sakkyndige. Partene skal samtidig gis anledning til å uttale seg om faktiske og rettslige sider ved saken. Klageorganet skal sette rimelige frister for uttalelser og sluttbemerkninger.

Klageorganet skal sørge for at partene kan utveksle informasjon om saken elektronisk eller per post.

§ 16 Saksbehandlingsfrist og krav til begrunnelse

Klageorganet skal informere partene så snart det har mottatt nødvendige og relevante dokumenter fra begge parter og saksbehandlingen kan begynne. Resultatet av klagebehandlingen skal gjøres tilgjengelig for partene innen 90 dager fra dette tidspunktet. I særlig komplekse saker kan fristen forlenges. Partene skal informeres om forlengelsen og om ny frist.

Partene skal informeres skriftlig eller på varig medium om resultatet og begrunnelsen. Med varig medium menes enhver innretning som gjør partene i stand til å lagre opplysninger på en slik måte at opplysningene i fremtiden er tilgjengelig i uendret form.

Der klagebehandlingen er organisert slik at en eller begge parter skal akseptere eller avvise en foreslått løsning, skal klageorganet gi partene rimelig betenkningstid for å vurdere resultatet.

§ 17 Informasjon om klagebehandling

Der klagebehandlingen er organisert slik at en eller begge parter skal akseptere eller avvise en foreslått løsning, skal partene informeres om:

- a) at muligheten til å fremme søksmål ved domstolene ikke bortfaller ved bruk av klageorganets tilbud om klagebehandling,
- b) at klageorganets løsning kan avvike fra domstolsavgjørelse,
- c) at de kan velge om de vil følge klageorganets løsning,
- d) rettsvirkningen av å akseptere eller følge klageorganets løsning.

Departementet kan i forskrift gi bestemmelser om klageorganets plikt til å informere om klagebehandlingen, og om på hvilken måte informasjonen skal gis.

Kapittel 4. Særlige krav til klageorgan organisert som nemnd

§ 18 Organisering

Nemnda skal ha et sekretariat som skal veilede partene og bidra til å finne en minnelig løsning i samsvar med gjeldende rett og nemndas praksis, og utføre saksforberedelse for nemnda. Sekretariatet kan gi en vurdering av saken på bakgrunn av vedtak om tilsvarende saker.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om organisering av nemnda, herunder om sekretariat og styre.

§ 19 Partenes adgang til å trekke saken fra nemndsbehandling mv.

Hver av partene skal på ethvert stadium gis adgang til å trekke saken fra klagebehandlingen i nemnd som treffer rådgivende uttalelser.

Dersom den næringsdrivende er rettslig forpliktet til å delta i nemndsbehandlingen, skal kun forbrukeren gis adgang til å trekke saken.

Partene skal informeres om sin adgang til å trekke saken før klagebehandlingen begynner.

§ 20 Saksbehandling i nemndmøter

Nemndas saksbehandling skal være skriftlig. Saken skal behandles i møte for lukkede dører.

Nemnda skal behandle saken på grunnlag av de opplysningene som er fremkommet under saksforberedelsen. Dersom motparten ikke har kommet med uttalelse, kan nemnda avgjøre saken på grunnlag av saksfremstillingen i klagen.

§ 21 Avgjørelser

Nemnda skal ha et likt antall medlemmer fra næringen og fra Forbrukerrådet eller medlemmer oppnevnt av Forbrukerrådet eller en annen organisasjon som representerer forbrukerne på et bestemt saksområde. Nemnda er beslutningsdyktig når minst to medlemmer og leder er til stede. Avgjørelse skal treffes ved alminnelig flertall. Ved stemmelikhet skal nemndas leder ha dobbeltstemme.

Nemndas avgjørelse skal begrunnes. I begrunnelsen skal det fremgå om avgjørelsen er enstemmig. Det skal opplyses om partstilhørigheten til medlemmene som eventuelt dissenterer. Mindretallets syn skal også begrunnes.

§ 22 Delegering av avgjørelsesmyndighet

Nemnda kan beslutte at nemndas leder eller sekretariat kan treffe avgjørelse om å avvise saker, samt treffe realitetsavgjørelse der det foreligger fast praksis eller prinsipiell avgjørelse fra nemnda i tilsvarende saker.

Avgjørelse truffet av nemndas leder eller sekretariat kan klages inn for nemnda. Partene skal informeres om klageadgangen.

Kapittel 5. Særlig om Forbrukerrådet og Forbrukertvistutvalget

§ 23 Forbrukerrådets mekling

Forbrukerrådet skal etter klage fra forbruker eller næringsdrivende mekle i

- saker som kan klages inn for Forbrukertvistutvalget, jf. forbrukertvistloven §§ 1 og 4,
- øvrige forbrukersaker som ikke er omfattet av annet innmeldt klageorgans saksområde,
- forbrukersaker som er omfattet av annet innmeldt klageorgans saksområde, men som klageorganet ikke behandler fordi den næringsdrivende ikke er tilsluttet klageorganet.

Forbrukerrådet avgjør med endelig virkning om en sak omfattes av første ledd.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om Forbrukerrådets mekling, saksområde og adgangen til å kreve gebyr.

§ 24 Saker som kan behandles av Forbrukertvistutvalget

Dersom minnelig løsning ikke oppnås ved mekling etter § 23 første ledd bokstav a, kan hver av partene bringe

ge saken inn for Forbrukertvistutvalget til avgjørelse. Forbrukerrådet skal skriftlig opplyse partene om dette, og om fristen for innbringelse for Forbrukertvistutvalget.

§ 25 Bistand til forbruker ved handel over landegrensene

Forbrukerrådet skal bistå forbrukere i å få kontakt med et innmeldt klageorgan i en annen EØS-stat i saker mellom forbruker og næringsdrivende ved handel over landegrensene.

Kapittel 6. Forskjellige bestemmelser

§ 26 Forholdet til de alminnelige domstolene

Så lenge en sak er til behandling i en innmeldt nemnd, kan en part ikke bringe saken inn for de alminnelige domstolene. En sak anses for å være til behandling fra det tidspunktet nemnda mottok klagen.

Om en part begjærer en sak som er til behandling hos de alminnelige domstolene avgjort av et godkjent klageorgan, kan domstolen stanse saken etter begjæring av vedkommende part. Reglene i tvisteloven § 16-15, § 16-18 tredje og fjerde ledd og § 16-19 gjelder tilsvarende. Ved rettens avgjørelse av om saken skal stanses, skal det legges vekt på om det er rimelig å stanse saken i påvente av klageorganets avgjørelse når hensyn tas til tidsbruk og kostnadene som vil påløpe for partene ved stansing.

En sak som har vært behandlet i en innmeldt nemnd, kan bringes inn for tingretten uten forutgående behandling i forlikrådet.

§ 27 Innmelding til EU-kommisjonens liste over klageorganer

Forbrukerrådet og klageorganer som er godkjent etter loven her skal meldes til EFTA-statenes faste komité for oppføring på EU-kommisjonens liste over klageorganer som oppfyller kravene i direktiv 2013/11/EU om alternativ tvisteløsning i forbrukersaker. Også klageorganer som er opprettet med hjemmel i annen lov som tilfredsstiller kravene i direktivet kan på samme måte meldes inn.

Innmeldingen etter første ledd foretas av departementet. Departementet skal på sine hjemmesider ha en lett tilgjengelig elektronisk lenke til EU-kommisjonens liste over klageorganer.

§ 28 Forordning om nettbasert tvisteløsning i forbrukersaker

EØS-avtalen vedlegg XIX nr. 7j (rådsforordning (EU) nr. 524/2013) av 21. mai 2013 om nettbasert tvisteløsning i forbrukersaker og om endring av forordning (EF) nr. 2006/2004 og direktiv 2009/22/EF gjelder som lov med tilpasninger som følger av vedlegget selv, protokoll 1 til avtalen og avtalen for øvrig.

Kongen kan gi forskrift om utfyllende bestemmelser for å gjennomføre bestemmelser som fastsettes i medhold av forordningen.

Departementet skal ivareta funksjonen som vedkommende myndighet etter forordningen.

Forbrukerrådet skal ivareta funksjonen som kontaktpunkt etter forordningen. I saker oppstått ved handel over

landegrenser skal Forbrukerrådet utføre oppgaver som følger av forordningen artikkel 7 punkt 2.

Kapittel 7. Ikraftsettings- og overgangsregler. Endringer i andre lover.

§ 29 *Ikraftsettings- og overgangsregler*

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Departementet kan gi nærmere overgangsregler.

§ 30 *Endringer i andre lover*

1. I lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler gjøres følgende endringer:

§ 2-1 fjerde ledd skal lyde:

Selskapet skal også opplyse om reglene for å bringe tvister om forsikringsavtalen inn for *utenrettslige tvisteløsningsordninger*.

§ 3-5 annet ledd skal lyde:

Selskapet kan bare unnlate å fornye en forsikring etter første ledd når det foreligger særlige grunner som gjør det rimelig å avbryte forsikringsforholdet. Selskapet skal i varslet orientere om adgangen til å *benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger*, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd om selskapet har rett til å unnlate fornyelse.

§ 3-7 annet ledd fjerde punktum skal lyde:

Selskapet skal i oppsigelsen gi orientering om adgangen til å *benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger*, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd om oppsigelsen er lovlig.

§ 3-10 femte ledd skal lyde:

Underretningen om avslag skal inneholde opplysninger om reglene for å bringe tvister om forsikringsavtalen inn for *utenrettslige tvisteløsningsordninger*, samt opplysning om tidsfristen i sjette ledd.

§ 4-14 første ledd tredje punktum skal lyde:

I denne forbindelse skal selskapet også gi orientering om adgangen til å *benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger*, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd saken utenfor domstolene.

§ 11-1 femte ledd skal lyde:

Selskapet skal også opplyse om reglene for å bringe tvister om forsikringsavtalen inn for *utenrettslige tvisteløsningsordninger*.

§ 11-2 annet ledd bokstav d skal lyde:

d) retten til å *benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger*, eller andre liknende ordninger som er etablert for å løse tvister.

§ 12-4 tredje ledd fjerde punktum skal lyde:

Selskapet skal i oppsigelsen gi orientering om ad-

gangen til å *benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger*, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd lovligheten av oppsigelsen.

§ 12-9 annet ledd skal lyde:

Selskapet kan bare unnlate å fornye en forsikring etter første ledd når det foreligger særlige grunner som gjør det rimelig å avbryte forsikringsforholdet. Selskapet skal i varslet orientere om adgangen til å *benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger*, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd om selskapet har rett til å unnlate fornyelse.

§ 12-12 femte ledd skal lyde:

Underretningen om avslag skal inneholde opplysninger om reglene for å bringe tvister om forsikringsavtalen inn for *utenrettslige tvisteløsningsordninger*, samt opplysning om tidsfristen i sjette ledd.

§ 13-13 første ledd tredje punktum skal lyde:

I denne forbindelse skal selskapet også gi orientering om adgangen til å *benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger*, eventuelt om andre muligheter for å få prøvd saken utenfor domstolene.

§ 18-5 annet ledd første punktum skal lyde:

Avslår selskapet i ulykkes- eller sykeforsikring et krav om erstatning helt eller delvis, mister vedkommende retten til erstatning dersom ikke sak er anlagt, eller *behandling i utenrettslig tvisteløsningsorgan godkjent i medhold av lov er krevd*, innen seks måneder etter at han eller hun fikk skriftlig melding om avslaget.

§ 20-1 skal lyde:

§ 20-1 (*behandling av tvister i klageorgan*)

Kongen kan godkjenne klageorgan for behandling av tvister når organet er opprettet ved avtale mellom en finansinstitusjon eller en lignende institusjon eller en organisasjon for slike institusjoner på den ene siden, og på den annen side én eller flere organisasjoner som representerer institusjonenes kunder. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om klageorganets virksomhet, herunder om:

- a) *hvem som kan bringe saker inn for klageorganet,*
- b) *vilkår for behandling av saker hos klageorganet,*
- c) *behandlingens virkning mellom partene, herunder forholdet til alminnelige domstoler, adgangen til å bringe saker direkte inn for tingretten og tvangskraft og rettskraft for klageorganets avgjørelser,*
- d) *forholdet til annen lovgivning om utenrettslig tvisteløsning, og*
- e) *opplysningsplikt overfor institusjonenes kunder.*

2. I lov 25. august 1995 nr. 57 om pakkereiser og reisegaranti gjøres følgende endringer:

Ny § 2-4 skal lyde:

§ 2-4 *Forbruker*

Som *forbruker* anses en fysisk person som ikke hovedsakelig handler som ledd i næringsvirksomhet.

§ 10-1 nytt annet ledd skal lyde:

Nemnd etablert etter første ledd og som behandler tvister mellom arrangør eller formidler og forbruker, skal søke godkjenning etter lov om klageorganer for forbrukersaker.

§ 10-5 oppheves.

3. I lov 13. juni 1997 nr. 43 om avtaler med forbruker om oppføring av ny bustad m.m. gjøres følgende endringer:

§ 64 annet ledd oppheves.

Nåværende tredje ledd blir annet ledd og skal lyde:

Dersom det på grunnlag av avtale mellom entreprenørene eller konsulentane sine organisasjonar og Forbrukarrådet er skipa ei nemnd for tvistar om avtaler som går inn under lova her, *ogsom er godkjend etter lov om klageorganer for forbrukersaker*, kan kvar av partane leggje fram for nemnda ein tvist der nemnda er kompetent. Så lenge tvisten er til førehaving i nemnda, kan ikkje entreprenøren reise søksmål om same *tvisteemnet*.

4. I lov 26. mars 1999 nr. 17 om husleieavtaler gjøres følgende endringer:

§ 12-5 annet og tredje ledd skal lyde:

I områder der det er opprettet husleietvistutvalg, må tvister om leie av bolig behandles derfor de kan bringes inn for tingretten hvis det følger av rettergangsgivningen at behandling i forliksrådet ellers ville vært nødvendig. Forliksrådet kan ikke behandle tvister om leie av bolig i områder der det er opprettet husleietvistutvalg.

Husleietvistutvalget kan behandle tvister om leie av bolig fra hele landet når saken gjelder klage fra en forbruker mot næringsdrivende utleier. I områder der det ikke er opprettet husleietvistutvalg, kan slike saker alternativt bringes inn for forliksrådet.

Nåværende § 12-5 tredje ledd blir fjerde ledd.

5. I lov 25. juni 1999 nr. 46 om finansavtaler og finansoppdrag gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

§ 4 *Behandling av tvister i klageorgan*

Kongen kan godkjenne klageorgan for behandling av tvister når organet er opprettet ved avtale mellom en finansinstitusjon eller en lignende institusjon eller en organisasjon for slike institusjoner på den ene siden, og på den annen side én eller flere organisasjoner som representerer institusjonenes kunder. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om klageorganets virksomhet, herunder om:

- a) *hvem som kan bringe saker inn for klageorganet,*
 - b) *vilkår for behandling av saker hos klageorganet,*
 - c) *behandlingens virkning mellom partene, herunder forholdet til alminnelige domstoler, adgangen til å bringe saker direkte inn for tingretten og tvangskraft og rettskraft for klageorganets avgjørelser,*
 - d) *forholdet til annen lovgivning om utenrettslig tvisteløsning, og*
 - e) *opplysningsplikt overfor institusjonenes kunder.*
- § 5 oppheves.

§ 14 annet ledd skal lyde:

(2) Kunden skal underrettes om avslag uten ugrunnet opphold når ikke annet er bestemt i eller i medhold av lov. Underretningen om avslag skal inneholde opplysning om *utenrettslige tvisteløsningsordninger*.

§ 15 annet ledd bokstav g nr. 2 skal lyde:

2. *utenrettslige tvisteløsningsordninger* og muligheten for å klage til tilsynsmyndigheten

§ 33 a sjettede ledd første punktum skal lyde:

(6) Innen ti dager etter å ha mottatt et krav om tilbakebetaling skal institusjonen enten tilbakeføre det fulle beløpet for betalingstransaksjonen eller gi et begrunnet avslag på kravet med opplysning om *utenrettslige tvisteløsningsordninger*.

§ 37 annet ledd bokstav b skal lyde:

b) institusjonen innen fire uker fra mottakelse av skriftlig innsigelse fra kunden har anlagt søksmål eller brakt saken inn for *en utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov*.

§ 61 annet ledd annet punktum skal lyde:

En kausjonsavtale med en forbruker skal dessuten inneholde opplysninger som nevnt i § 59 første ledd bokstav b, e og f og *opplysninger om utenrettslig tvisteløsningsordninger*.

6. I lov 21. juni 2002 nr. 34 om forbrukerkjøp gjøres følgende endringer:

§ 2 annet ledd bokstav c skal lyde:

c) avtale med en kraftleverandør om levering av elektrisk energi. Kapittel 5 om forsinkelse gjelder likevel ved forsinket oppstart av levering av elektrisk energi.

§ 61 a oppheves.

7. I lov 29. juni 2007 nr. 73 om eiendomsmegling gjøres følgende endringer:

§ 2-10 skal lyde:

§ 2-10. *Tilslutning til utenrettslig tvisteløsningsordning*

Foretak og advokat som driver eiendomsmegling, jf. § 2-1, skal være tilsluttet *utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov*.

§ 6-4 første ledd nr. 10 skal lyde:

10. *adgangen til å benytte utenrettslige tvisteløsningsordninger,*

§ 8-2 første ledd nr. 8 skal lyde:

8. ikke innen den frist som er fastsatt av Finanstilsynet oppfyller pålegg om å slutte seg til *utenrettslig tvisteløsningsordning*.

§ 8-3 første ledd nr. 6 skal lyde:

6. ikke innen den frist som er fastsatt av Finanstilsynet oppfyller pålegg om å slutte seg til *utenrettslig tvisteløsningsordning*.

§ 8-8 skal lyde:

§ 8-8. *Behandling av tvister i klageorgan*

Kongen kan godkjenne klageorgan for behandling av tvister mellom foretak eller advokat som driver eiendomsmegling og selger, kjøper eller øvrige interessenter til objekt som nevnt i § 1-2, når organet er opprettet ved avtale mellom én eller flere organisasjoner som representerer foretak eller advokater som driver eiendomsmegling på den ene siden, og på den annen side én eller flere organisasjoner som representerer aktører i eiendomsmarkedet. Kongen kan i forskrift gi bestemmelser om klageorganets virksomhet, herunder om:

- a) hvem som kan bringe saker inn for klageorganet,*
- b) vilkår for behandling av saker hos klageorganet,*
- c) behandlingens virkning mellom partene, herunder forholdet til alminnelige domstoler, adgangen til å bringe saker direkte inn for tingretten og tvangskraft og rettskraft for klageorganets avgjørelser,*
- d) forholdet til annen lovgivning om utenrettslig tvisteløsning, og*
- e) opplysningsplikt overfor foretakets og advokatens kunder og øvrige interessenter.*

8. I lov 9. januar 2009 nr. 2 om kontroll med markedsføring og avtalevilkår mv. skal ny § 10a lyde:

§ 10a. *Informasjon om klageorgan og om plattform for nettbasert tvisteløsning mv.*

Næringsdrivende skal på en klar og forståelig måte gi informasjon til forbrukere om klageorgan som kan behandle en sak mellom partene, og som er innmeldt i henhold til lov om klageorganer for forbrukersaker § 27. Informasjonen skal vise til klageorganenes hjemmesider på Internett. Informasjonen skal som et minimum gis i de generelle avtalevilkårene, hvor slike foreligger, og på den næringsdrivendes hjemmeside på Internett, hvor slik finnes. Informasjonen skal være lett tilgjengelig på hjemmesiden.

Næringsdrivende skal informere forbrukeren i henhold til første ledd når det oppstår sak mellom partene, og det er klart at partene selv ikke kommer til en minnelig løsning. Informasjonen skal gis skriftlig eller på annet varig medium. Med varig medium forstås enhver innretning som gjør forbrukerne i stand til å lagre opplysninger på en slik måte at opplysningene i fremtiden er tilgjengelig i uendret form.

Næringsdrivende som inngår avtaler med forbruker på Internett, eller nettbaserte markeds plasser, skal på sine hjemmesider ha en lett tilgjengelig elektronisk lenke til plattformen for nettbasert tvisteløsning, som etableres ved gjennomføring av forordning (EF) Nr. 524/2013 om nettbasert tvisteløsning i forbrukersaker, jf. lov om klageorganer for forbrukersaker § 28. Informasjonen om plattformen skal også fremgå i de generelle avtalevilkårene, hvor slike foreligger. Den næringsdrivende skal også informere forbrukere om at plattformen kan anvendes ved behandling av sak mellom partene. Der tilbudet til forbruker fremsettes ved bruk av e-post, skal e-posten inneholde

en elektronisk lenke til plattformen. Den næringsdrivende skal på sine hjemmesider på Internett også opplyse om sin e-postadresse.

9. I lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond skal § 2-13 annet ledd lyde:

(2) Departementet kan i forskrift fastsette nærmere regler om klagebehandling, herunder at forvaltningsselskap skal være tilknyttetutenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov.

10. I lov 20. juni 2014 nr. 28 om forvaltning av alternative investeringsfond skal § 7-1 syvende ledd lyde:

(7) Departementet kan i forskrift gi regler om klagebehandling, herunder at forvalter skal være tilsluttet utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov.

11. I lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern gjøres følgende endringer:

§ 2-10 fjerde ledd første punktum skal lyde:

(4) Departementet kan fastsette nærmere regler om betalingsforetak og foretak med begrenset tillatelse etter tredje ledd, herunder gjøre unntak fra reglene som gjelder for finansforetak, og fastsette regler om organisering, virksomhet, kapitalkrav, eierforhold, sikring av midler, bruk av agenter og oppdragstakere, vilkår for tillatelse, tilbakekall av tillatelse, utenrettslig tvisteløsningsordning og tilsyn.

§ 2-11 tredje ledd skal lyde:

(3) Departementet kan gi forskrift om e-pengeforetak, herunder gjøre unntak fra reglene som gjelder for finansforetak, og fastsette regler om organisering, virksomhet, kapitalkrav, eierforhold, sikring av midler, innløsning av elektroniske penger, bruk av agenter og oppdragstakere, vilkår for tillatelse, tilbakekall av tillatelse, utenrettslig tvisteløsningsordning og tilsyn.

§ 16-3 skal lyde:

§ 16-3 *Behandling av tvister i klageorgan*

(1) Kongen kan ved forskrift bestemme at finansforetak skal være tilsluttet utenrettslig tvisteløsningsordning godkjent i medhold av lov.

(2) Et finansforetak skal, dersom det ikke følger en uttalelse fra en tvisteløsningsordning som nevnt i første ledd i tvist med en kunde som er forbruker, dekke egne og motpartens nødvendige sakskostnader ved domstolsbehandling i første instans av samme tvist mellom de samme partene. Første punktum gjelder tilsvarende for behandling i høyere rettsinstanser dersom finansforetaket er den ankenende part. Reglene i tvisteloven § 10-5 om sakskostnader i småkravprosess kommer ikke til anvendelse ved beregning av nødvendige sakskostnader.

(3) Departementet kan gi forskrift om utenrettslig tvisteløsningsordning etter annet ledd, herunder om ansvar for kostnader ved tvistebehandling.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget. I sak nr. 2 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Heikki Eidsvoll Holmås på vegne av Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 2 og 3, fra Heikki Eidsvoll Holmås på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voteres først over forslagene nr. 2 og 3, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen stille strenge krav til gjenbruk av varmeenergi ved etablering av datasentre.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle ordningen/vurdere å avvikle ordningen med sertifisering og salg av opphavsgarantier.»

Votering:

Forslagene fra Sosialistisk Venstreparti ble med 96 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.40)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 1, fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere om og hvordan det bør legges til rette for energieffektive datasentre.»

Votering:

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne ble med 97 mot 5 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.58)

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen vurdere redusert elavgift

også for datasentre med uttak under 5 MW som kraftkrevende industri med redusert sats i elavgiften.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble med 52 mot 50 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.23)

Videre var innstilt:

II

Stortinget ber regjeringen legge fram en sak for Stortinget om hvordan det så raskt som mulig kan etableres flere fiberkabler til utlandet, blant annet fra Norge til Storbritannia og Tyskland, for å styrke grunnlaget for etablering av grønne datasentre og annen databasert næringsvirksomhet i Norge.

III

Stortinget ber regjeringen utarbeide en strategi som beskriver hvordan myndighetene kan legge til rette for ytterligere etablering av grønne datasentre i Norge.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti har varslet at de vil stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 89 mot 4 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.42)

Videre var innstilt:

IV

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at det offentliges datalagringsbehov blir bedre koordinert.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Videre var innstilt:

V

Dokument 8:36 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Iselin Nybø, Hans Fredrik Grøvan, Kjell Ingolf Ropstad, Torill Eidsheim, Ingunn Foss, Sivert Bjørnstad, Åse Michaelsen, Terje Aasland og Odd Omland om strategi for utbygging av fiberkabler og grønne datasentre – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slike vedtak:

A

Lov

om endring i lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven)

I

I lov 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk (vegtrafikkloven) gjøres følgende endring:

§ 13 nytt åttende ledd skal lyde:

Med samtykke fra departementet kan en kommune for å begrense miljølempen fra vegtrafikken innføre lavutslippssone i et fastsatt område. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om plikt til å medbringe dokumentasjon av kjøretøyets utslippsnivå, rett til å kreve opplyst og å lagre kjøretøyinformasjon og informasjon om eier og bruker mv. til bruk i betalings- og kontrollsammenheng, herunder rett til å kreve bruk av elektronisk enhet om bord i motorvogn for elektronisk identifikasjon. Departementet kan gi bestemmelser om gebyr for kjøring i sonen, tilleggsgebyr for brudd på bestemmelsene, og bestemmelser om håndheving og bruk av inntekt av ordningen.

II

Loven trer i kraft straks.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli satt opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Videre var innstilt:

B

Dokument 8:35 L (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jan Bøhler, Magne Rommeveit, Anna Ljunggren, Ruth Grung, Eirik Sivertsen, Marit

Nybakk, Karianne O. Tung og Torstein Tvedt Solberg om lovhjemmel for lavutslippssoner – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt tolv forslag. Det er forslagene nr. 1–12, fra Dag Terje Andersen på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Det voterer først over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring av arbeidsmiljøloven § 14-12 (2), slik at avtaler om tidsbegrenset innleie bare kan inngås der det er hjemlet i en landsomfattende overenskomst.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 59 mot 43 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 15.20.26)

Presidenten: Det voterer så over forslag nr. 3, forslagene nr. 5–7 og forslagene nr. 9–12, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet forsterke godkjenningskravene i bemanningsforetaksregisteret og sørge for at det stilles krav til bemanningsforetakene om soliditet (kapitalkrav).»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sammen med partene i arbeidslivet gjennomføre en helhetlig gjennomgang av regelverket rundt innleie.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene foreslå tiltak som kan øke organiseringsgraden i det norske arbeidslivet, som for eksempel å heve fagforeningsfradraget.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å styrke sanksjonsmulighetene overfor bedrifter som begår alvorlige lovbrudd, herunder vurdere å innføre mulighet for tvangsoppløsning av slike bedrifter.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene i arbeidslivet fremme forslag om å redusere dokumentasjonskravet i allmenngjøringsloven.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene

i arbeidslivet sørge for at vedtak i Tariffnemnda gjøres for fire år om gangen.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i samarbeid med partene sørge for at beviskravet ved forlengelse av et vedtak i Tariffnemnda endres, slik at den part som krever at et allmenngjøringsvedtak skal bortfalle, har bevisbyrden overfor nemnda.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme lovforslag som presiserer begrepet «fast ansatt» i arbeidsmiljøloven.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil støtte disse forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 58 mot 44 stemmer ikke bifalt. (Voteringsutskrift kl. 15.20.50)

Presidenten: Det voteses så over forslagene nr. 1 og 2 og forslag nr. 8, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen følge praksis ved offentlige anskaffelser som bidrar til et seriøst arbeidsliv ved å følge opp krav til innkjøp i tråd med Telemarksmodellen og seriøsitetsbestemmelsene fremlagt av Difi, KS, BNL og Fellesforbundet.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre solidaransvar for offentlige byggherrer.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede å styrke muligheten for å gi næringsforbud for aktører som gjentatte ganger alvorlig bryter allmenngjøringsloven.»

Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne har varslet at de vil støtte forslagene.

Votering:

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 50 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.21.14)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:47 S (2015–2016) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kirsti Bergstø, Karin Andersen, Heikki Eidsvoll Holmås og Audun Lysbakken om tiltak for et anstendig arbeidsliv og mot sosial dumping – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 6 foreligger det ikke noe vote-ringstema.

Votering i sakene nr. 7 og 8

Presidenten: Sakene nr. 7 og 8 er andre gangs behandling av lovsaker og gjelder lovvedtakene 52 og 53.

Det foreligger ingen forslag til anmerking til noen av sakene. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 9 [15:22:00]

Referat

1. (280) Statsministerens kontor melder at
 1. lov om granskingskommisjonen for brannen på Scandinavian Star (Lovvedtak 43 (2015–2016))
 2. lov om endringer i straffeloven 2005 mv. (straffereettslige særreaksjoner m.m.) (Lovvedtak 46 (2015–2016))
 3. lov om endringer i statsborgerloven (krav om norsk kunnskaper og bestått prøve i samfunnskunnskap) (Lovvedtak 23 (2015–2016))
 - er sanksjonert under 29. april 2016
 - Enst.: Vedlegges protokollen.
2. (281) Samtykke til ratifikasjon av Parisavtalen av 12. desember 2015 under FNs rammekonvensjon om klimaendring av 9. mai 1992 (Prop. 115 S (2015–2016))
 - Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
3. (282) Endringer i naturmangfoldloven mv. (administrativt beslag og administrativ inndragning) (Prop. 118 L (2015–2016))
 - Enst.: Sendes energi- og miljøkomiteen.
4. (283) Statsrekneskapen 2015 (Meld. St. 3 (2015–2016))
 - Enst.: Sendes finanskomiteen.
5. (284) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Trine Skei Grande og Sveinung Rotevatn om utredning av tvangsbruk i helse- og omsorgssektoren (Dokument 8:90 S (2015–2016))
6. (285) Endringer i alkoholloven mv. (retten til begrenset salg av alkoholholdig drikk mv.) (Prop. 116 L (2015–2016))
 - Enst.: Nr. 5 og 6 sendes helse- og omsorgskomiteen.
7. (286) Endringer i domstolloven og straffeprosessloven (forhåndsinnkalling til forkynnelse av dom i straffesaker) (Prop. 117 L (2015–2016))
 - Enst.: Sendes justiskomiteen.
8. (287) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken og Heikki Eidsvoll Holmås om

- å oppheve fraværsgrensen på ti prosent i videregående opplæring (Dokument 8:86 S (2015–2016))
9. (288) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Snorre Serigstad Valen, Heikki Eidsvoll Holmås, Torgeir Knag Fylkesnes og Karin Andersen om endringer i lovverket for private skoler og høyskoler (Dokument 8:87 S (2015–2016))
Enst.: Nr. 8 og 9 sendes kirke-, utdannings- og forskningskomiteen.
10. (289) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Helga Pedersen, Eirin Sund, Jan Bøhler, Stein Erik Lauvås, Torstein Tvedt Solberg og Stine Renate Håheim om en mer aktiv boligpolitikk (Dokument 8:89 S (2015–2016))
Enst.: Sendes kommunal- og forvaltningskomiteen.
11. (290) Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 97/2016 av 29. april 2016 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2014/24/EU om offentlige innkjøp, direktiv 2014/25/EU om innkjøpsregler for forsyningssektorene og direktiv 2014/23/EU om tildeling av konsesjonskontrakter (Prop. 114 S (2015–2016))
Enst.: Sendes næringskomiteen, som forelegger sitt utkast til innstilling for utenriks- og forsvarskomiteen til uttalelse før innstilling avgis.
- Presidenten:** Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? Så er ikke skjedd, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.23.
